

Sammelband 009.

Græc. Lat. / quæ nuncupat

Intin:

ic Palmyrens. 3 foliis

ritana.

egypti.

Lingua.

Sid.

na & Hibernica

manica

circa Africa Salara et hancor. Mintra
lonby Lat. et Græc. Libera i. Mintra

Antico.

hancor. loquenti modis
ac natural.

vicinia Prinsium.

gestia.
alio. antiochiner translatione.

v.
crefari

146.

portifore.

34. Anton de Chona Propaganda Kelly: Christ. sat. cruce
 35. Schell: Kritik Inauguralit
~~36.~~ 7. Unterricht vom kalten Wasser
 37. Democrit: Kugelhüfte gedanken über und Cyrcodig. Tserigi
 dieses Buch von Spitzig

M. o. 84

35
 105

L. A. v. M. 1831 oho

Recensionem de hac Poesi Orphica Eschenbachii vide
in sua Nacpust von dem Luesen und dem Ulf.
Erst in der Hallischen Bibliothek Tom. pag
193. 194. das hier schonmal so maass sich war.

26 27

Q. D. B. V.
DISSERTATIO THEOLOGICA
DE
**ORIGINE ET POTESTATE
EPISCOPORUM**

SENTENTIAM SINGVLAREM

VIRI CLARISSIMI

HENRICI DODVVELLI

EXPENDENS

QVAM

RECTORE ACADEMIAE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. WILHELMO HENRICO

DVCE SAXONIAE, IVLIACI, CLIVIAE, AC MONTIVM,
ANGARIAE, WESTPHALIAEQVE, RELIQVA,
AD DIEM DECEMBR. MDCCV.

PVBLCO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTENT

P R A E S E S

IO. FRANCISCVS BVDDEVS

SS. THEOL. D. ET P. P.

RESPONDENS

M. IO. DAVID BAIERVS.

IENENSIS.

I E N A E

Typis MVLLERIANIS.

Σύνοψις.

Causae, quae ad sententiam Dodovelli de episcopis examinandam, nos impulerint, §. I. Auctoris sententia de origine & potestate episcoporum, summatim exhibetur, §. II. Confertur cum sententia Benedicti Bacchini, §. III. Normam regiminis ecclesiastici Dodovellus veteris ecclesiae traditionem constituit: reiicitque libros canonicos, §. IV. Perperam quidem prius, §. V. Nec rectius posterius, §. VI. An menti domini & apostolorum conueniens dici queat, quam comminiscitur, regiminis ecclesiastici ratio? Locus Ioannis IV. 21. ὡς ἐν παραδόξῳ explicatur, §. VII. Traditionis ecclesiasticae incertitudo in hoc quoque capite, probatur exemplo controuersiae de episcoporum, & presbyterorum, in regimine ecclesiae, auctoritate. Testimonia patrum, qui episcopis fauent, §. VIII. Eorum qui presbyteris fauent,

uent, §. IX. Quae regiminis ecclesiastici secundum sacrarum litterarum praescriptum, ratio sit, docetur ex I. Cor. XII. 28. seqq. §. X. XI. XII. Idem docetur ex Ephes. IV. 11. §. XIII. Regiminis ecclesiastici ratio a scriptura praescripta, probatur porro praxi veteris ecclesiae, §. XIV. Quo pacto regimen hoc ecclesiasticum immutatum sit, & quae sit vera origo episcoporum? §. XV. Quod per nostram hypothesin facile intelligatur, cur nonnulli veterum, episcoporum, alii autem presbyterorum, causam egerint, §. XVI. Ad Dodovellum iterum transitur: sententiaque eius de primatu ecclesiae Hierosolymitanae, sub examen reuocatur, §. XVII. De Platonice patrum ratiociniis, in quibus vir doctus causae suae patrocinium quaerit, §. XVIII. Exempla horum ratiociniorum afferuntur, simulque de loco Gal. IV. 26. differitur, §. XIX. Unitas ecclesiae, ad quam pronocat, in quo consistat? §. XX. Explicatur ulterius ex Pearsonio, §. XXI. Quo iure episcopus Hierosolymitanus dicatur principium unitatis catholicae, §. XXII. Christiani cur συμπολιται ἀγίων dicantur, Ephes. II. 19. §. XXIII. Quid II. Thessal. II. 6. per τὸ κατέχον intelligatur, §. XXIV. Primatu ab ecclesia Hierosolymitana, hac destructa, ad Ephesinam translatō,

to, episcopus demum ortos existimat Dodovellus
 §. XXV. Rursus perperam, cum ut Hierosolymita-
 nus, ita & Ephesinus primatus fundamento de-
 stituatur; differitur de loco Ioannis XXI. 24. §.
 XXVI. Ephesinus primatus ulterius impugnatur;
 & huic superstructa episcoporum origo reiicitur,
 §. XXVII. Nostra de origine episcoporum senten-
 tia denuo confirmatur, ex I. Pet. V. 2. 3. circa quod
 testimonium singularis Dodovelli sententia, discu-
 titur, & locus etiam I. Tim. V. 17. velut in tran-
 situ, explicatur, §. XXVIII. Ab origine episco-
 porum ad illorum potestatem transitur, eaque in spi-
 ritualem & temporalem dispescitur, illa ex sacris
 litteris definitur, §. XXIX. De potestate episco-
 porum, quam vocant, ordinis, iuxta verbi diuini
 praescriptum, §. XXX. iuxta consuetudinem &
 mores ecclesiae §. XXXI. De potestate iurisdictio-
 nis ecclesiasticae, quae vulgo episcopis tribuitur,
 deque claue solvente, §. XXXII. De claue ligante &
 excommunicatione. §. XXXIII. De potestate episco-
 porum temporali, §. XXXIV. Ad Dodovellum
 iterum acceditur, qui nimis subtiliter fundamen-
 tum potestatis episcopalis in nexu visibilibus & in-
 visibilibus quaerit, §. XXXV. Cypriani locus, de una
 ecclesia, uno episcopo, uno episcopatu, explicatur,
 A 3 §. XXXVI.

§. XXXVI. Fundamento subruto, ostenditur, episcopos non constituisse peculiare ecclesiae collegium; nec aristocraticam hanc regiminis formam, aut necessariam fuisse, aut utilem, §. XXXVII. Imparitas episcoporum unde orta? ius eligendi episcopos cui competat? XXXVIII. An & a quo exui episcopus dignitate episcopali possit? §. XXXIX. An tanti momenti potestas episcoporum in ecclesia sit, quanti eam esse putat Dodovellus? §. XL. An abrogatio potestatis episcopalis magnum adtulerit impedimentum reformationi? sententia hac de re Dodovelli, §. XLI. Episcopalem potestatem in nostra ecclesia non plane abrogatam, sed certis saltem limitibus circumscriptam esse, §. XLII. Respondetur ad primam Dodovelli rationem, primis reformatioribus iustam defuisse reformandi auctoritatem, §. XLIII. Item ad alteram: plures ad ecclesiam protestantium accessuros fuisse, si bi potestatem episcopalem retinuissent, §. XLIV. In dependentia episcoporum a potestate magistratus, ab auctore asserta. An recte ab eo dictum: principibus ius nullum esse in episcoporum spiritualia? §. XLV. Quid factu opus, si principes iure suo circa sacra, abutantur? §. XLVI. An ecclesiae metuenda dissolutio, nisi a principum potestate immu-

munes sint episcopi? §. XLVII. Laudatur Dodovellus asserens, minime rebus suis consulere principes, religioni vim inferentes, §. XLVIII. An ex iurium episcopaliū restitutione, qualem vult Dodovellus, speranda sit concordia, saltem cum modestioribus, ex Romanensibus? §. XLIX. Iura episcoporum & officia erga eos, qualia ab auctore constituuntur, tanti momenti non esse, ut catechesibus inseri debeant, evincitur; & dissertationi finis imponitur. §. L.

§. I.

On pruritus dissentientes refel-
lendi, aut intempestiva alio-
rum se interponendi litibus
cupiditas, sed veritatis amor,
studiumque eam ubique &
indagandi, & conservandi, &
defendendi, nos adduxit, ut
praesens dissertationi huic seligeremus argumen-
tum. Notae omnibus sunt, quae de episco-
porum origine, potestate; iuribus, in Anglia
iam pridem agitantur lites. Quae & nostra ita
recruduere aetate, ut maiori profecto, quam

vnquam, libertate, episcoporum nec regum subiectam imperio auctoritatem, adserere nonnulli ausi sint. Eminent inter hosce HENRICVS DODWELLVS, vir doctus, & egregiis ingenii atque eruditionis monumentis illustris. Quem cum causa ista defensorem naeta sit, vel sola viri fama, cupidos harum rerum commouere potuit, vt accuratius paulo examinanda sibi sumerent, quae pro sententia, plerorumque, qui Protestantium nomine veniunt, calculo reiecta, tandem in medium adtulerit. Illis saltem, quorum officii ratio postulat, vt doctrinam, quam veram agnoscunt, & profitentur, subinde repetant, defendant, tueantur, vitio verti haud potest, si occasionem quamcunque officii explendi leges, arripiant. Praesertim si ab illis impugnatur, quorum vel sola auctoritas, vel eruditionis, qua florent, fama, ingens illi detrimentum adferre potest. Parum, fateor, nostra refert, quid in Anglia aut scribant, aut moliantur viri docti, nisi discendi saltem cupiditas ad talia cognoscenda animum extimulet: ast refert maximopere, in rebus magni momenti, exponere, & confirmare veritatem, eamque a magnorum virorum vindicare obiectionibus. Quae si quis recte consideret, innocen-

it

ti prorsus consilio quaestionem a nobis tractari intelliget, cui Anglicana equidem occasionem praebuit controuersia, sed de qua non minus in Germania acriter subinde fuit disputatum, & si fontes ac fundamentum spectes, adhuc disputatur. Hoc saltem discriminis intercedit, quod qui episcoporum ordinisque ecclesiastici partes aut palam, aut per ambages, in Germania tuentur, saltem ex Romanensibus, eruditione & ingenio multum iis cedant, qui in Anglia hanc causam tuendam defendendamque susceperunt.

§. II. Hoc vero vel HENRICI DODWELLI, clarissimi viri, exemplo constat, qui, cum nuper haec controuersia in orbem rediret, de nupero schismate Anglicano, paraenesin ad externos edidit, tam Reformatos quam Pontificios, qua, ut titulus libri habet, iura episcoporum vetera, eorundemque a magistratu seculari independentia, omnibus adserenda commendatur. In ea quae vir clarissimus pro episcoporum iuribus disserit, huc fere redeunt. Apostolos in clero Hierosolymitano, respondisse *ἀρχιεπιστοῖς* in synedrio Hierosolymitano, parique adeo in ecclesia christiana praeditos fuisse potestate: uti rursus in apostolorum collegio primum habuerint locum domi-

ni cognati. Fuisse autem & secundum ecclesiae Hierosolymitanae collegium, quod cum secundo synedrii Iudaici collegio etiam nomen *presbyterorum* commune habuerit; ad cuius exemplum etiam in exteris ecclesiis presbyteri fuerint constituti. Id vero ea ratione, ut apostolorum tempore omnes ecclesiae christianae subiectae essent ecclesiae Hierosolymitanae, quae & per apostolos vniuersae ecclesiae disciplinam exercuerit. Principium itaque vnitatis catholicae fuisse episcopum Hierosolymitanum: est extincta per urbis & reipublicae Iudaicae euerisionem, Hierosolymitana ecclesia, successisse in singulis ecclesiis episcopos, pares episcopo Hierosolymitano, idque plane ex mente domini & apostolorum, a quibus & potestatem suam primi isti episcopi acceperint. Ast cum post caedem Simeonis, collegium apostolorum Ephesi esset, praeside Ioanne apostolo, primatum ab ecclesia Hierosolymitana translatum esse ad Ephesinam. Et ab hoc quidem collegio apostolorum Ephesino *πρωτοκληδονος* episcopos appellatos, & noua etiam potestate donatos, ut tamen non desinerent apostolis esse obnoxii. Et hinc cum nomine episcoporum potestatem quoque tam cito inualuisse: cuius
 rei

rei frustra aliam alii querant rationem. Fuisse equidem iam apostolorum aetate, & presbyteros aliquando episcopos dictos, sed latius sumpta voce, itaque adpellatos, quod eleemosynis Deo sacratis distribuendis praecessent, *et si nulla coercendi potestate gauderent.* Episcopos autem istos proprie sic dictos, ob nexum visibilium episcoporum cum inuisibili, sua sententia ius communionis vniuersalis & dedisse recte & abstulisse, propriumque velut quoddam collegium per se constituisse. Et hinc eam regiminis ecclesiastici formam resultasse, quae tum vniendis in se ecclesiis, tum concordiae ecclesiarum diuersarum secum inuicem stabiliendae, longe fuerit vtilissima: impariter vero episcoporum, quae deinceps obtinuit, singulorum episcoporum pactis esse tribuendam. Ad collegii autem huius episcopalis iura quod attinet, ius episcoporum in sedes vacantes sufficiendorum omnino ad illud spectasse, vt & ius deponendi, in causa sacrificii, haereseos aut schismatis. Eaque episcoporum in ecclesia potestas, cum longe maius, quam vulgo credatur, momentum trahat, ius fasque esse concludit, vt de restaurando episcopatu serio omnes cogitationem suscipiant. Et quemadmodum iuribus

episcoporum aduersa sint, quae sibi Romanus vindicat Pontifex, ita paritatem contra episcoporum bono ecclesiae publico longe esse vtilissimam. Principibus autem nullum esse in episcoporum, spiritualia imperium; iisdemque hac in re non admodum esse fidendum: immo plane ad ecclesiae dissolutionem spectare, si hoc ius episcopos officio spirituali exuendi, principibus concedatur. Sed & suis parum hac ratione inferuire commodis principes, religioni ipsi vim inferentes; adeoque quouis modo esse annitendum, vt episcopi cum primaeuis suis iuribus restituantur. Faciliorem quoque hoc pacto fore viam ad concordiam cum modestioribus Romanensium; & quae reliqua sunt eiusdem commatis.

§. III. Cum hac DODWELLI si aliorum de origine episcoporum & totius hierarchiae ecclesiasticae, conferre sententias vellem, latissimus mihi dicendi hic panderetur campus. Diuersas enim admodum ad eam explicandam, rationesque huius ordinis inueniendas, excogitarunt hypotheses. Facere tamen non possum, quin paucis commemorem sententiam BENEDICTI BACCHINII, Monachi Benedictino-Cassiniensis, quam in dissertatione de ecclesiasticae hierarchiae ori-
gi-

ginibus, Mutinae anno MDCCIII, edita, proponit, cum conuenire in quibusdam cum sententia DODWELLI videatur. Reiecta namque rectissime illorum sententia, qui ecclesiam ad formam imperii Romani ab apostolis constitutam contendunt, tres ante omnia periodos propagatae religionis christianae obseruandas censet. * Primam, cum solis Iudaeis euangelium annuntiaretur; alteram, cum gentiles, etiam in locis, vbi frequentes habitabant Iudaei, admissi fuere; tertiam cum gentilibus promiscue, etiam vbi rari aut nulli Iudaei inueniebantur, euangelii doctrina patefieret. In prima ergo periodo, ecclesiam Hierosolymitanam, quam etiam aliae in Iudaea, vbi synedria erant, velut metropolitanam agnouerint, Iudaeorum politiae accommodatam, eminuisse, adserit BACCHINVS. Qui haecenus cum DODWELLO, primatum ecclesiae Hierosolymitanae acriter defendente consentit, in eo saltem secus existimans, quod inter Iudaeae ecclesias eminuisse Hierosolymitanam putat, quod concedi, si recte capiatur, potest: cum DODWELLVS contra primatum ecclesiae vniuersae, vindicet Hierosolymitanae. Pro

* *part. I. cap. III. add. acta erud. Lips. MDCCV. mens. Jul. p. 330. seqq.*

vtriusque etiam, maxime tamen pro DODWELLI sententia facere videtur, quod idem BACCHINIVS, traditionem antiquissimi scriptoris APOLLONII,* quod seruator apostolis suis praeceperit, ne intra duodecim annos Hierosolymis excederent, magno ceteroquin eruditorum consensu reiectam, recte, vt putat, explicatam, tueatur. Sed in altera tertiaque periodo in quaeuis alia discedit BACCHINIVS. Etenim vbi gentiles Iudaeis mixti, euangelii luce collustrati sunt, cum Iudaeorum tamen habita ratio praecipue fuerit, moribus quoque Iudaeorum plurimum datum fuisse, illi verò est persimile. Hinc in oriente, primum quidem Antiochiae, deinde Alexandriae, in quibus vrbibus magna fuerit Iudaeorum & frequentia & auctoritas, primas sedes fuisse fundatas, quibus ecclesiae christianae aliae, tanquam metropolitanis essent obnoxiae: in occidente verò Romae, & quidem tanquam in centro vnitatis, principem omnium sedem fuisse constitutam, quod magna Iudaeorum frequentia, & omnis gentilium superstitione ibi conuenisset: ad quam fundandam & ordinandam, apostolorum primi summiq;ue, Petrus & Paulus, coepiscopo-

* vid. Eusebius hist. eccles. lib. V. cap. XVIII.

porum instar , ita tamen , vt vtriusque verticis iura solum a Petro , in successores , Romanos Pontifices , fuerint transmittenda , symbolam suam contulerint. Non prorsus male BACCHINIVS, modo a se impetrare potuisset , vt affulgentem illi veritatem reliquis opinionibus praeiudicatis , procul remotis , arriperet. Contigit autem & illi , quod plerisque in hoc campo versantibus contingere solet , vt , quae facti sunt , non discernant ab iis , quae iuris sunt : & quae , causis quibusdam naturalibus & moralibus id efficientibus , eueniunt , ita intueantur , ac si per leges & constitutiones ita euenire debuerint. Vt Antiochia , Alexandria , Roma , metropoles fierent , mirandum non est , cum apostoli in vrbes maiores primum se conferrent , ex quibus facilius diffundi salutaris doctrina , & in varias vrbes minores ac prouincias propagari posset. Quae itaque vrbes aut prouinciae ex maiori quadam vrbe doctrinam salutarem acceperant , ex grati animi lege eam velut matrem venerabantur. Id quidem non male. Sed qui sibi persuaserit , ideo velut apostolica auctoritate , in his vrbus *sedes primas fuisse fundatas* , oppido fallitur , rerumque humanarum ignorare conditionem vide-

detur, & quod probare nequit, adserit. Admittimus autem lubenter, quod per hypothefin BACCHINII primatus honore ratione ecclesiae vniuersae, excidat Romana ecclesia, quippe qui eidem Antiochenam & Alexandrinam fere aequiparat, Hierofolymitanam certo modo praefert. In occidente enim saltem, Romae, & quidem tanquam in centro vnitatis, principem omnium sedem constitutam putat: male tamen iterum, quod sibi ipso facto praesules isti vindicarunt, apostolorum sanctionibus tribuens. Admittimus etiam quod Petro in pontificatu Paulum adiungit. Sed quod addit, a solo Petro iura in successores fuisse transmittenda, id inter commenta eiusmodi referimus, quae ad sustentandam labascentem hierarchiae Romanae molem, quotidie excogitantur. In tertia denique periodo, cum ad gentiles, vbi Iudaei aut nulli aut perpauci, euangelii gratia emanasset, fundatas certe & ab iqsismet apostolis, & ab eorum successoribus, ecclesias fuisse putat, nec paucas, sed quae, si BACCHINIVM audias, Romanam vnicam pro Metropolitana veneretur: quemadmodum nec alii ad veritatis lumen gentiles conuerterint, quam qui a Petro & successoribus episco-

episcopali caractere insigniti , eumque in finem missi fuissent. Id equidem voluerunt Romani praesules , & omnibus adnisi sunt viribus. Hinc cum magna iam illorum , ob Romanae vrbis celebritatem , & magnitudinem , in occidente praecipue , auctoritas esset , eo facilius per episcopos suos conuertebant gentes , quas imperio suo subiectas cupiebant. Id enimvero an menti apostolorum , an statui & indoli ecclesiae , conueniens sit , longe alia quaestio est , iam a nobis , qui alia agimus , non decidenda. Reuertimur itaque ad DODWELLVM.

§. IV. Multa profecto hic occurrunt , accuratori disquisitione digna. Nos vero ad ea , quae ad caput causae pertinent , nonnulla obseruabimus. Sed vt de norma , ad quam regiminis ecclesiastici ratio exigenda , sumus solliciti , res ipsa iubet. Hanc DODWELLVS non aliam agnoscit , quã primitiuae , quam vocat , ecclesiae doctrinam atque exemplum. * Nec *sequestrem* , iudicemque in hac lite alium audiendum contendit , quam illam ipsam ecclesiam catholicam primaeuam. Eam enim demum veram habendam esse reformationem , quae recentioris ecclesiae errores ad illam

C

ec-

* §. IV. p. 5.

ecclesiam exigat, quam certissimo constat omnium fuisse purissimam. Id vero omnium consensu de primaeva constare ecclesia; quae & sibi in *fide receptarum ab apostolis traditionum* constat; quorsum IRENAEI, TERTULLIANI, & VINCENTII LIRINENSIS argumenta spectent. Quae pluribus edisserit, de praerogativa primaevae ecclesiae varia in medium adferens. Non ergo secundum praeiudicatas hodiernarum ecclesiarum opiniones,* sententiam hac de re ferendam concludit, cum in omnibus ecclesiis hodie reperiantur novitates, quae si pro norma habeantur, antiquitatis primaevae cultum exclusurae sint. Primaevae ecclesiae nomine autem, cum non tam ipsam apostolicam, saltem qualis stante adhuc ecclesia Hierosolymitana fuit, intelligat, quam eam quae post Hierosolimitanae eversionem floruit, ad cuius exemplum vel maxime regimen ecclesiae hodie componendum contendit: novum hinc ei resultat argumentum, cur de ecclesiae regimine ex libris canonicis novi testamenti non sit pronuntiandum: *Et quidem*, inquit,* *ad Traiani tempora, Simeonisque Cleopae martyrium, descendit ius illud ecclesiae Hierosolymi-*

* S. V. p. 8. §. XIII. p. 54.

*solymitanae. Multis postea annis, quum excessisset S. Petrus, & quum scripta noui testamenti canonica omnia fuerint exarata. Et tamen expectant aduersarii, ut ex his ipsis scriptis regiminis ecclesiastici formam eliceremus, hodieque obseruandi. Ideone restaurandum censebant primaeuum illum ecclesiae Hierosolymitanae primatum? Et quibusdam interiectis: * Estque sane admodum precaria omnis illa argumentatio, qua colligitur, disciplinae ecclesiasticae in posterum recipiendae rationem omnem e scripturis noui foederis esse hauriendam. Nullus enim est, qui id profitetur aperte, sacri scriptoris locus. Et ne quidem ullus, qui ita de regimine agat ecclesiastico, quasi id voluisset scriptor, aut scriptoris auctor Spiritus sanctus, ut formam aliquam vniam regiminis vbique & in omne aeuum duraturi describeret: quibus & alia eiusdem generis subiungit, deinceps summatim discutienda.*

§. V. Haec vero eiusmodi sunt, vt ea nondum mihi perscuaderi patiar. Enimuero cum non alii fontes sint cognoscendi diuinam voluntatem, quam scriptura sacra, & recta ratio: non potest etiam pro diuina constitutione id re-

C 2

puta-

* §. XIV. p. 57.

putari, quod nec ex scriptura sacra, nec ex recta ratione patescit. Ergo, vel ipso fatente DODWELLO, non erit diuinae originis illa regiminis ecclesiastici ratio, quam tantopere commendat. Qua quidem ratione & magnopere dissentit ab aliis episcopalis auctoritatis adfertoribus, quouis modo ex scriptura sacra eam deriuare adnitentibus, & maximum causae suae robur detrahit. Etenim si regiminis ecclesiastici, quam defendit, ratio, tantum nititur exemplo & facto veteris ecclesiae, nullam ego eiusdem regiminis video necessitatem. In iis enim quae diuino iure non sunt constituta, nulla adest obligatio, veteris ecclesiae exemplum imitandi. Vnde enim ista veteris ecclesiae potestas auctoritasque? Conciliorum in tantum recipimus decreta, in quantum cum scriptura sacra conueniunt: nec per se obligandi vim habent; sed quam habent, scripturae sacrae, si modo cum ea consentiunt, acceptam ferunt: ergo nec facta & exempla veteris ecclesiae aliter sunt consideranda. Quare eodem iure, quo vetus ecclesia, si quidem auctoris hypothesein admittamus, destructa ecclesia Hierosolymitana, nouam regiminis ecclesiastici rationem introduxit, ecclesia etiam sequentium aetatum nouam, suisque forte

te

te temporibus magis conuenientem introducere potuit regiminis ecclesiastici formam. Eam demum veram habendam esse reformationem, quae recentioris ecclesiae errores ad illam ecclesiam exigat, quam certissime constat fuisse purissimam, lubentissime concedo. Sed vt apostolica ecclesia ea omnino fuit, de qua certissime constat, fuisse eam purissimam, ita in *erroribus* demum, vt rectissime auctor dicit, talis instituenda reformatio. Instituta autem & placita, quae diuinis litteris non sunt contraria, cum pro indifferentibus merito habeantur, non possunt inter errores referri, multo minus in his statim imitandum est exemplum veteris ecclesiae. Quod generatim equidem intellectum cupio, cum de norma huius controersiae nunc sermo nobis instituatur: de ipsa vero quaestione, quid censendum sit, ex dicendis deinceps patebit. Ast in fide tamen receptarum traditionum optime sibi constitit primaeva ista ecclesia. Ita quidem DODWELLVS, paulo clarius mentem suam prodens. Ad traditionem enim hisce hominibus cuncta tandem redeunt. Lubricum profecto fundamentum. Quanquam non videam, quo pacto traditio hic commode

vrgeri queat, cum primaeuae ecclesiae alia fuerit regiminis ecclesiastici ratio, quam apostolicae, stante ecclesia Hierosolymitana. Praeterea, institutum aliquod & factum veteris ecclesiae nondum arguit traditionem. Quibus accedit; quod primaeuae huius ecclesiae patres non prorsus inter se consentiant, nobis saltem consensus illorum non manifestus est: quod deinceps demonstrabimus luculenter. Qualis autem ista est traditio, vbi ipsis, ad quos prouocatur, patribus, non satis inter se conuenit?

§. VI. Quod tanto vero conatu scripturam sacram ab hoc certamine remoueat, vir clarissimus, id minime ferendum. Nec rationes, quibus pugnat, id quod cupit, conficiunt. Ponamus tantisper, destructa ecclesia Hierosolymitana, episcopale regimen introductum, adeoque, cum libri canonici noui foederis iam tum omnes conscripti essent, nullam huius rei in iis potuisse iniici mentionem: nihil inde tamen sequitur aliud, quam veterem ecclesiam existimasse, in quantum administratio ecclesiae a Deo praescripta non esset, in tantum posse eam mutari. Et sane, facti quidem huius, quod tamen adhuc incertum, nulla debuit in libris canonicis

cis

eis scripturae sacrae iniici mentio : inde vero
 rursus non inferendum, ac si iuris quoque non
 facta mentio fuerit, qualem Deus velit esse ad-
 ministrandi ecclesiam, modum. Mox vero cla-
 rissimis scripturae sacrae oraculis euincemus, cum
 originem regiminis ecclesiastici explicabimus,
 clarissimam certissimamque normam vt in aliis,
 ita & in his, in quantum iuris diuini sunt, nobis
 eam subministrare, ad quam & haec ipsa, quam
 clarissimus auctor sibi agitandam sumit, contro-
 uersa, quam commodissime exigi queat. Vt
 nimis profecto liberaliter dictum sit, nullum es-
 se, qui id aperte profiteatur, sacri scriptoris lo-
 cum. * Sed & regiminis formam, prout ge-
 neratim de ea constitui quid debeat, diuinae, vt
 itidem ex sequentibus patebit, tradiderunt litte-
 rae : a qua si discessum sequenti aetate, hoc
 omnino contra Numinis factum esse praescri-
 ptum, vt censeamus, par est. Vt vero, quan-
 tum *donis* concessum fuerit spiritus sancti *per-
 sonalibus*, quantum locis & officiis; vt ipsa officia,
 ad minutias vsque definiret, (qui labor iuris ca-
 nonici interpretibus Pontificiis, eiusmodi inepti-
 is aduetis, merito reseruatus fuit) & quae alia
 sunt

* *vid. §. XIV. p. 57.*

sunt eiusdem commatis , id ne exigi quidem a scriptoribus sacris debebat , de animarum potius salute , quam de clericorum praerogatiua , sollicitis. Hinc etiam sua sponte corruit , quod item autumat , apostolis ipsis hanc regiminis ecclesiastici formam ignotam fuisse. Sane ea , quam vir clarissimus fingit , quamque Pontificii comminiscuntur , illis ignota fuit. At eam regiminis rationem , quam obseruari Deus voluit , notam illis omnino & perspectam fuisse , tot illorum nos minime dubitare sinunt oracula. Forte autem hoc apostolorum testimonium non adeo firmum certumque est , vt nos de eo valde oporteat esse sollicitos. Ita quidem vir doctissimus haud obscure. * *Vt enim fuisset in scriptis etiam canonicis regiminis ecclesiastici in aeternum obseruandi , mentio disertissima , non tamen certiores nos fecisset illa mentio , quam effemus de illis , qui illius meminerant , libris. Sed vero sine illa mentione , parem haberemus saltem regiminis ab apostolis in ecclesia vniversa relictam certitudinem , fortasse etiam maiorem , quam habemus librorum ab apostolis scriptorum. Nam certe , si rationem ducem sequamur , fides librorum ab apostolis editorum testi-*

* P. 59.

testimonio nititur proximi ab apostolis seculi. Primo enim ne quidem collectum canonem, est sane verisimilimum. Itaque secundi seculi testimoniis nitatur oportet, tum primum collectus, & in publicam emissus lucem, canon. Sed vero secundo seculo magis erat exploratum, quam formam regiminis in ecclesiis a se fundatis reliquissent apostoli, quam quos scripserunt libros. Libri testes alii esse non poterant, quam qui ibidem fuissent, ubi etiam apostoli, cum libros elucubrarent. Regiminis testes multae esse poterant ecclesiae, ab apostolis fundatae. &c. Ast lubrico profecto fundamento niteretur tota religio christiana, si tantum testimonio veteris ecclesiae esset superstructa: quod tamen hic innuere videtur auctor doctissimus. Qua opinione an perniciosius quid excogitari queat, dubito. Hoc enim profecto est, litteras diuinas ideo a Deo profectas credere, quia illi dicunt, de quorum auctoritate plurimae adhuc supersint dubitandi rationes. Equidem de auctore libri ex testimonio veteris ecclesiae, quod non diffitemur, constat: sed si vel maxime hoc non constaret, liber autem reliquos diuinae auctoritatis characteres luculentissime praeferebat, omnia tamen, de quibus

D

bus nos erudiret, tam certa forent, vt certitudines luculentissimas, etiam mathematicorum demonstrationes, vincerent. Largiamur ergo, certius constare potuisse de regimine ecclesiastico quam de auctoribus librorum sacrorum, num ideo, quae in his dicuntur, minus certa sunt? Neutiquam profecto, cum a diuina auctoritate, non autem ab auctorum noticia, certitudinem omnem libri sacri adipiscantur. Et haec quidem omnia, quae auctor differit, rursus ad factum saltem pertinent, vt constet, quae regiminis ratio tum fuerit. Ast si de iure, diuinaque institutione quaeratur, aut haec non agnoscenda, aut iterum tantum ad diuinas recurrendum est literas. Quanquam ipse haec non satis discernat, & de iure ipso loqui videatur, dum, *vt enim fuisset*, inquit, *in scriptis etiam canonicis regiminis ecclesiastici* IN AETERNVM OBSERVANDI *mentio disertissima* &c: Certe ex testimonio ecclesiae constare potuit, quae tum fuerit regiminis ecclesiastici ratio: ast quae regiminis ecclesiastici, *in aeternum observandi* ratio esse debeat, id quidem quo pacto ex ecclesiae testimonio constare queat, non video, nisi forte traditio, supra iam explosa, iterum in subsidium vocetur.

§. VII. Ipse equidem DODWELLVS adferit*, quae dissipata ecclesia Hierosolymitana obtinuit regiminis ecclesiastici, rationem, pro mente domini & apostolorum introductam fuisse. Quod facile concesserim, de vera & genuina administratione ecclesiae, quam diuinae litterae exhibent. Ast quam DODWELLVS comminiscitur, episcopalem illam, ut ipse quidem eam explicat, sublato primatu Hierosolymitano, introducendam, Christo ac apostolis adprobatam fuisse, adserere non ausum. Nec videtur profecto admodum sibi constare vir doctus, qui antea asseruerat, nullum de isto regimine ecclesiastico in scriptura extare locum, nec opus esse, ut eadem ex libris canonicis noui testamenti deriuetur. Nec profecto hic de scriptura sacra admodum sollicitus est, cum existimet, sublato primatu Hierosolymitano, non potuisse non eiusmodi, quam comminiscitur, oriri regendae ecclesiae rationem. Menti tamen seruatoris eam conuenientem fuisse, probare adnititur ex *Ioannis IV. 21.* ubi Christus ad mulierem Samaritanam: *crede mihi, mulier, ueniet hora, cum neque in hoc monte, neque Hierosoly-*

* §. XVII. p. 71. seqq.

mis adorabitis patrem meum. Quod profecto, si dicendum quod res est, paulo longius mihi petatum videtur. Neque enim de ordine ecclesiastico, aut regimine, loquitur hic seruator, sed de adoratione, quae fit ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ v. 23. quae ubiuis locorum, etiam vbi episcopi ne auditum quidem nomen est, recte peragitur, de cultu interno, vbiq̄ue recte instituendo, postquam ille externus veteris testamenti, a Deo olim praecipuus, sublatus esset. Ad apostolos quod attinet, superfuisse adhuc Ioannem, & alios viros apostolicos ea aetate putat, cum ista regiminis ecclesiastici forma introduceretur, quae adeo consuli potuerint, an menti sententiaeque domini ea esset conueniens, immo qui haud dubio reprehensuri fuissent istius mutationis auctores, si quidem voluntati diuinae eam repugnare intellexissent. Ast haec superflua sunt. De vero enim & diuinitus instituto ecclesiae regimine, eos consulere non necesse erat: reliqua frustra supponuntur, nec adhuc euicta sunt, & satis comprobata.

§. VIII. Quod vero supra *innui, ex traditione veteris ecclesiae non posse certum de regi-

* §. IV.

gimine ecclesiae argumentum depromi, si ab iis, quae in scriptura sacra hac de re constituta sunt, discesseris, id paulo nunc vberius nobis edisserendum est. Constat, quantis animorum motibus inter viros eruditos disputatum sit, de episcoporum & presbyterorum in ecclesiae regimine auctoritate, quibusdam pro hiis, aliis pro illis, pugnantibus. Iam si veterum consulamus testimonia, aequae incertos ambiguosque & haec nos relinquunt. Sunt enim ex veteribus, qui episcoporum prae presbyteris ἐξουχίω haud obscure indicant; alii contra discrimen inter presbyteros & episcopos nullum admittere videntur. Sic admodum episcopis fauent, quae hinc inde IGNATIUS habet. Namque in epistola ad Tralilianos, * τῶ δὲ Ἰησοῦ, inquit, ἑποστάσσειδε ὡς τῶ Κυρίῳ. αὐτός ὁ ἀρχιερεὺς ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώσων Θεῷ. Episcopo subiecti estote velut domino: ipse enim per- uigilat pro animabus vestris, quasi rationem redditurus Deo. Dicit equidem deinceps: sed ἔ presbyterio subiecti estote: sed ut discrimen inter episcopos & presbyteros ostenderet, statim ad-

D 3

dit:

* n. II. p. m. 63.

dit: ut apostolis Iesu Christi. Mox vero presbyteros vicarios Iesu Christi, sed episcopum typum Dei Patris omnium, vocat: ὑμεῖς δὲ ἐν-
 τρέψαθε αὐτοὺς ὡς Χεῖρὸν Ἰησοῦν ἔφυλακέσ
 εἰσι, ἔ τύπε. ὡς καὶ ὁ Ἐπίσκοπος ἔ πατρὸς
 τῶν ὅλων τύπος ὑπάξει. At vos reueremi-
 ni illos, tanquam Christum Iesum, cuius vicarij
 sunt, ut ἔ episcopus typus Dei Patris omnium est.
 In epistola vero ad Magnesianos in eo totus est
 IGNATIUS vt presbyterorum & episcopi discrimen,
 & huius prae illis ἐξοχῶ inculcet. Sed
 ἔ vos, inquit *, decet non contemnere
 aetatem episcopi, ἀλλὰ κατὰ γνώμην Θεῶ
 πατρὸς πᾶσαν ἐντροπὴν αὐτῶ ὑπομένειν, ve-
 rum iuxta Dei Patris arbitrium omnem imperti-
 ri illi reuerentiam, quemadmodum noui facere
 sanctos presbyteros. Ergo & presbyteros inter
 eos refert, qui omnem reuerentiam episcopo
 exhibent. Postquam autem latius edisseruisset,
 cur ob aetatem contemnendus non sit episco-
 pus, & alia id genus addidisset, rursus, παρανοῶ,
 inquit, ** ἐν ὁμοιοῖα Θεῶ ἀπαδάσατε πάντα
 πρῶτον πρὸς κατὰ τὴν ἔπίσκοπον εἰς τὸ ποῦ
 Θεῶ

* n. III. p. m. 56. ** n. VI. p. 57.

Θεῶ, καὶ τῶν πρεσβυτέρων εἰς τόπον συνεδρίας
 τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν διακόνων, τῶν ἐμοὶ γλυ-
 κυτάτων, πεπιστευμένων διακονίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ.
*Hortor, ut studeatis in Dei concordia omnia age-
 re, episcopo praesidente. Dei loco, presbyteris loco
 senatus apostolici, Diaconis mihi suauissimis, qui-
 bus commissum est mysterium Iesu Christi.* Hi-
 sce alia longe plura patrum, CLEMENTIS ALE-
 XANDRINI, ORIGENIS, TERTVLLIANI, ISIDO-
 RI PELUSIOTAE; aliorumque addere testimonia
 possem, quae proferri passim ab episcopatus de-
 fensoribus solent, & prolata etiam partim sunt
 a doctissimo viro GVILIELMO BEVEREGIO, * si
 hoc nunc agerem ex instituto.

§. IX. Nihilo fecius non desunt quoque
 secus sentientibus, quae pro episcoporum &
 presbyterorum paritate in medium adferant.
 Luculentum profecto admodum est testimo-
 nium CLEMENTIS ROMANI, in priori ad Corin-
 thios epistola, ** quam genuinam esse inter eru-
 ditos constat. παραγγελίας ἔν λαβόντες, καὶ πληρο-
 φορη-

* in codice canon. ecclesiae primitivae illustrato cap. XI
 add. qui ex instituto hoc argumentum tractat;
 Walo Messalinus, vel potius Claudius Salmasius;
 de episcopis & presbyteris.

** n. XLII. p. m. 170.

Θεσηθέντες διά τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ
 πνευθέντες τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ, μετὰ πληροφροσύνης πνεύματος
 ἀγίου, ἐξῆλθον εὐαγγελιζόμενοι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ μέλ-
 λειν ἔρχεσθαι κατὰ χώρας ἐν καὶ πόλεις κηρύσσοντες κατὰ
 γὰρ τὰς ἀπαρχὰς αὐτῶν, δοκιμάσαντες τὸ πνεῦμα εἰς ἐπι-
 σκόπους καὶ Διακόνους τῶν μελλόντων πιστεῦσαι καὶ τὰ τοῦ ἁγίου
 ἐκ γὰρ δὴ πολλῶν χρόνων ἐγγράφῳ περὶ ὀπισκόπων καὶ Δια-
 κόνων ἄνω γὰρ πάλαι λέγει ἡ γραφή καταστήσας τὸς ὀπισκό-
 πους αὐτῶν ἐν δικαιοσύνῃ καὶ τὸς Διακόνους αὐτῶν ἐν πίστει.
*Itaque acceptis mandatis & certo persuasi per re-
 surrectionem domini nostri Iesu Christi, & in
 fide confirmati per verbum Dei, cum sancti Spiritus
 plenitudine ac securitate, egressi sunt, adnun-
 tiantes, adventurum esse regnum Dei. Praedicant-
 es igitur, per regiones ac urbes, primitias eorum
 spiritu cum probassent, in episcopos & diaconos, eo-
 rum qui credituri erant, constituerunt. Neque
 haec noue : a multis enim temporibus de episco-
 pis & diaconis scriptum fuerat : sic enim alicubi
 dicit scriptura : constituam episcopos eorum in
 iustitia & diaconos eorum in fide. Es. LX. 17. Cla-
 rissime his docet CLEMENS, vnum solum supra
 diaconos ab apostolis constitutum esse ordinem,
 qui est episcoporum, seu presbyterorum. Pres-
 byteros enim si ordine & dignitate distinctos ab
 episco-*

episcopis credidisset, illorum utique eum iniicere hic mentionem oportuisset, ubi ex instituto de constituto ab apostolis ordine sacro verba facit. Non equidem nescio, quid ad eludendum CLEMENTIS hocce testimonium, agant COTELERIVS, * BEVEREGIVS **, cum reliquis episcopatus defensoribus, & quam se in omnes vertant partes: sed scio quoque, quid illis reponi queat, & soleat. Nec CLEMENS modo episcoporum & presbyterorum paritati suffragatur: suffragantur & IRENAEVS, & THEODORETVS, & HIERONYMVS, THEOPHYLACTVS, & alii plures, quam luculentissime ***. Iam ergo iactent antiquitatis admiratores, consensum veteris ecclesiae, prouocent ad traditiones, producant testimonia doctorum, & videant, num in his omnibus inuenire queant, ubi consistant, tutoque figant pedem. In tanta incertitudine, & discrepantium sententiarum pugna, quis sibi certitudinem polliceatur? Nobis vero certior norma, tutior regula adest, scriptura sacra, cuius si insistamus vestigiis, nec a rectissimo hoc unquam deflectamus tramite, nec errores nobis metuen-

E di

* in not. ad Clementis l. c. p. 170.
mit. illustrato cap. XI. §. X.

** in codice can. eccles. primit.
*** add. Banage L' histoire de l' Eglise lib. I. cap. III.

di sunt, nec anfractus, per quos in auiā & lubrica deducamur.

§. X. Hoc ergo ut nunc eo luculentius constet, quae regiminis ecclesiastici secundum diuinarum litterarum praescriptum, origo & ratio sit, paucis exponemus. Quo pacto simul, ipso velut facto refelletur sententia DODWELLI, scripturam sacram nihil certi hac in re definire. Ita vero hac de re pronuntiat Paulus apostolus: *Et alios statuit Deus in ecclesia primum apostolos, deinde prophetas, tertio doctores, deinde portenta, deinde sanationum dotes, adminicula, gubernationes, genera linguarum.* Numquid omnes sunt apostoli? numquid omnes prophetae? numquid omnes doctores? numquid omnes portentifici? numquid omnes habent sanationum dotes? numquid omnes linguis loquuntur? numquid omnes interpretantur? *Affectate sane praestantissimas quasque dotes.* Sc. I. Cor. XII. 28. seqq. Complectitur hic summatim apostolus totam velut hierarchiam, quam vocant, regiminisque ecclesiastici rationem indolemque quam accuratissime nos conducet. Nimirum primo ordinem quendam, officiorum certorum gradibus distinctum, in ecclesia ab ipso Deo constitutum do-

docet, Deum eius auctorem prodens : καὶ εἰς
 μὲν εἶπετο ὁ Θεός &c. Par enim erat vt Deus
 hac ratione, pro sua benignitate, ecclesiae salu-
 ti prospiceret consuleretque, quae nec conserva-
 ri, nec propagari commode, sine hominum di-
 uino huic operi inseruientium, ministerio, pote-
 rat. Vt adeo eo minus ab hocce ordine nobis
 discedendum sit, quem ab ipso Deo praescri-
 ptum diuinae testantur litterae: sed qui nec
 aliunde, quam ex diuinis litteris constat, aut
 constare poterat.

§. XI. Deinde ipsi illi gradus a Deo con-
 stituti, hic notandi sunt. Horum tres velut clas-
 ses constituit apostolus: quarum prima est *do-*
centium, altera, *miracula patrantium*, tertia, *a-*
lia munia administrantium. Docentium ideo
 primo loco meminit, non quod illorum aliquod
 in reliquos veluti sit imperium, aut ciuilibus quae-
 dam ἐξουχί, sed quia ipsa illa functio praestan-
 tissima est ob vtilitatem. Doctrina enim coe-
 lestis ac salutaris, per quam homines ad salu-
 tem perducuntur, caput velut causae est, & pro-
 pter quam reliqua etiam dona mortalibus a Deo
 conceduntur. Sed docentium iterum non vnum
 est genus. Sunt illi vel *extraordinarii*, certo

tantum tempore a Deo excitati & constituti, vel *ordinarii*, quorum nunquam defuit ecclesia opera potest. Inter illos *apostoli* referuntur, atque *prophetae*: quorum illi diuini spiritus afflatu, extra erroris periculum constituti, totius orbis excitare doctores, & fundamenta ecclesiarum omnium inter gentes iecere, vnde & duodecim ecclesiae fundamenta duodecim apostolorum nominibus insignita, leguntur *Apocal. XXI. 14.* Et ideo etiam merito primum in ordine sacro occupant locum, ob muneris videlicet praestantiam, ex vtilitate laboris vnice aestimandam. His adiunguntur *prophetae*, quorum aliqui itidem excitare in nouo testamento; *Actor. XI. 17. XVIII. 1. XIV. 32.* & alibi; apostolis ob reuelationem, quam immediate a Deo acceperunt, equidem comparandi, sed iis tamen postponendi, quod ista reuelatio temporaria saltem esset, non vero perennis, vt istud apostolis diuinitus in propaganda salutari doctrina concessum *ἀναμαρτυρίας* donum, quale in vniuersi orbis doctoribus plane necessarium erat. Vtrique autem, & apostoli & prophetae extraordinarii erant doctores, quorum certo tantum tempore necessarium erat munus. Ec-
clesia

clesia enim noui testamenti iam plantata, doctrinaque coelesti satis iam confirmata & propagata, ad hunc quidem finem non amplius opus erat apostolis atque prophetis. Tum uero sequebantur *διδασκαλοι*, ordinarii doctores, qui & alio nomine *pastores, episcopi & presbyteri*, vocantur; & quorum praecipuum sane munus erat, docere alios & erudire ad pietatem, quorsum & ea omnia spectant quae necessaria erant, ut & doctorum rite fungi officio, & doctrinae etiam in auditoribus suis percipere fructus possent. Et generatim quidem omnes qui docent, aliosque erudiunt, hic designat apostolus. Namque ut cum HVGONE GROTIUS, * eos saltem intelligamus, qui eruditione eminentes, multis ecclesiis instituendis praeerant, qualis Titus fuerit in Graecia, nulla nos cogit necessitas. Altera ergo nunc sequitur classis ab apostolo designata, eorum nimirum, qui miracula patrant, virtutes insignes edere apti, donec sanationum pollentes. Horum rursus extraordinaria censeretur debet opera, certo saltem tempore definita, nec ad conseruandam ecclesiam

* ad b. l.

fiam necessaria. Vnde facile intelligitur, cur doctoribus postponantur, cum donum quantumuis excellens, splendidumque, minoris tamen merito fiat, doctrinae comparatum, quae sola fidem excitare, fouere, alereque apta est, per quam aeternam demum salutem homines consequuntur. Tandem vero in tertia classe apostolus primo commemorat ἀντιλήψεις, qua voce HVGGO quidem GROTIUS significari purat praesides presbyterii, qui populum commonefacere officii sui solebant, ideoque παρακαλέντες Rom. XII. 8. dicuntur. Sed sine ratione, cum vel ipso fatente, ἀντιλαμβάνεσθαι nihil aliud significet, quam curam alicuius gerere. Adeoque, non video, quid obstet, cur non ii intelligi queant, qui aegrotis opitulantur. Quemadmodum Paulus apostolus seniores ecclesiae Ephesinae iubet ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀδυνάτων, adiuuare infirmos vel aegros. Act. XX. 35. Sequuntur κυβερνήσεις, gubernationes, seu administrationes & dispensationes rerum temporalium, quae, vt pauperum quoque cura haberetur, in ecclesia erant necessariae. Aegrotorum namque curae, recte quoque adiungitur

gitur cura pauperum. Namque vt *κυβερνήσεις* illam gubernationem, quam episcopis ac presbyteris nonnulli tribuunt, interpretemur, nulla nos cogit necessitas. Quibus omnibus denique *γέννη γλωσσῶν* subiungit apostolus, extraordinarium equidem itidem donum, & certo saltem tempore definitum, idem tamen nonaeque, ac priora necessarium ad ecclesiae conseruationem, adeoque & vltimo loco positum. Vnde ab eo si discefferis, vltima haecce classis ea complectetur munera, quae diaconis fuere propria, licet nec seniores aut episcopi ea subterfugerent, modo in magis necessariis, per ea non impedirentur. conf. *Acton. VI. 2.*

§. XII. Ex quibus omnibus nunc porro consequitur, ordinem istum diuinitus in ecclesia constitutum, tantum ex necessitate & vtilitate ecclesiae esse metiendum. Nimirum cum coetus ille credentium vnamque doctrinam profiterentium eo maxime spectet, vt per veram fidem ad salutem homines perducantur; omnia eo saltem comparata esse debuerunt, vt finis hicce obtineri posset. Ergo & illorum, qui huic coetui praeficiendi erant, ita saltem comparata debebat esse ratio, vt verbi diuini praedicatione, reli-

reliquarumque rerum sacrarum administratione ad salutem perducerentur mortales. Paucis: doctores esse debebant: & doctorum officio totum regimen ecclesiae continetur & circumscribitur. Officium autem veri doctoris cum sit, & erudire alios ad pietatem, & necessitatibus etiam suorum, quantum fieri potest, consulere, pauperum sane atque aegrotorum cura ad eum etiam praecipua quadam ratione spectat. Sed cum omnibus hisce muneribus non semper sufficiant, e re ecclesiae tum omnino est, aliis praestationes minoris momenti delegare: quod in veteri ecclesia apostoli fecerunt, adiungendo sibi diaconos, qui pauperum curam gererent: quorum deinceps aliae ecclesiae recte secutae sunt exemplum. Iam ergo si de toto hocce negotio recte pronuntiandum, ab *essentialibus* sedulo distinguenda sunt *accidentalibus*, (liceat enim nobis more in scholis recepto loqui) ab *ordinariis*, *extraordinariis*. Ad illarefertur munus *doctorum* & *diaconorum*: quod ad ecclesiae conseruationem adeo necessarium est, vt sine illo conseruari nequeat, diuinaque etiam ideo auctoritate est constitutum. Praeterea huc & ordo ille ex praestationum nobilitate metien-

metiendus, pertinet, vt primus omnino locus illis tribuatur, quorum & vtilior ecclesiae & praestabilior est opera. Hinc cum extraordinariorum hodie non amplius habeatur, nec haberi queat ratio, in ordinariis ita versandum, vt quod caput causae est, officium doctorum retineamus. A quo cum vetus ecclesia seiunxerit officium diaconorum, proderit eius exemplum ad imitationem; nec tamen hoc necessarium prorsus fuerit, cum ad ipsam regiminis ecclesiastici essentiam hoc non pertineat. Si enim apostoli vtroque & docendi, & pauperum necessitatibus inseruendi munere simul fungi potuissent, non sane constituiissent diaconos. Hoc autem dum fecerunt, ideo, quod e re ecclesiae esset, exemplum reliquerunt, posse & hodie in *accidentalibus*, nonnulla circa ecclesiae regimen mutari, aut aliter constitui, si forte ecclesiae id ita postulauerit necessitas. Praererea, vt Paulus apostolus ordinem, pro vtilitate praestationum, obseruauit, ita & dubium non est, si e re ecclesiae sit, quaedam in his mutare, diuersasque ministrorum functiones constituere, nihil ob stare, quo minus & hodie similis obseruetur ordo, vt primo loco constituentur quorum aut

F

nobi-

nobilior est opera, aut quorum maior debet esse auctoritas, tum sequantur reliqui. Sed in his omnibus rursus semper ad finem est respiciendum, qui est aedificatio ecclesiae, vti & omnes isti ministrorum ordines in veteri ecclesia, ab apostolo commemorati huc spectabant. Munera enim aut functiones constituere, aut ordinem introducere, qui huc non spectaret, id vero esset, ecclesiae naturam indolemque profus ignorare. Multo autem minus *imperium*, aliquod seu *iurisdictio* quam cum Pontificiis Anglicani sibi vindicant episcopi, hic locum habere potest. Praestantissimum enim sacrorum ministrorum ordinem apostolus, *doctorum*, commemorat. Iam vero, vt *doctoris* & *imperantis* multis modis distat officium, ita qui vtrumque permittent, & res toto coelo diuersas confundunt, & diuinum seruatoris mandatum, apostolis suis ne se imperaturos aliis in animum inducerent, serio iniungentis, insuper habent, & multis maximisque incommodis & periculis & ecclesiam & rempublicam exponunt.

§, XIII. Non minus euidentis est, quod in epistola ad *Ephes. IV. II.* extat hac de re testimonium. *Atque is (Christus) partim apostolos, partim prophetas, partim euangelistas, partim*
pasto-

pastores & magistros (seu doctores) *dedit*. Plane enim sibi constat apostolus, cumque primum ecclesiae ordinem videlicet *docentium*, hic tantum commemoret, rursus primo loco *extraordinariorum*, tum *ordinariorum* iniicit mentionem. Ad priorem classem itidem refert *apostolos, & prophetas*, quibus hoc loco addit *euangelistas*, quos forte in epistola ad Corinthios sub *apostolorum* simul nomine comprehenderit, quod euangelistarum ad *apostolorum* quodammodo accederet munus. Non equidem de euangelistarum munere omnes idem sentiunt. Praeter quatuor euangeliorum scriptores in scriptura sacra *Actor. XXI. 8.* commemoratur Philippus *Ἐυαγγελιστής*, qui & vnus e septem diaconis erat. Et Timotheus iubetur opus boni euangelistae exsequi. *II. Tim. IV. 5.* Sed & septuaginta discipulos eiusmodi euangelistas fuisse nonnulli perhibent, qui seruiert apostolis in praedicando euangelio, quiue non vbique vt apostoli, sed hinc inde praedicauerint, quales etiam fuerint Priscilla & Aquila, itemque S. Stephanus & Apollo. Mihi illorum verosimilis admodum videtur sententia, qui euangelistarum nomine comites quosdam apostolorum intelligunt, quos illi sibi ad leuandos labores adiun-

F 2

xerint,

xerint, quales fuerint Timotheus, Philippus, Titus, Sosthenes, Sylvanus, Tychicus, Erastus, Epaphras, *II. Tim. IV. 12. Actor. XIX. 22.* qua ratione & Timotheus Pauli *σύνεργος*, in euangelio dicitur, *I. Thess. III. 2. Rom. XVI. 21. I. Cor. XVI. 10.* * Quicquid huius sit, doctoribus veteris ecclesiae, & quidem extraordinariis euangelistas quoque annumerandos esse, res ipsa docet. *A pastoribus* autem, quo nomine haud dubio presbyteros seu episcopos designat, dum *τῶν διδασκάλων* seu *doctores* discernit, nonnulli quidem doctorum nomine eos venire existimant, qui scholis, seu erudiendae iuuentuti fuerunt praefecti, cum pastorum contra nomine illi veniant, qui ipsi ecclesiae praefuerunt. Sed horum non firma satis ratione mihi niti sententia videtur. Dubito enim an ea iam aetate apud christianos aut scholae fuerint, aut doctores erudiendae iuuentuti praefecti. Potius itaque *συνωνυμῶς* haec verba poni existimo, ut eosdem, quos *ποιμένας* dixerat Paulus apostolus, etiam *διδασκάλων* adpellitet. Eoque, ni fallor, facit illud

* add. Hammondus *ex editione Clerici ad Ephef. IV. 11. it.*
Grotius, Calouiusque *ad I. Cor. XII. 25.*

illud PAVLINI apud AVGVSTINVM: * *in omnibus
bis diuersis nominibus simile & prope unum do-
ctrinae officium video fuisse tractatum.*

§. XIV. Iam, cum praeunte scriptura sa-
cra voluntatem diuinam de regimine ecclesiasti-
co edocti simus, primitivae quoque ecclesiae
exemplum considerandum est, ut origo status
hierarchici eo rectius pateat. Cum enim apo-
stoli ecclesiarum, hinc inde a se plantatarum sa-
luti consulere quam rectissime vellent, iuxta
mandati diuini normam doctores hinc inde con-
stituebant, qui voce a Iudaeis ad Christianos
translata, *presbyteri* adpellabantur, qua non
semper aetas, sed dignitas quoque interdum si-
gnificabatur, ** itemque, quod ad mores vi-
tamque ceterorum, qui Christo nomen de-
derunt, attendere debebant, *episcopi*. A docen-
di enim munere non alienum erat illud inspe-
ctionis munus; immo necessario coniunctum,
cum qui alium docet & ad sapientiam erudit,
id quoque agere debeat, ut attendat ad mores,
dispiciatque, qua ratione monita & praecepta,

** *ep. LVIII.*

** v. Seldenus *in Eutyebii origines Alexandrinas num. XX.*
& *de Synedriis veter. ebr. lib. I. cap. XIV.*

ad vitam transferantur. Recte THE ODORVS
 BALSAMON *. τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα, διδα-
 σκαλικὸν ἐστὶ, καὶ πᾶς ἐπίσκοπος ὀφείλει δι-
 δάσκειν τὸν λαὸν τὰ εὐσεβῆ δόγματα. καὶ τὴν
 τῶν ὀρθοδόξων κατὰστασιν· σκοπὸς γὰρ τίθειαι
 χάριν τῷ ἐπισκοπεῖν τὰ ὑπὸ τὸν λαὸν αὐτῷ
 κἀντεῦθεν καὶ ἐπίσκοπος κέκληται. *Dignitas
 episcopalis, docendi munus includit: Et omnis epi-
 scopus debet populum docere pia dogmata, Et or-
 thodoxorum constitutionem: speculator enim con-
 stituitur, ut speculetur populum sibi commissum:*
hinc etiam ἐπίσκοπος speculator vocatus est. Nec
 enim profecto aliud, quam vocis inter epis-
 copos & presbyteros erat discrimen, quidquid et-
 iam alii dicant. ** Sic *Actor. XX.* Paulus apo-
 stolus presbyteros, quos Epheso euocari cura-
 uerat, v. 17. sic adloquitur v. 28. *Attendite vo-
 bis Et uniuerso gregi, in quo vos spiritus sanctus
 posuit*

* ad can. apost. LVIII. p. 263.

** Praeter multos alios erudite hoc docet Ioannes
 Vorstius, in exercitat. de de sedibus episcopalis. pri-
 maris in veteri ecclesia, denuo edita a Thoma Cre-
 nio fasc. I. exercitat. theolog. historic. p. 73. ad quem
 locum Crenius quoque ipse magno numero addu-
 cit, qui idem argumentum tractarunt.

posuit episcopos, ad regendam ecclesiam. Namque non tantum, quos antea presbyteros vocauit, deinceps episcopos adpellat, sed omnibus etiam vt commune nomen, ita & commune officium tribuit, regere ecclesiam. Pari ratione & Petrus apostolus, presbyteros, inquit, qui inter vos sunt, obsecro ego Petrus, compresbyter (συμπρεσβύτερος), pascite gregem, qui in vobis est, I. ep. V. 1. 2. Quo ipso duplici rursus argumento episcoporum & presbyterorum paritatem confirmat. Namque, cum ex sententia Romanensium episcopus fuerit Petrus, etiam presbyteros, quos adloquitur, episcopos fuisse indicat, dum se illorum vocat συμπρεσβύτερον. Deinde, quod ceteroquin extra controuersiam, episcoporum munus est, pascere gregem, id sine ambagibus presbyteris hic tribuit: pascite gregem, qui in vobis est. Et rursus Paulus apostolus, cum iussisset Titum oppidatim constituere presbyteros idoneos, qui essent inculpati, tanquam dispensatores rerum diuinarum, non luxu infames aut contumaces, Tit. I. 4. statim subiicit rationem, quod tales deceat esse episcopos; vt reliqua nunc taceam, non minus luculenta, etiam

etiam prolata ab aliis, praelertim a WALONE
MESSALINO *, sub quo nomine CLAUDIVMSAL-
MASIVM, latitare constat. Vt profecto mirum
fit, contrariam sententiam, de episcoporum prae-
presbyteris praerogatiua, tot viris ingenio & do-
ctrina praestantibus **, se adprobare potuisse.

§. XV. Ergo vnicus erat in veteri ecclesia
ordo docentium, presbyterorum scilicet seu epi-
scoporum, cui in ecclesia Hierosolymitana, vti
dictum, ordo ministrantium seu diaconorum
adiungebatur. Quod deinceps & aliae eccle-
siae secutae sunt exemplum. Sed hic non diu
admodum duravit status. Namque cum in
qualibet ecclesia particulari plerumque plures
essent presbyteri, non poterant non speciem col-
legii cuiusdam constituere. Collegii autem cum
haec natura indolesue sit, vt inter collegas ali-
quis ordo standi, sedendi, sententiasque feren-
di ob-

* *tract. de episcopis & presbyteris per VI. capita.*

** Quorum plurimi fuerunt, inter status hierarchici
& episcopalis in Anglia, defensores; legi tamen
prae ceteris merentur Io. Prideaux Wigornienfis
episcopus, *fastic. IV. quae. II. app. f. 639. seqq.* it.
Hammondus *de iuribus episcopar. part. I. §. VIII. add.*
Iosephus Hallus *Episc. part. I. cap. VIII.* & Hadrianus
Saraias *de diuersis minister. eccles. gradibus. lib. I. cap.*
XX. XXI. seqq.

di obseruetur, dubitari nequit, quin in sacris his collegiis presbyterorum, aliquis praeteris, ob aetatem, aut singulares & exquisitas virtutes, eminuerit, qui consulendo, monendo, hortando, proponendo, reliquis praeiuerit, suffragia in causis dubiis collegerit, auctoritate sua cuncta moderatus fuerit, & quae decreta fuerint, executioni dare allaborauerit. Pari ratione, ac in conciliis, quae ex episcopis & presbyteris constabant, aliquando praefes erat ille, qui aetate, aut industria, atque donis diuinitus concessis, praestantior erat *. Rem egregie exprimit auctor *quaestionum veteris & noui testamenti* **, dum, *quid est, inquit, episcopus, nisi primus presbyter, hoc est, summus sacerdos*. Erat tamen illa vnus in collegio presbyterorum prae reliquis eminentia, primis antiquissimisque temporibus & *τιμὴ ἀλλὰ πρόνοια τῶν ἀρχομένων*, vti CHRYSOSTOMVS *** loquitur. Sed mox, cum a prima simplicitate, morumque puritate, descitum esset, potestatis etiam accessiones variae factae sunt

G

sunt

* Exemplum vide apud Eusebium *H. E. libr. V. cap. XXIII.* add. Henricus Valefius *ad h. l.*

** *quaest. CL.*

*** *comment, in cap. I. Actor.*

funt ad eam, quam primi isti in ordine presbyterorum, obtinebant, auctoritatem *. Idque tum ob ambitionem illorum, qui imperare aliis gaudebant, tum ob presbyterorum vnus eiusdemque collegii schismata & contentiones, quibus non aliter obuiam iri poterat, quam potestate quadam ἀρχιεπισκοπικῆ primis in ordine concessis. Haec est verosimillima episcopatus origo, quam suo etiam calculo comprobat HIERONYMVS. In fragmento enim epistolae ad Euagrium episcopum, quod & in iure canonico extat, * primo nullum diuinitus constitutum inter episcopos & presbyteros discrimen, probat: *Legimus in Esaia: fatuus fatuus loquitur. Audio quendam in tantam erupisse vecordiam, ut diaconos presbyteris, id est, episcopis anteferreret. Nam cum apostolus perfficue doceat, eosdem esse presbyteros, quos episcopos, quid patitur mensarum & viduarum minister, ut supra eos tumidius se efferat, ad quorum preces Christi corpus*

* add. omnino Ioannes Vorstius, exercit. de sedibus episcopalib. primar. in veteri ecclesia §. X. ii. §. XVII. vbi & docet quo pacto & nomen episcopi omnibus presbyteris commune, tandem seniori, vel praecipuo inter eos, proprium factum sit.

¶ legimus dist. XCIII.

pus sanguisque conficitur? Quaeris auctoritatem? Audi testimonium. Paulus & Timotheus serui Christi Iesu omnibus sanctis qui sunt Philippis, cum episcopis & diaconis. Vis & aliud exemplum? in actis apostolorum, ad vnius ecclesiae sacerdotes ita Paulus loquitur: Attendite vobis &c. Ac ne quis contentiose in vna ecclesia plures episcopos fuisse contendat, audiat & aliud testimonium, in quo manifestissime comprobatur, eundem esse episcopum atque presbyterum: Propter hoc reliqui te in Cræta, &c. & ad Timotheum: Noli negligere gratiam &c. Sed & Petrus in prima epistola, presbyteros, inquit, qui in vobis sunt, precor ego compresbyter &c. Quod quidem graece significantius dicitur: *ἐπισκοπῆτες* id est, superintendentes, vnde & nomen episcopi tractum est. Parua tibi videntur tantorum virorum testimonia? Clangat tuba euangelica, filius tonitruï, quem Iesus plurimum amauit, qui de pectore saluatoris doctrinarum fluentia potauit: Presbyter elætae dominae, & filiis eius, quos ego in veritate diligo. Et in alia epistola: Presbyter Caio charissimo, quem ego in veritate diligo. Quod autem postea vnus electus est, qui ceteris praepone-
retur, in schismatis remedium factum est, ne

unusquisque ad se trabens Christi ecclesiam rumpere-
 peret. Nam & Alexandriae a Marco euangeli-
 sta usque ad Heraclam & Dionysium episcopos
 presbyteri semper unum ex se electum, in excel-
 siori gradu collocatum, episcopum nominabant:
 quomodo si exercitus sibi imperatorem faciat, aut
 diaconi eligant de se, quem industrium nouerint,
 & archidiaconum nuncupent. Quid enim facit,
 excepta ordinatione, episcopus, quod presbyter non
 faciat? Tandemque concludit: Presbyter &
 episcopus aliud aetatis, aliud dignitatis est nomen.
 Vnde & ad Titum & Timotheum de ordinatione
 episcopi & diaconi dicitur: de presbyteris omnino
 reticetur, quia in episcopo & presbyter continetur.
 Nihil aut luculentius, aut ad nostram sententiam
 accommodatius dici poterat. Indolemque in-
 genii humani, & ecclesiae, quae olim fuit, ra-
 tionem si consideres, longe hoc, quod diximus,
 est verosimillimum. Sed constat sibi HIERO-
 NYMVS, & in commentario in epistolam ad Ti-
 tum, idem confirmat, quem eius locum itidem
 refert GRATIANVS *. Idem, inquit, est presby-
 ter, qui & episcopus, & antequam diaboli instin-
 ctu, studia in religione fierent, & diceretur in po-
 pulis

* c. olim dist. XCV.

pulis, ego sum Pauli, ego Apollo, ego autem Cephae, communi presbyterorum consilio ecclesiae gubernabantur. Postquam vero unusquisque eos, quos baptizauerat, suos putabat esse, non Christi, in toto orbe decretum est, ut unus de presbyteris electus superponeretur ceteris, ad quem omnis ecclesiae cura pertineret, & schismatum semina tollerentur. &c. Quibus cum plura addidisset, ad probandum, a presbyteris in primitiua ecclesia non fuisse distinctos episcopos, concludit tandem, consuetudine (cuius occasionem exposuimus) magis, quam dispositionis dominicae veritate, episcopos presbyteris esse maiores. * Nec

G 3

dissen-

* Hanc suam sententiam, & alibi declarat Hieronymus. Fecitque omnino iugenua hacce confessione sua, ut quibusdam Romanensium haereseos suspectus sit. Namque Michael Medina *lib. de sacror. bom. orig. & continent. cap. V.* Aeriani eum accusare non dubitauit erroris, fatente Bellarmino *lib. de Clericis cap. XV.* Sed ipse Aerius an haereticis annumerandus sit, disceptari forte adhuc in vtramque partem posuit. Sane ab haeresi eum absoluit Lambertus Danaeus *ad Augustin. de haeres. cap. LIII.* Nec errauit utique in hoc saltem capite, si iure diuino nullum inter episcopum & presbyterum intercedere discrimen docuit; quae tamen eius fuisse videtur sententia, si accuratius confideremus, quae hac de re tradit Epiphanius *haeres. LXXV.* Nec adeo vitio Hieronymo. verti potuit, quod ean-

dissentit IOANNES CHRYSOSTOMVS. Rationem enim redditurus, cur apostolus *I. Tim. III.* ab episcopis illico ad diaconos transeat, omisso intermedio ordine presbyterorum, cum tamen illi constitutum sit in omnibus ordinibus sacris constitutos erudire, eosque sui admonere officii, haec adfert verba: *Postquam de episcopis disse-*

dem cum Aerio sententiam defenderit, veram quippe, & diuinæ institutioni, ac moribus antiquae ecclesiae consentientem. Nihilotenus, sunt, qui aliquod inter Hieronymum & Aerium in hoc capite discrimen sibi inuenisse videntur, non tam qua ipsam sententiam, quam qua modum eam aut proponendi, aut defendendi. Aerius namque, vt isti quidem autumant, veterem morem ex aeuo apostolico reuocandum, presbyteri & episcopi discrimen tollendum, censebat; cum Hieronymus contra, ferenda, quae non sine causa ab ecclesia constituta essent, arbitraretur. Aerius ob disparitatem episcoporum & presbyterorum, moribus quippe apostolicis contrariam, ab ecclesia diuortium fecit, turbasque & schisma excitauit, cum Hieronymus contra episcoporum prae presbyteris *ἐξουσίαν* non aegre ferret, immo in schismatis remedium hanc illis concessam fateretur, etsi simul iure diuino pares esse episcopos & presbyteros, agnosceret. Accedebat, quod Aerius ecclesiam damnabat, ob hanc disparitatem, eamque grauius peccasse contendebat, qua in re secus sentiebat Hieronymus. *Conf. Ioachimi Hildebrandi discussio haeresum Aerii, quas Protestantibus Pontificii impingunt.* Et haec ipsa,

differuit, eorumque officium peculiari charactere, definiuit, dicens, quidnam eos habere, a quibus item abstinere oporteat, omisso presbyterorum ordine, ad diaconorum officia transit. Cur hoc quaeso? ὄχι ἔτι πρὸς τὸ μέσον, quia non multum interest (inter ordinem scilicet episcoporum, & presbyterorum.) Nam & presbyteri adsumti sunt ad docendum populum, & ad praefecturam ecclesiae: ideoque quae de episcoporum ordine dixit, etiam presbyterorum ordini congruunt. Sola enim ordinatione supra eos adscenderunt, (ergo facti

quae Hieronymi fuit, nostrae quoque ecclesiae hae de re est sententia. Quare si haereticus Aërius fuit, frustra profecto haereseos Aërianae postulamus. Namque ut ordinis causa, quoddam inter ministros discrimen constituatur, facile patimur: iure tamen diuino niti episcoporum ἐξουσίαν, negamus. Quare nec Puritanorum adprobamus conatus, omnes gradus ministrorum ac dignitates sublatas cupientium, quibus exemplum prae ceteris praeiuisse videtur, vir magni ceteroquin nominis Theodorus Beza. cuius notae sunt hae super re cum Hadriano Sarauia agitatae contentiones. Ceterum Hieronymum praeter Davidem Blondellum in apol. pro Hieronymi sententia vindicant atque defendunt, Turrianus, ad lib. VIII constitut. Clemens. c. XLVI. Franciscus a Messana in difficultum S. Hieronymi locorum elucidatione, Cornelius Scultingius in confessione Hieronymiana, & alii, laudati quoque Thomae Crenio ad Vorstii dissertat. h. c. p. 87.

facti hoc est, non iuris, & quidem eiusmodi facti, quod ea, qua diximus ratione, haud dubio contigit) & hoc solo presbyteris superiores esse videntur.*

§. XVI. Quae omnia cum penitus mecum expendo, causam incertitudinis, in iis quae de origine episcoporum, horumque a presbyteris discrimine, ex patrum monumentis disputantur, quamue supra iam notauimus**, mihi inuenisse videor. Enimuero cum multae, vt diximus, rationes hanc, quam indicauimus, vnius in collegio presbyterorum prae reliquis ἐξουχὺν suaderent, huic autem haud dubio alii se opponerent, facile patet, cur quidam ex patribus antiquis, eius forte vtilitatem & necessitatem agnoscentes, tam strenue, & tanta animi contentione, eam propugnauerint. Hinc praeclara illa pro episcopis IGNATII aliorumque effata. Alii contra causas huius mutationis aut ignorantes, aut periculum animaduertentes, aut a primo regimine ecclesiastico etiam in accidentalibus discedi, aegre ferentes, aliter sentiebant, vt CLEMENTIS ROMANI supra comprobauimus aucto-

* add. Caspar Zieglerus de episcopis cap. III. p. 36. seqq.

** §. VII. VIII.

auctoritate. Et sane, cum haec vnus presbyteri prae reliquis ἐξοχή iam inualuisset, habebant profecto viri cordati causas grauissimas eidem se opponendi. Quae enim innocenti forte consilio initio constituta aut introducta erant, ea mox pessime corrumpit mortalium ambitio. Id enim agebant plurimi, vt potestatis suae longe lateque proferrent limites, & tantum non imperium aliquod in reliquos sibi adfererent. Cui intempestivae ambitioni temperandae aut coerendae nullae leges, nulli canones, nulla aliorum sufficiebant monita. De episcopis Alexandrinis id obseruat SOCRATES*. Cū enim de Cyrillo commemorasset, maiori cum potestate quam Theophilum antecessorem ad episcopatum eum accessisse, addit: *Ex eo enim tempore episcopi Alexandrini sacerdotalem gradum, atque ordinem supergressi, principatum quandam obtinere, & cuncta pro imperio agere coeperunt.* Et de episcopis Romanis:** *Invidia istos quoque adriiuit: cum episcopatus Romanus perinde, atque Alexandrinus, ultra sacerdotii fines progressus, iam olim in dominationem degenerasset.*

H

Tam

* lib. VII. H. E. cap. VII.

** cap. XI.

Tam misera est mortalium conditio, immo tam prava indoles. Et vitiis premimur, & vitiorum remediis, quippe quae hominum vitiis itidem haud raro noxia fiunt, maximaque adferunt incommoda. Certe, quanta mala episcopatus in ecclesiam inuexerit, experientia & tot seculorum fide, constat abunde.

§. XVII. Hi ergo, cum veri & genuini episcoporum natales sint, facile, quae vir clarissimus, HENRICVS DODWELLVS, de eorum origine differit, diiudicari possunt. Nimirum in primitiua ecclesia, praesertim Hierosolymitana, nonnulla ex moribus & institutis Iudaeorum adsumpta esse, haud difficulter fatemur: quanquam synagogae potius, quam templi ritus sequi maluisse veteres christianos, haud sine ratione contendat STEPHANVS LE MOYNE, cuius alibi haec de re adtulimus effatum. * Id vero moribus potius, & ex necessitate, quam destinato consilio, ecclesiam christianam, ritibus veteris testamenti adtemperandi, factum esse, nullus ego dubito. Nec qualiscunque similitudo inter christianorum Iudaeorumque instituta, ex qua hoc euittere vult vir doctissimus, ad hoc probandam
suffi-

* praefat. ad parerga historico-theologica p. 28. seqq.

sufficit. Multo autem minus mihi persuadeo, cognationem carnalem cum Christo tantam nonnullis *Exo. lxx* dedisse, ut ideo principes & rectores ecclesie constituti fuerint. Qui enim ex cognatis domini inter apostolos numerabantur, a Christo domino nostro electi erant, non quod essent cognati, sed quod illorum fidem, probitatem, integritatemque perspectam haberet; iisque quod essent praediti moribus, ut testes idonei mortis & resurrectionis Christi esse possent. Regnum sane Christi huius mundi non est, *Iob. XVIII. 36*. Et in Christo Iesu neque circumcisio quidquam valet, neque praeputium (adeoqua neque cognatio carnalis) sed noua natura, *Gal. VI. 16*. Sed haec eiusmodi sunt, ut unicuique facile in mentem veniant, ad ea, quae

DODWELLVS aliter differit, plane euertenda. Quod vero porro addit, & in quo velut caput causae constituit, tempore apostolorum ecclesias christianas omnes subditas fuisse ecclesiae Hierosolymitanae, id paulo accuratius nobis discutiendum erit. Sane primam omnium fuisse ecclesiam Hierosolymitanam constat: ab eademque cum processerint, qui reliquas ecclesias constituerunt, iusque fasque erat, ut haec illam

pia veneratione prosequerentur. Quo sensu &
 IRENAEVS * Hierosolymitanam ecclesiam *μη-*
τρόπολι τῶν τῆς καινῆς διαθήκης πολιτῶν, *me-*
tropolin ciuium noui testamenti, dicere potuit;
 quemadmodum AGRIPPA apud PHILONEM **
 urbem Hierosolymitanam, Iudaeorum omnium
 quacunq; orbis parte degentium, *μητρόπολι*
 vocauit. Ast inde nondum sequitur, ecclesiae
 Hierosolymitanae ius aliquod atque imperium
 in reliquas fuisse. Scio, cum occidentales ec-
 clesiae Romanam, quod ab ea doctrinam sa-
 cram accepissent, pia veneratione prosequen-
 tur, hinc consuetudine tandem artibusque Pon-
 tificum enatum illud imperium esse, quod non
 in has modo, sed & in reliquas orbis vniuersi
 isti sibi adserebant. Sed quod fraudibus mor-
 talium contingit, imprudenter in exemplum sta-
 tuitur: & quae imperio occasionem praebet,
 & ex veneratione aliorum orta est auctoritas,
 longissime adhuc ab ipso imperio distat. Hinc
 aut me omnia fallunt, aut vel inuitum ac relu-
 ctantem IRENAEVM, vir doctus in suam trahit
 senten-

* *adu. haer. lib. III. cap. XII.*

** *Leg. ad Caium. p. 10. 31.*

sententiam, hoc sensu Hierosolymam metropo-
lin ciuium omnium noui testamenti ab eo di-
ctam, quod reliquae ecclesiae essent velut colo-
niae ecclesiae Hierosolymitanae (quod qui-
dem, recte intellectum, facile concedi potest)
idque de externa quoque christianorum ciuitate
Hierosolymitana intelligendum esse, adeo vt
*iura christianitatis omnium ab hac ciuitate sint ar-
cessenda; vt ne quidem ciuitas Romana christiana
ciuem Christi aliter fecerit, quam eo iure, quo co-
loniae ius dederint natis in se colonis, vt ciuitatis
metropolitanae ciues haberentur, eiusque iuribus
omnibus fruerentur.*

§. XVIII. Hoc vero cum mirum alicui
videri possit, addit: *idque sane pro noui testa-
menti ratiociniis Platonis, tum receptis, verissi-
me.* In patribus equidem, doctoribusque non-
nullis ecclesiae, & voces & ratiocinia Platonica
lubens admisero: ipsum nouum testamentum
ratiociniis Platonis subinde niti, nunquam con-
cessero. Constat, nonnullos hodie, diuersa ra-
tione inductos, sententias & ratiocinia Platon-
ica & in scriptura sacra, & in patribus quaerere.
In scriptura sacra quidem, vt maxima mysteria
labefactent, voces, quibus ea exprimun-
tur

tur ex philosophia Platonica explicantes, contendentesque, sacros scriptores vsum saltem Platicum earum corrigere voluisse, ceteroquin eas non fuisse adhibituros. Planissima haec est ratio, & res ipsas, vocibus designatas vocandi in dubium. In patribus autem Platonica decreta formulasque loquendi nonnulli id eo quaerunt, vt habeant, quod vituperent, vt quod ad palatum non est, licet scripturae sacrae maxime conforme, statim ceu Platicum reuicere queant. Immo alii eousque procedunt, vt quae ecclesia docet grauissima coelestis doctrinae capita, ex Platonica orta philosophia, & a Platonice introducta patribus, clamare non erubescant. Hinc videas, qui & doctrinam de τὸ λόγῳ, de personarum in diuinitate trinitate, aliisque capitibus, ceu Platonice traducere non erubescant commenta. Quibus annon viam monstrent, et exemplum praebeant, qui quicquid non arridet in patribus, statim vt Platicum damnant, alii iudicent. DODVVELLVS vtique praeter rationem nouo testamento *Platonice ratiocinia* tribuit. Platicam enim philosophandi rationem ita apud Ebraeos obtinuisse, vt eandem etiam scriptores sacri secuti sint, quis

quis sibi persuadeat? Immo potius habebant Ebraei suum peculiarem philosophandi modum, ad quem si in quibusdam proxime accedebant Platonici, hi ab illis haud dubio, sua acceperunt. Sed id nunc non ago.

§. XIX. Exempla potius quaedam, quibus vir doctus vitur, perhustremus. Hierosolymam *Christianorum omnium matrem* vocat apostolus *Gal. IV. 26.* Ast superiorem, seu spirituales, hoc est, ecclesiam christianam novi testamenti. DODWELLVS contra non excludi terrestrem putat, si ad *modum ratiocinandi Platonicum ab apostolis receptum adtendamus.* Quod frustra dicitur. In veteri enim testamento imagines eorum quae sunt in nouo testamento, quaerere, hoc iam ceteroquin satis receptum erat in gente Ebraea, quanquam in apostolis & scriptoribus sacris, peculiaris reuelatio spiritus accedebat, ex qua corpus vmbrae respondens, certissime illis innotescebat. Non ergo hoc discendum erat a Platoniciis. Hinc facilius admiseris, quod dicit, eos mystica Iudaeorum ratiocinia in vsus suos conuertisse. Quicquid huius sit; apostolum ad externam Hierosolymam simul respexisse, nullo euinci documento potest.

potest. Res ipsa docet, eum vetus nouumque inter se contendere testamentum; cumque per Abrahami filios ea significata dixisset, & statum legalem veteris testamenti per filium ex ancilla repraesentatum condouisset, de noui testamenti ecclesia dicit: *At superior Hierosolyma libera est, quae est mater omnium nostrorum.* Nullus hic terrestri & externae Hierosolymae locus. Hinc *matriculas ecclesiae* profert, in quas quorum relata erant nomina, in coelis ea scribi credebantur. Scilicet iuxta ratiocinia Platonica. Sed vt per baptismum vera fide acceptum, reuera *nomina fidelium in coelis scribebantur*, hoc est, in numero filiorum Dei, & si in fide perseuerarent, electorum censebantur: ita valde errauerit, qui crediderit, per inscriptionem in matriculas ecclesiae, statim se recipi in numerum vere creditum, aut etiam electorum. Vanaque prorsus fuit haec ratiocinia Platonica. Rursus, qui panem, inquit, perceperunt eucharisticum, panis illius participes habebantur, qui e coelo descenderat. Plane praeter mentem scripturae sacrae & ecclesiae apostolicae. Qui enim vera fide & adeo digne panem eucharisticum percipiebant, illi demum participes fiebant & habebantur panis

nis illius spiritualis qui descenderat de coelo:
Iob. VI. 32. 33. Percipiebant equidem & indigni
 verum corpus & verum sanguinem Christi: sed
 oralis haec manducatio parum eis proderat, cum
 spiritualis abesset. Eiusdemque commatis est,
 quod de *κοινωνία* adicit, quam qui cum apo-
 stolis habuerint, illos eandem habuisse cum pa-
 tre filioque, simulque omnia iura mysticae illius
κοινωνίας esse consecutos. Externa enim commu-
 nio hoc minime efficiebat, sed communio per fi-
 dem. Per hanc enim qui cum Deo coniuncti sunt,
 non possunt non inter se quoque coniuncti esse:
 & qui hac ratione coniuncti sunt inter se, non
 possunt non coniuncti esse cum patre filioque.
 Sed mitto reliqua. Omnia enim eo tendunt,
 iuxta ratiocinia Platonica, symbola externa cum
 rebus internis per symbola repraesentatis, ita con-
 nexa esse, ut qui externorum particeps sit, idem
 etiam rerum internarum particeps reddatur: &
 harum rursus nemo particeps fiat, qui & non
 sit illorum. Hinc enim concludit ex mente a-
 postoli, superioris & spiritualis Hierosolymae
 neminem potuisse esse ciuem, qui idem non fu-
 erit ciuis ecclesiae externae Hierosolymitanae.
 Ex quo rursus eius in reliquis ecclesias imperi-
 um

um pateſcat. Quae omnia tamen lubrica ſunt, & admodum infirma. Falfum eſt, qui externorum ſymbolorum particeps eſt, eundem ſemper etiam participem reddi internorum. Equidem ſi externa, interna quaedam non tam ſignificent, quam exhibeant, tum ſane, qui ſymbola percipit, neceſſario etiam percipit, quae per ſymbola exhibentur. Aſt ſi ſignificent ſaltem, & in percipiente diſpoſitio ſingularis ad interna percipienda requiratur, quae abeſſe poteſt, cum externa percipit, tum ſane fruſtra ex participatione externorum, ſtatim colligitur participatio internorum. Falfum praeterea eſt, in omnibus hanc teneri rationem, vt ſine externis internorum particeps nemo fieri poſſit, ne dicam, quod quaedam vt ſymbola conſiderari poſſint, quae tamen non neceſſario ad participationem rerum ſignificatarum requiruntur. Vnde & illud fundamento caret planeque reiiciendum eſt, cum Hieroſolyma fuerit ſymbolum eccleſiae internae & inuiſibilis, ideo neminem potuiſſe ciuem eſſe huius eccleſiae, qui non etiam ciuis eſſet externae eccleſiae Hieroſolymitanae.

§. XX. Inter reliqua quae pro ſua ſententia vir doctus diſſerit, illud eminet, quod de
vni-

vnitate ecclesiae in medium adfert. * *Principium* enim *vnitatis catholicae* episcopum Hierosolymitanum esse contendit: ipsam vero *vnitatem christianorum* in eo positam fuisse putat, quod in *corpus ciuium Hierosolymitanorum coaluerint, & in vnum cum illis corpus, qui templi etiam sacrificia communia habebant, licet a Iudaeis templi praesidibus in templum non admitterentur incircumcisi, nisi praeputium exuissent, factique etiam essent iustitiae profelyti.* Hinc vero porro concludit, nec Christo quidem vnitatis principio potitos, secundum mentem sententiamque veterum, qui non ecclesiam Hierosolymitanam, omnium summam agnoscerent, & debitum ei obsequium praestarent. Quae profecto eiusmodi sunt, vt & omni destituantur fundamento, nec admitti vlla ratione queant. Enimvero dum vniam nos credere profiteamur ecclesiam, hoc ita intelligimus, quia vera eius membra, vera & non ficta fide cum Christo ceu capite coniuncta sunt. *Ephes. I. 22. 23.* Immo quia palmites sunt vnus eiusdemque vitis, Christi, *Iob. XV. I.* Vnde & inter se arctissimo amoris vinculo coniuncti sunt, qui in Christum credunt, quemadmo-

* §. XI. p. 43. 44.

dum membra vnus corporis pariter quoque inter se coniuncta sunt & colligata. add. *Iob. XVII. 11.* Eodem spectat, quod vnicum eius fundamentum, Christus dicitur *I. Cor. III. 11.* Et etiam quod vnus sit Deus Pater, Filius, & Spiritus sanctus, a quo colligitur, & quem celebrat. *Ephes. IV. 6.* Accedit vero, si ecclesia externa atque visibilis spectetur, vnitas doctrinae, sacramentorum, & alia eiusdem generis.

§. XXI. Haec ex ipsis Angliae theologis, quos merito DODWELLO opponimus, accurate explicat illustris praesul IOANNES PEARSONI-VS.* *Ex quibus, inquit, manifestum est, primam ecclesiae in se consideratae unitatem, praeter eam, quae est capitis, quod est vnus Christus, & unitatem vitae a capite illo communicatae, quae est vnus spiritus, originatione eius niti, quae vna est, eadem plane ratione, qua vna domus vni fundamento superstructa, multis licet concamerationibus, ex multis lapidibus confectis, constans, non est multa, sed vna domus. Iam vero vnum solummodo fundamentum datur, cui ecclesia superstruitur, nempe Christus. I. Cor. III. 11.* Hinc vero explicat, quo sensu apostoli & pro-
phe-

* in expositione symb, apostol. artic. IX. p. m. 598.

phetae, vel horum potius doctrina fundamentum ecclesiae dici queat, ut salua tamen eius sit vnitas, & tum reliquos vnitatis ecclesiae modos percenset. *Secundo*, ita pergit, *ecclesia propterea vna est, quia membra, multa licet, omnia tamen in vna eademque fide conueniunt. Est vnus dominus & vna fides, & haec quidem fides semel sanctis tradita, quam quicumque receperint, amplexi atque profesși fuerint, necessario in relatione ad professionem istam, vni atque eidem, reputandi sunt.* Addit deinde latiusque edisserit, vnā quoque vocari recte ecclesiam, quod multae personae atque ecclesiae, vtcunque tempore locoque distinctae, agnoscant recipiantque eadem sacramenta, populi Dei signa atque sigilla; itemque, quod, quicumque ad ecclesiam aliquam pertinet, certo quodam modo vocatus sit, quotquot autem vocati sunt, in *vnā vocationis suae spem vocati sint, Ephes. IV. 4.* & quod aeternae vitae praemium vnicuique promissum sit. Praeterea, pro vnitatis ecclesiae, quinto loco, ita rationes subducit: *qui eiusdem animi sunt, qualiscunque sit personarum numerus, respectu istius animi vnum sunt: sicuti omnia membra vtcunque differentia, per vnā tamen animam animata, vnum corpus euadunt.* Cha-

ritas est coagulantis atque unientis naturae, nec possumus istos nominare multos, qui student conservare unitatem spiritus per connexum pacis. *Ephes. IV. 3.* Denique & disciplinae atque regiminis unitate omnes inter se ecclesias unitas esse ostendit, cuius virtute idem Christus in illis omnibus regnet. *Nam, inquit, omnes eosdem pastorales duces constitutos, auctorifatos, sanctificatos, & consilio Dei separatos sortiti sunt, quo spiritus directione Dei populum in eadem aeternae saluationis via dirigant, ducantue &c.* Ita PEARSONIVS unitatem ecclesiae explicat. Cuncta vero, si paucis & accurate rem omnem efferre velis, eo redeunt, ecclesiam vel internam & inuisibilem, quae *πνεῦμα* talis est, vel externam atque visibilem esse. In illa principium unitatis Christus est, vera fide ab omnibus adprehensus, huc enim cetera facile possunt reuocari; in hac doctrinae & sacramentorum, ad verbi diuini praescriptum rite exacta communio. Ita semper se res habuit: eademque ratione, qua hodie una est ecclesia, & olim fuit, cum primum institueretur. *

§. XXII.

* add. omnino Michael le Vassor, *Traité de la maniere d'examiner les differens de Religion.* cap. IX. p. 231.

§. XXII. Quo pacto itaque episcopus Hierosolymitanus principium vnitatis catholicae fuerit, aut dici possit, quod contendit DODWELLVS, ego non video. Namque quoad internam inuisibilemque ecclesiam, Christum esse principium & fundamentum vnitatis, probauimus. DODWELLVS etiam hoc agnoscere videtur, dum ait: *Itaque hoc saltem spatio principium vnitatis ecclesiae erat, ipse Christus, quo veteris nouique seculi vnitas ab eo incipiebat.* Sed hoc, fateor, non capio, cur Christus *hoc saltem spatio*, principium vnitatis dicatur, cum ille contra semper sit omnique tempore fuerit principium vnitatis ecclesiae. Neque hoc saltem pacto, quod veteris nouique seculi vnitas ab eo inceperit, sed quod omnes fideles, qui ecclesiam veram constituunt, cum eo ceu capite, vera fide sint coniuncti. De externa autem seu visibili ecclesia si sermo instituat, illa non indiget alio principio vnitatis, quam communionem verae doctrinae atque sacramentorum. Hoc & sufficit, vt vna ecclesia dici que-

seqq. vbi ex instituto de vnitatem ecclesiae disserit, & contra Pontificios probat, Romanum Pontificem neutiquam esse centrum ac principium vnitatis.

queat, etſi & aliaerationes accedere poſſint: nec ſcriptura ſacra de alio principio vnitatis nos certiores reddit, ſi ab iis, de quibus iam diximus, diſceſſeris. Multo autem minus epifcopus Hieroſolymitanus, in ea ceu principium catholicae vnitatis nobis ſiſtitur. Idque fidenter adſerimus, cum contrarium doctiſſimus DODWELLVS non demonſtrauerit.

§. XXIII. Quando vero Paulus apoſtolus, *Ephes. II. 19.* Chriſtianos omnes *συμπολίτας ἁγίων* appellat, lepidus proſus noſter eſt, dum id ea fieri ratione contendit, quia apoſtoli ſcriptoresque ſacri, qui *II. Petr. I. 21.* ἅγιοι θεοῦ ἀνθρώπων dicuntur, fuerint ciues Hieroſolymitani, quorum adeo conciues ſint reliqui chriſtiani, ratione eccleſiae Hieroſolymitanae. Non equidem neſcio, & HENRICVM HAMMONDVM* per ἁγίους hic intelligere *Iudaeos*; idque putat apparere ex oppoſitione τῶν ἔθνων *exterorum*. Nam gentiles, inquit, collati Iudaeis vocabantur peregrini, cum ſoli Iudaei eſſent populus Dei. Iam vero cum ethnici *συμπολίται* facti dicantur, id aliter

* ad h. l.

aliter intelligi non posse, quam factos eos esse
συμπολίτας Iudaeorum. Prouocat etiam id-
 eo ad PROCOPIVM, apud quem eam ob causam
 Iudaei τὸ ἐν πατέρων ἁγίων ἔθνος dicantur.
 IOANNES CLERICVS suo equidem calculo HAM-
 MONDI sententiam adprobat, per sanctos, hic
 Iudaeos intelligi: ast minus recte ad PROCO-
 PIVM eum prouocasse putat. Iudaeos enim vo-
 cari *קדושים* *sanctos*, quod essent vero Deo *sa-*
cri, non quod eorum maiores sanctis fuissent
 moribus. Ast conticescere omnes iubet ipse
 HVGO GROTIUS, qui recte obseruat, ecclesiam
 esse *πολιτείαν* quandam *non locorum, sed legum*
consortio. Explicatque hoc diserte ipse aposto-
 lus, quando fidelium *πολίτευμα* *ius ciuitatis*,
 in *coelis* esse dicit, *Philipp. III. 20*. Si ergo coe-
 lestis ciuitatis participes sunt, huius etiam re-
 spectu, non autem intuitu aut ciuitatis, aut eccle-
 siae Hierosolymitanae, eos *συμπολίτας τῶν*
ἁγίων dici, longe est manifestissimum. Acce-
 dit, quod ecclesiam sub ciuitatis schemate exhi-
 beri, in scriptura sacra haud sane sit infrequens,
 vid. *Ebr. XII. 22. Apocal. XXI. 2*. Pari ratione
 vt hoc loco etiam fideles *Dei domestici* dicuntur,
 bsl K quia

quia & sub hac imagine ecclesia interdum exhibitur, vocaturque *domus Dei*, I. Tim. III. 15. Denique nihil aliud, quam spirituales ^{ἐξ ὧν} hac loquendi formula innui, res ipsa & sermonis nexus apertissime docent. Id enim agit apostolus hoc capite, vt Ephesiis conuersionem ad Christum in memoriam reuocet, & quo pacto per eam cum Deo reconciliati sint. Tum vero commoda spiritualia quae hinc consecuti essent, explicaturus, *si quidem*, inquit, *per eum aditum habemus utriusque* (tum ethnici tum iudaei) *per unum spiritum ad Patrem*, v. 18. Et tum porro v. 19. *Ergo non iam peregrini estis, & inquilini, sed sanctorum ciues* (eidem ecclesiae adscripti, seu per spiritum sanctum cum Christo & omnibus sanctis coniuncti) *Deique domestici*. *Super apostolorum vatumque fundamentum* (per illorum doctrinam, per quam fides, cum Christo nos coniungens generatur) *constructi, anguli capite ipso Iesu Christo*, (tanquam vero & vnico vnitatis catholicae principio & fundamento.) *Per quod totum aedificium compactum crescit in sacrum templum in domino*. Quodnam vero templum? Num Hierosolymitanum? Nolle hoc asseruisse DODWELLVM: quod ne quidem vero simile est: sed

sed tantum mysticum illud, per templum Hierosolymitanum adumbratum, quod & eodem pacto vocatur *corpus Christi*, *Ephes. I. 23.*

§. XXIV. HEGESIPPVS, cuius ex EVSEBIO, vir clarissimus adducit testimonium, adeo nihil eorum, quae ipse cupit, dicit, vt eidem nobis non sit immorandum. Sed quod Pauli effatum *II. Thessal. II. 6.* huc trahat, haud adeo nobis praetermittendum videtur. Docuerat quippe Thessalonicenses apostolus, non aduenturum prius Christum ad iudicium, quam venisset defectio, & patefactus esset ὁ ἀνθρώπος τῆς ἀμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας. Hunc vero cum latius descripsisset, & suis characteribus designasset, se iam praesentem Thessalonicensibus haec explicasse, adserit, nec illis ignotam esse causam, cur non tam cito, sed sequenti demum aetate, hoc sceleris mysterium, cuius iam tum semina quaedam in multorum cordibus se ostendebant, palam se proditurum sit. *Et nunc, inquit, scitis τὸ κατέχον, quid obftet, (ne videlicet iam tum conspiciatur) vt reueletur suo tempore.* DODWELLS itaque generatim haereticos quosuis intelligit, de quibus & Paulus *Actor. XIX. 29.* praedixerat, *intraturos lupos rapaces non parcetes gregi.*

Hi ergo licet iam lacertos mouere inceperint tempore apostolorum, repressos tamen auctoritate ecclesiae Hierosolymitanae fuisse, ne magnam adeo in ecclesia ederent stragem. *Sic enim, inquit, orbem uniuersum christianum perstrinxit supremus ille cleri Hierosolymitani gradus, tantaque omnium ueneratione susceptus est, ut si quam decretoriam sententiam ab eo accepisset noua haeresis, nullum deinde in quacunque orbis ecclesia refugium fuerit inuentum.* Istam itaque ecclesiae Hierosolymitanae auctoritatem τὸ κατέχον fuisse putat, quod obstiterit, quo minus eruperint, aut saltem vires adquisuerint haereses. Rectius equidem profecto, & longe sapientius quam illi, qui Iudaeorum a Romanis defectionem, & hinc illorum subsecutam euerfionem, quam tantisper procerum gentis Iudaeae auctoritas, metusque Romanorum ceu κατέχον, retardauerit, designari existimant. Quae sententia, virum quendam doctissimum defensorem naeta est, qui ex FL. IOSEPHO docet, quamdiu vlla procerum, apud Iudaeos ueneratio fuerit atque auctoritas, funesta ista hos consilia impediuisse, quibus vltimam miseri tandem sibi adtraxere perniciem. Quod licet facile

cile concefferim, Paulum tamen huc respicere non magis mihi perfuaserim, quam ad Caium imperatorem, ac L. Vitellium, quorum ille in animo habuerit statuam suam in templo Hierosolymitano collocare, quod tamen ausus non fuerit, quoniam hic Syriam atque Iudaeam tenuerit; & quod gratiosus vir esset apud Iudaeos, magnisque exercitibus imperitaret, facile Iudaeorum tutelam contra Caium fuscipere, & prouinciam sui iuris facere potuerit, quae est sententia HVGONIS GROTII. Enim vero quo pacto isti antichristi characteres, *v. tertio & quarto* ab apostolo expositi in Romanos, aut in Caium quadrent, ego nulla ratione video. Nec sane de Iudaeorum a Romanis defectione loquitur Paulus, quippe quam conducere tantopere tantaque diligentia christianos, non erat necesse. Quid vero Thessalonicensium referebat, fore vt deficerent Iudaei, ideoque illorum a Romanis penitus euerteretur respublica? Nec tamen hic saltem in epistola de defectione (sed longe alia) eos erudit apostolus, verum idem & praesens fecerat, vt testatur diserte. Ast cupiebant scire diem aduentus domini? Nimirum ad iudicium orbis vniuersi, non ad euerfionem gentis Ebraeae.

De hac enim illos adeo sollicitos fuisse, ut inter se disceptarent, si quis sibi persuadeat, nae eum indolem moresque veterum christianorum prorsus ignorare oportet. De adventu itaque Christi ad extremum iudicium, huiusque tempore cum inter se quaerent, fata, quae prius ecclesia subire debeat, magnamque illam ἀποστασίαν sub Romanis pontificibus factam, eos condocet: in quos ideo & criteria illa antichristi quam optime quadrant. Haec quaerere, haec docere, & munere apostoli, & sollicitudine Thesalonicensium, dignum erat. Iam vero si quaeras, quodnam fuerit τὸ κάρτερον, quod obstiterit, quo minus ambitio episcoporum, fons & scaturigo huius mali, verumque *sceleris mysterium*, quod iam tum in multorum se insinuabat animos, non prius eruperit? ego quidem varias conspirasse causas arbitror, quae malefanis istis antistitum consiliis velut frenum aliquod iniecerint. Obstabat nimirum & apostolorum, & deinceps cordatorum episcoporum pietas, zelus, studiumque singulare veritatis: obstabat sanctitas integritasque christianorum plurium, qui modestia sua ruborem incutiebant istis episcopis, qui se efferre supra alios adnitebantur: obsta-

obstabant vexationes gentilium, quibus christiani premebantur, & multi episcoporum, forte alias altius euolaturi, ad saniolem retrahebantur mentem: obstabat Romanis quidem episcopis speciatim, auctoritas Imperatorum, etiam cum hi sacra religionis christianae amplexi essent, quo minus isti cupitis statim potirentur. Sed destructo, primo per Herulos, & Gothos, deinde per Longobardos occidentali imperio, tum vero erumpere in aevum omne nefas. Auctoritate enim quam urbis magnitudo Romanis praesulibus dederat, ad opprimendos reliquos iam abuti coeperant; turbatus autem Italiae status pulchram etiam occasionem imperium urbis arripiendi, dabat: episcopis vero plerisque, & magnae christianorum parti, praeter nomen sanctitatis, nihil erat reliqui. Et ita remotum erat τὸ κατέχον, ut mysterium sceleris euolui atque explicari posset. Longe aliam quidem loci huius distinctionem, & huic superstructam interpretationem, adfert DANIEL HEINSIUS * ex cuius ita cuncta reddenda fuerint mente: *Scelestus ille, in domo Dei, pro Deo, immo supra omne quod hoc nomine intelligitur aut dicitur, se gerit:*

* in exercitiis sacris lib. XIII. cap. III. p. m. 505.

adeo quidem ut in templo Dei locum vindicatus sit sibi, ubi tanquam Deum sese venditabit; (annon meministis, quid de eo coram vobis dixerim? neque ignoratis, quid sit, quod me nunc aperte vetat loqui) ut suo reueletur tempore. Inchoatum enim tantum est mysterium iniquitatis; donec ille qui nunc obstat, quo minus aperte loquar, e medio tollatur. Tunc enim auctor ille, impuritatis omnis iniustitiaeque reuelabitur. Ergo τὸ κατέχον, non ad id refert, quod obstabat, quo minus vitia mortalium, in antichristi iniquitatem prorumperent; sed ad id quod obstabat, ne aperte loqueretur Paulus; qui offendere noluerit Neronem imperatorem, ne in periculum adduceret christianos, qui erant in aula Neronis. Ipsum quoque Neronem, per sceleratum illum, hic delignari haud obscure contendit: quanquam simul cum CHRYSOSTOMO eum pro typo antichristi habeat. Quam lepide confirmat sententiam ex significatione vocis, Neronis. Haec enim cum lingua Sabinorum fortem significet, egregie illud in Antichristum quadrare putat, qui itidem sit robustus & Deus ~~ἰσχυρός~~ dicatur. Sed istud profecto parum roboris habet. Nec de Nerone, sed de ipso antichri-

richristo, Paulum loqui, res ipsa docet. Num
 Nero, homo gentilis, & extra ecclesiam consti-
 tutus, in domo Dei sedit, ibique se pro Deo
 gessit? De Nerone autem cum non loquatur,
 non quoque necesse erat, tantam adhibere cau-
 tionem, ne offenderet Neronem. Ergo τὸ κα-
 τέρχον aliud quid erat, quam metus ne offende-
 retur Nero, & omnino ad causam, quae reue-
 lationem antichristi impediēbat, referendum.
 Nec iram credo Neronis magnopere timuisset
 Paulus, vir magni & erecti animi, & grauissima
 pericula in minimis ponens, si consultum duxis-
 set apertius loqui, suamque luculentius exprom-
 mere sententiam. Sed satis seipsam haec viri
 clarissimi refellit opinio. Ad DODWELLVM ita-
 que quod adtinet, cum propius quam reliqui
 quos commemorauimus, ad veritatem accedat,
 in eò tamen aberrauit, quod quasuis heic desi-
 gnari haereses opinatus est, cum tamen de sin-
 gulari quadam atque maxime notabili defectio-
 ne verba faciat apostolus, quae longe post euer-
 sam dispersamque ecclesiam Hierosolymitanam,
 contigit. Adeoque auctoritas ecclesiae Hiero-
 solymitanae profecto τὸ κατέρχον esse non po-
 L tuit,

tuit, quod obstiterit, quo minus erumperet
μυσήγειον τῆς ἀνομιᾶς. Accedit, quod & flo-
 rente adhuc ecclesia Hierosolymitana, pseudo-
 apostoli tamen atque Simoniani, satis superque
 turbauerint ecclesiam, quibus reprimendis pro-
 fecto minime par fuit Hierosolymitanorum au-
 ctoritas. Ne dicam, quod supponat vir do-
 ctus, quod tamen nondum euictum est, insigni
 eiusmodi auctoritate ecclesiam istam eminuisse;
 de quo tamen adhuc disceptamus.

§. XXV. Corruente itaque primatu isto
 ecclesiae Hierosolymitanae, cetera quoque cor-
 ruunt, quae ad episcoporum originem explican-
 dam, eidem superstruxit clarissimus DODWELLVS.
 Nimirum, sub primatu ecclesiae Hierosolymita-
 nae vixisse christianos putat, quamdiu istius ec-
 clesiae status durauerit. Destrueta autem repu-
 blica Iudaica, & ecclesia etiam Hierosolymitana,
 quae Pellae versabatur, post caedem Simeonis,
 quocum stirps domini ac Davidis extinta sit,
 quamue contigisse putat anno Christi CVII. aut
 etiam CV. vel CIV. * dissipata, mox primos fuisse
 contendit Ebionaeorum in Peraea motus, apo-
 stolis inde fugatis, cum de episcopo ageretur
 Hie.

* §. XV. p. 61.

Hierosolymitano, in locum Simeonis sufficienti-
do. De eo mox certiores factos apostolos,
iplos quoque, ex exilio suo, cum per Romanos
staret, quo minus in Palaestinam se reciperent,
in Asiam sese recepisse, et Ephesi tandem sedes
fixisse, vt grassanti haeresi occurrerent. Ibi er-
go in vnum rursus corpus coaluisse, praeside
Ioanne, qui *praesidatus* (ita loquitur auctor)
insigne *πρωτων* habuerit. * Et ita primatum
ab ecclesia Hierosolymitana transfuisse ad Ephesi-
nam. ** Ceterum ecclesia Hierosolymitana
dissipata, gentilibus forte in eam ideo saeuientibus,
vt capite sublato, res christiana vniuersa vna
concederet, pro vno capite, episcopo Hiero-
solymitano, tot extitisse deinde in ecclesiis capi-
ta, quot fuissent in singulis ecclesiis *πρωτοκαθεδριας*,
paria deinceps cum capite Hierosolymitano.
Fuisse equidem sub primatu Hierosolymitano
etiam episcopos ab apostolis constitutos,
non tamen talem iis fuisse concessam potestatem,
quae ab officio apostolis debito eos excusaret.
At primatu ad ecclesiam Ephesinam translato,
primo quidem *πρωτοκαθεδριας* nomen
L 2 episco-

* §. XIX. p. 80. ** §. XX. p. 85.

episcopis datum; nouam quoque iis concessam fuisse potestatem: etsi nouus ille episcoporum titulus non effecerit, vt apostolis obnoxii non essent illi *πρωτοκλήτεροι*. * Quae cum ita sint, in tempus quoque stabiliti a collegio Ephesino episcopatus, accuratius inquirat, istudque incidere putat circiter in annum Christi CVI. **

§. XXVI. Ast plurima hic supponit vir doctus, nondum probata: plurima adserit, accuratius demonstranda. Esto, dissipata ecclesia Hierosolymitana, Ephesum iterum se contulisse apostolos, quod tamen nullo idoneo euicit argumento, num ideo ecclesia Ephesina statim primatum aliquem nacta est? Sane vt ecclesia Hierosolymitana eum nunquam habuit, ita nec ab ea in Ephesinam transferri potuit. Rationes quas huc suis adsertis substernit, adeo nullius momenti sunt, vt iis plane immorandum non sit. Nimirum, apostolos reliquos cum Ioanne Ephesi fuisse, inde probat, quod apostolorum nomine Ioannes loquatur, in fine euangelii sui: *hic est discipulus ille qui testimonium perhibet de his, & scripsit haec: & scimus quia verum est testimonium eius.*
Hic

* Haec omnia latius edisserit a §. XIV. ad XXIII. p. 68. ad 94. §. XXIII. p. 94.

Hic cum ad testimonium, quo comprobari possit, vera esse quae scripserit, prouocet Ioannes, colligit inde DODWELLVS, apostolos hic indicari, qui idem testari potuerint, eosque adeo Ephesi fuisse, cum ibidem euangelium a Ioanne scriptum sit. Hoc vero dum latius edisserit, id quidem recte obseruat, moris fuisse, vt aliquando alii (de apostolis enim quod dicit, de aliis quoque recte admittitur) verba sua interponerent, qui primario scriptori, cum scriberet, adfuissent. Sic verbis suis Romanos salutat Tertius, apostoli etiam amanuensis, *Rom. XVI. 22.* Ast in euangelio Ioannis idem factum; non necesse est vt adferamus, cum ipse potius Ioannes multitudinis numero ad aliorum, vera esse scientium, quae scripserit, prouocet. Ad quos vero? Num apostolos? Id equidem non euicit DODWELLVS. Primo enim cum & de loco, vbi euangelium suum Ioannes, scripserit, & de tempore, nihil certi constet, frustra dicitur, Ephesi, praesentibus apostolis reliquis, cum scripserit. Potuit enim eo tempore scribere, cum iam reliqui apostoli essent mortui. Eum in insula Pathmos, circa annum trigessimum post ascensionem scripserit, THEOPHYLACTVS auctor

est. * Quocum consentit codex arabicus Kir-
stenii. ** At post reditum ex insula Pathmos,
cum Ephesi degeret, anno aetatis nonagesimo
septimo scripserit, testatur IRENAEVS. *** Idem-
que sentiunt ATHANASIVS*, HIPPOLYTUS POR-
TVENSIS apud CEDRENUM **, & EPIPHANIVS.***
Quicquid huius sit, manifestum est, ponere
DODWELLVM id, quod nondum euictum est,
& Ephesi, & praesentibus reliquis apostolis euang-
gelium a Ioanne scriptum. Male equidem haec
verba ad ecclesiae Ephesinae presbyteros referri
putat, cum isti, inquit, ausi non fuissent sacrum
euangelii textum verbis suis interpolare. Prae-
terea eos de originibus christianis in euangelio
traditis non fuisse testes idoneos, tot quippe an-
nis post illas origines ad Christi fidem conuersos,
cum ecclesiam Ephesinam fundaret Paulus
Actor. XIX. 1. Ast vero nulla hic interpolatione o-
pus fuit. Ipse Ioannes haec verba suo & alio-
rum, qui idem nouerant, nomine protulit. Pe-
rin-

* add. *Dorothei de vit. Apost. in Biblioth. Patr. Tom. III. p. 147.*

** p. 51. *** *aduers. haeres. lib. III. cap. I.*

* in *synopsi.* ** in *Nerua.* *** *haeresi LI.* add. Hieronymus *praefat. in Matth. t. IX. & de scriptor. Eccles. in Ioanne. it.* Heideggerus in *enchiridio Biblico lib. III. cap. V. §. VII.* & Guil. *Caue in Antiquit. Apostol. in vita Ioannis §. XV.*

rinde ac si dixisset, scio non tantum ego, sed sciunt & alii, vera esse haec quae scripsi. Quinam vero isti? Non equidem presbyteri ecclesiae Ephesinae, quanquam & ex illis esse poterint, qui idem a reliquis apostolis acceperant; sed ex fidelium numero, aut etiam discipulis Christi, qui aut viderant audiuerantque quae Christus egerat & dixerat, aut idem a testibus fide dignis acceperant.

§.XXVII. Cum ergo dubium adhuc incertumque sit, num Ephesi fuerint cum Ioanne reliqui apostoli: quid de toto primatu Ephesino censendum, facile patet. Ast πέταλον gessit Ioannes τῆς ἐξοχῆς insigne. * Lubricum fundamentum. Fabulam iam reiecimus alibi, ** ostendimusque, nec POLYCRATIS, nec EVSEBII, nec HIERONYMI, tanti hic esse auctoritatem, ut hoc nobis persuadere possint. Planeque a modestia Ioannis alienum est, eum eiusmodi externum auctoritatis sacrae symbolum vsurpasse, quo nullus veterum episcoporum vsus legitur. Quicquid huius sit, fortioribus argumentis primatus ille Ephesinus, & ἐξοχή Ioannis probari debebat

* §. XI. p. 80. ** in praefat. parerg. historico. ibcolog. p. 34. 35.

bat. Coniecturis autem, & inani verborum strepitu, vt hoc credamus, nos neuiquam inducipatimur. Quare & frustra dicitur, euerso, demum primatu Hierosolymitano cum nomine potestatem episcopalem ortam, quae deinceps sub episcopatu Ephesino aucta fuerit. Etenim, etsi fundamento destructo, haec sponte sua corruant, repugnat insuper episcoporum, quam supra declarauimus, origo. Cuius nostrae sententiae tam manifesta veritas est, vt nec negare sustineat auctor, sub primatu iam Hierosolymitano constitutos fuisse episcopos: nomen saltem & potestatem deinceps ortam putat. Sed hoc quoque perperam. Nomen equidem presbyteris omnibus commune fuisse concessimus, donec praecipuo ex iis haereret. Potestas autem, Numinis quidem & apostolorum voluntate non alia, quam docendi, & prout doctoris officium postulat, regendi ecclesiam. Hanc potestatem vt episcopis a se constitutis dederunt apostoli: ita eandem, nec maiorem profecto aut aliam iure sibi vindicare potuerunt episcopi, aut vindicare hodie possunt. Contigit equidem deinde, vt maiorem sibi ipso facto nonnulli vindicarent, ab apostolorum hoc ipso discedentes constituti-

stitutione primaeva : sed occasionem huius rei supra iam exposuimus : nec id ob destructum primatum aut Hierosolymitanum, aut Ephesinum, contigit ; sed suadente opportunitate, cum vnus in presbyterorum collegio maior esset auctoritas, & impellente ambitione.

§. XXVIII. Videntur haec vitia, quae deinceps episcopatum progenuere, iam quodammodo se prodidisse, idque non tantum ex loco supra iam allato *II. Tim. II. 7.* sed & cum primis ex Petri apostoli effato *I. ep. V. 2. 3.* liquet. Ποιμανάνατε, inquit, τὸ ἐν ὑμῶν ποιμνίον τῷ Θεῷ, Ἐπισκοπέετε μὴ ἀναγκασθῶς ἀλλ' ἐκ σίως· μηδὲ ἀισχροκερδῶς, ἀλλὰ προσθύμως· μὴδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι ὡς ποιμνίε. Ita compresbyteros suos alloquitur vir diuinus, manifesto documento, non fuisse tantum presbyterorum & episcoporum discrimen, quantum sequens vidit aetas. Nec id diffitetur DODWELLVS, quin potius hanc presbyterorum & episcoporum aequalitatem, sub primatu Hierosolymitano, seu tempore apostolorum quodammodo agnoscit. Singularem tamen oraculi Petrini adfert expli-

M

catio-

cationem, quam paucis attigisse, non abs re fuerit. Etenim cum presbyteris seu episcopis eleemosynarum distribuendarum cura in ecclesiis exteris incubuerit, ab hoc ipso munere presbyteros & episcopos dictos fuisse contendit. Atque id quidem per *προΐσασαι* *I. Tim. V. 17.* significari putat: *οἱ καλῶς προεσῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς ἡμῶν ἀξιεδῶσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ.* Generatim enim presbyterorum omnium esse hic innuitur, praesse aliis, quos inter tamen nonnulli speciatim laborent in verbo & doctrina. Id vero non aliter capi posse auctor doctissimus putat, quam presbyteros dispensandis ecclesiae opibus fuisse praefectos, quo nomine officium *προσάτε* apud Athenienses, qui praerat *μετόικois*, & patroni Romani, cum hocce munere presbyterorum confert. Quae etsi erudite ab auctore obseruata sint, ego tamen nullam video rationem, cur non & de vitae morumque inspectione & directione, doctoribus sane ecclesiae conueniente, vox ista *προΐσασαι* accipi queat: certe ut accipiatur, multa suadent, cum vitae directio longe maioris momenti sit, quam dispensatio opum, curaque pauperum,

perum. Cumque hoc omnibus presbyteris commune esset, non tamen aequae ad docendum apti erant, hinc merito τὰς κοπιώνας ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ reliquis praefert apostolus. Quicquid huius sit, ad Petrinum quod attinet oraculum, id DODWELLVS ita explicat, ut totum ad dispensationem hanc opum ecclesiasticarum referat. *Ad rem nummariam, inquit, * illa spectant omnia.* Nimirum, *pascere gregem Dei*, illos dici putat, qui ἐπισκοπὴν proprie sic dictam exercent, curamque gerunt pauperum. Ego non credo. Longe sublimius quid hac formula scriptura innuit. Qui verbo Dei ad salutem auditores suos erudiunt, illi sane pascunt. Hinc, veri demum pastores, qui hoc faciunt. Ἐπισκοπεῖτες, inquit Petrus, μὴ ἀναγκασῶς ἀλλ' ἐκασίως. Idem esse noster putat ac quod alibi a Paulo dicitur, *dare μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης*, cui ἰλαρὸν δότην opponit, II. Cor. IX. 7. Rursus sine ratione. Namque & ἐπισκοπὴ seu inspectio vitae & morum magno cum onere, plurimis cum taediis ac incommodis

* p. 139.

coniuncta erat. Hinc facile contingere poterat, vt quidam inuiti & ἀναγκασῶς hoc munus in se reciperent, quod facere debebant ἐκασίως. Ad- dit equidem, μηδὲ αἰσχροκεδῶς. Sed nouo hic incommodo obuiam it apostolus: vitia illorum reprehendens, qui ἐκασίως quidem, sed turpis lucri causa episcopatum ambibant. Nec negamus, ex eleemosynarum opumque ecclesiae dispensatione, oblatam episcopis occasionem, auariti- am suam explendi: sed omnia Petri huc per- tinere verba, id vero vix nobis persuadebimus. Praesertim sequentia obtorto huc ab auctore trahuntur collo: Μηδὲ ὡς κατὰ κερκεύοντες τῶν κλήρων. Κλήρων nomine enim non homines, sed patrimonialia intelligit*: quibus κατὰ κερκεύοντες
dica-

* Hanc lubentes admitteremus, si cetera recte se habe- rent, vocis huius expositionem, Romanensibus quip- pe oppositam. Hi namque cleri nomine verbi diu- ni ministros intelligunt, cum tamen in scriptura sa- cra ipsam ecclesiam, seu coetum omnium creden- tium significet. At apud scriptores ecclesiasticos demum de ministris verbi diuini adhiberi coepit, quos inter Tertullianus, primus fuisse videtur, qui hanc vocem ita vsurpauit; in libro de *Monogamia* cap. XII. Saltem ita censet Vorstius *dissertat. citata* §. X. vbi erudite hac de re disserit. In oraculo Petri

dicatur, qui haec patrimonia ita administrat, ac si essent illius propria. Ast vero *κατακυριεύειν* haud dubio significat imperare hominibus. Eandem vocem adhibet Matthaetus, Christi sermonem referens, quo plane in eundem sensum, ac hoc loco Petrus facit, discipulos suos adhortatur, ne se supra alios efferrent, iisque principum instar imperitare, in animum inducerent: *οἰδατε, ὅτι οἱ ἀρχόντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, ἕχ ἕτως δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν. cap. XX. v. 25.* Quod iisdem verbis repetit Marcus *cap. X. 42.* & Lucas *XXII. 25.* nisi quod hic pro *κατακυριεύουσι*, habeat *κυριεύουσι*. Ex quo etiam patet quid per *τὸν κληρον* intelligendum sit: populus scilicet, seu coetus fidelium, quem versiculo praecedenti vocauerat *ποιμνίαν* & *Θεῶν gregem Dei*. Nec infrequens in scriptura sacra, cleri aut haereditatis voce populum Israeliticum significari, quae deinceps ad christianos recte translata

M 3

est de-

apostoli, non presbyteros & diaconos, sed ipsum gregem *κλήρα* nomine venire, cum cordarioribus agnoscit Erasmus *ad b. l.* Crenio quoque ad Vorstii *l. c.* laudatus, qui more suo plura de hac voce ex variis scriptoribus, diligenter congeffit.

est denominatio. conf. *Deut. XXXII. 9. II. Sam. XXI. 3. Psal. XXXIII. 12. Psal. LXXIV. 2. Psal. LXXVIII. 71. Es. XIX. 25.* Nec sane necesse est, vt ad opum ecclesiasticarum dispensationem haec referamus. Duo enim maxime vexant vitia sacri ordinis viros, (illos nimirum qui se seruos Christi mentiuntur) ambitio, & auaritia. Vtrique ergo obuiam ire voluit apostolus, tum a lucri turpis cupiditate, tum ab ambitione, & studio aliis imperitandi eos dehortando. Sed haec *ως εν παρόδω.* Quae enim porro hac de re addit, ex dictis diiudicari facili negotio possunt.

§. XXIX, De origine episcoporum dictum hucusque, quantum instituti nostri ratio, aut requirit, aut permittit. Nec enim discutere omnia animus est, sed delibare praecipua, & per summa ire capita. Nunc & de potestate episcoporum dicendum est, quod caput equidem causae est, sed tanto facilius fieri poterit, quod lucem hic egregiam affundant, quae de origine illorum diximus. Duplex autem constitui solet episcoporum potestas, *spiritualis* alia, alia *temporalis*: illam internam, hanc externam, vocare vulgo solent. Quemadmodum rursus spiritualis aut secundum iuris diuini regulam, aut secundum

secundum ius, quod vocant, ecclesiasticum considerari potest. Sane si munus officiumque episcopi secundum diuinarum litterarum praescriptum consideretur, non potest alia illorum quam mere spiritualis esse potestas. Doctores enim sunt, patrumque spiritualium nomine veniunt, quia per verbum spirituales filios gignunt, adeoque docendi officio, omnis illorum plane absoluitur potestas. Ea itaque possunt, quae doctor atque magister potest, docere, erudire imperitos, commonefacere reluctantes, solari proiectos, erigere timidos, & quae reliqua sunt, eiusdem generis. Nec aliam presbyterorum aut episcoporum potestatem scriptura statuit, quae potius ab imperio aut dominatione quam longissime, eos abesse iubet. *Gentium reges, inquit, ad apostolos verba faciens Christus, in eas dominantur, quique imperant, gubernatores adpellantur: at vos non ita. Luc. XXII. 25. 26.* Et Petri supra iam adtulimus verba, quibus *pascere gregem domini* iubet, non autem eidem imperitare, *I. Petr. V. 2. 3.* Quibus suffragatur Paulus: *sic de nobis existimet quilibet, nos ministros Christi esse, & dispensatores mysteriorum Dei: I. Cor. IV. 1.* Quae cum ita sint, suis circumscriben-

benda limitibus potestas episcoporum doctorumque ecclesiae, quae satis equidem ampla est & honorifica, si emolumentum quod inde ad omnes redundat, modo munere suo recte fungerentur, spectes, minime autem cum civili imperio confundenda, quod plerique faciunt, qui internae externaeque potestatis limites non caute satis secernunt. Nec aliter ecclesiae hac de re statuerunt patres. Omnium instar sit CHRYSOSTOMVS. * *Sermonis, inquit, doctrina nobis commendata est, non principatus, nec potestatis auctoritas, ordinem tenemus consulentium & adhortantium; qui consulit, sententiam suam dicens, auditorem non cogit, sed in illius potestate faciendorum optionem liberam relinquit.* **

potestas ordinis

§. XXX. Solet haec, de qua loquimur episcoporum potestas iterum diuidi in *potestatem ordinis, & potestatem iurisdictionis ecclesiasticae.* Illam si secundum verbi diuini regulam consideremus, absoluitur tantum facultate docendi, aliosque erudiendi, & administrandi sacramenta. Nec profecto aliud officium iniunctum fuit apostolis, quorum successores debent esse.

* homilia. II. in epist. ad Ephes. ** add. Hildebrandus de iuribus episcopalibus §. VI.

esse episcopi, * nisi ut doceant & baptizent. *Matth. XXVIII. 19.* Μαθητεύσατε, inquit seruator, facite & colligite mihi discipulos, per doctrinam, quam a me accepistis. Hinc etiam *pastorum*, & *doctorum*, itemque *patrum*, ut iam ante obseruauimus, nomine veniunt. Haec duo sunt, inquit, ORIGENES **, (episcopi) opera, ut aut a Deo discat legendo scripturas diuinas, & saepius meditando: aut populum doceat, sed illa doceat, quae a Deo ipse didicerit. Praecipui, nimirum muneris episcopalis, quod docendo absoluitur, dum facit mentionem, alterum, quod est sacramentorum administratio, non excludit.

§. XXXI. Sed per ecclesiae leges & instituta, multa alia adhuc ad hanc ordinis potestatem accesserunt, scripturae sacrae, & primitiuae ac apostolicae ecclesiae ignota. Namque & ordinare clericos, & consecrare aedes sacras & altaria, & benedicere abbatibus, abbatibus, sacris virginibus, & tradere spiritum sanctum conuersis hae-

N

* Namque in apostolorum munere, simul munus episcoporum continebatur. Ceterum, quod episcopi apostolorum successores sint, ex instituto demonstrat Marcus Antonius de Dominis de *republica ecclesiastica lib. II. cap. II.*

** *hom. VI. ad cap. VIII. Leuit.*

*sis haereticis, baptizatorum praeterea frontes si-
 gnare chrismate, mittere epistolas formatas, &
 quae alia sunt eiusdem commatis, ad episcopo-
 rum referre munera, moris est. Horum autem
 quaedam ita comparata sunt, vt si ex consuetu-
 dine, innocenter, ab episcopis vsurparentur, ceu
 ecclesiae mores ac instituta, tolerari possent,
 quaedam autem cum superstitione manifesta,
 nonnulla autem & cum aliorum iniuria quadam
 coniuncta sunt. Namque, vt de vltimo saltem
 dicam, praeter omne ius & fas ordinandi pote-
 stas presbyteris denegatur, & solis vindicatur
 episcopis. In veterisane ecclesia, cum episcopo-
 rum presbyterorumque nullum esset discrimen,
 vtrosque in ordinatione concurrisse, dubio ca-
 ret. Et licet deinceps episcoporum prae pres-
 byteris quaedam se exeruerit ἐξουχίη, non tamen
 statim ab ordinatione eos excludere potuerunt.
 Sane in ecclesia Alexandrina, per aliquot secula,
 a Marco vsque ad Heraclam, episcopos a pres-
 byteris ordinatos fuisse, praeter HIERONYMVM
 testatur EPTYCHIVS, patriarcha Alexandrinus;
 cuius verba ex arabico in latinum vertit IO. SEL-
 DENVS*. *Constituit item Marcus Euangelista*
*duode-**

* apud Hildebrandum l. c. §. X.

duodecim presbyteros, cum Hanania, quinempe manerent cum patriarcha, adeo, ut cum vacaret patriarchatus, eligerent unum e duodecim presbyteris: cuius capiti reliqui undecim manus imponerent, eumque benedicerent. &c. Neque desit Alexandriae institutum hoc de presbyteris duodecim, usque ad tempora Alexandri, patriarchae Alexandrini, &c. Cumque in canonibus post trecentos demum a Christo nato annos, Ancyrae & Antiochiae latis, ordinandi potestas solis episcopis committatur, ad id usque tempus, saltem non ubiuis terrarum ordinationem episcopis fuisse propriam, nonnulli inde colligunt. In quinta equidem DAMASI Pontificis epistola, haec leguntur: *Quod vero eis (presbyteris) non liceat sacerdotes consecrare, nec diaconos aut subdiaconos, nec altare erigere, nec ungere aut sacrare, nec ecclesias dedicare, nec chrisma conficere, &c. Quae omnia solis pontificibus deberi, tam ex superioribus, quam ex aliis patrum constitutis, aut sacris canonibus edocti estis, &c.* Quae luculenter nos condocere videntur, non modo ordinationem iam seculo quarto episcopis, quos pontifices vocat, fuisse propriam, sed & reliqua, supra indicata, eos sibi adseruisse iura. Ast DAMASI perperam hanc epistolam praesferre nomen;

men, reiiciendamque in seculum nonum esse, erudite demonstrarunt DAVID BLONDELLVS *, atque IOANNES DALLAEVS **. Ex CHRYSOSTOMO constat, sola ordinatione, nec vllis aliis prae presbyteris, iuribus, eius aetate gauisos fuisse episcopos. Ita enim hac de re verba facit: τὴν γὰρ χειροτονίαν μόνην αὐτῶν ἀναβεβήκασι, καὶ τὸτο μόναν δοκέσσι πλεονεκτεῖν τὰς πρεσβυτέρους. *Sola enim impositione adscenderunt episcopi supra presbyteros, & hoc solum lucri videntur praeripuisse presbyteris.* Habuerunt ergo hac aetate episcopi ius ordinandi sibi proprium: sed cum eo solo presbyteris fuerint superiores, fabulas sane & commenta nobis narrant, qui reliquorum quoque iurium supra commemoratorum natales, in veteri ecclesia quaerunt. Praeterea, vsurpatione potius aut occupatione, ordinandi potestatem, ceu propriam sibi tenuisse episcopos, haud obscure indicat CHRYSOSTOMVS, dum *adscenderunt*, inquit, ἀναβεβήκασι, siue transgressi sunt conditionem presbyterorum, quos per ἀνάβασιν illam depresserunt, & inferiores

** in pseudo-Isidoro. p. 541. ** de confirmat. lib. II. cap. XXII.

riores reddiderunt. Immo, quod amplius est, addit: καὶ ἔτο μόνον δοκᾶσι πλεονεκεῖν τὰς πρεσβυτέρους, quod plane fraudem & violentiam indicat. Πλεονεκεῖν enim, si cum accusandi casu iungatur, vt criticorum norunt filii, significat *circumuenire, fraudare, vi agere, rapaciter agere, aliena eripere, extorquere, praeripere alicui commodum*: quod & eleganter solideque, de hoc ipso CHRYSOSTOMI loco differens, obseruat CASPAR ZIEGLERVS. *

§. XXXII. Progredimur itaque ad potestatem, quam vocant *iurisdictionis ecclesiasticae*; est perperam, cum itidem mere ministerialis sit. Iurisdictionem & ecclesiasticam & ciuilem, in ministris verbi diuini scriptura plane ignorat: quae non dominos, sed seruos eos esse voluit. Referrī tamen huc solet *potestas*, quam adpellant, *clauium*. Hanc Petro Christus tradidit: *Et tibi dabo clauēs regni coelorum: quicquid ligaueris in terra, erit ligatum in coelis; & quicquid solueris in terra, erit solutum in coelis, Matth. XVI. 19.* Regni coelorum, non regni terrarum clauēs Petro tradidit, vt innueret, hanc

Potestas iuris dictionis

J. clauium

N 3

pote-

* de episcopis cap. III, §. XV, XVI, XVII.

potestatem se non ad temporalia, sed ad spiri-
tualia tantum extendere. Nec tamen soli Petro
hanc potestatem tradidit, sed reliquis etiam apo-
stolis omnibus. Omnes enim alloquitur *Matth.*
XVIII. 18. Quaecunque ligaueritis in terra, erunt
etiam ligata in coelo, & quaecunque solueritis in
terra, erunt quoque soluta in coelo. Quod &
apud Ioannem repetit: *si quorum remiseritis pec-*
cata, remittentur eis: si quorum retinuerit-
is, retenta sunt. Nimirum vt clauden-
di aperiendique munus clauium opera in aedi-
bus exerceri solet, & oeconomus clauem habe-
re dicitur, qua domum aperiat & claudat: ideo
Christus ipse aedium suarum dominus, habere
dicitur clauem Dauidis *Apocal. III. 7.* Ipse vero
cum alios sub se habere oeconomos vellet, de-
dit illis ad munus hocce sustinendum, clauem re-
gni coelorum, quibus claudere & aperire pos-
sent. Eodemque pertinet soluendi ac ligandi
similitudo, idem plane ac clauium potestas signi-
ficans. Vt enim in ciuitate suprema ligandi ca-
ptiuos soluendique potestas, est penes summum
imperantem, vt tamen ministris suis eam deman-
dare possit: ita Christus etiam missus est ad pro-
clamandam captiuis libertatem, & vincit aper-
turam

turam ergastuli, & ministri eius, quibus hoc
 praedicandum commisit, ligare & soluere, reti-
 nere & remittere peccata dicuntur. De hac ve-
 ro ligandi & soluendi potestate cum nonnulli ita
 existiment, consistere eam in nuda ostensione
 seu declaratione, dum minister peccata sua con-
 fitentibus non tam ea remittat, quam remissa
 esse significet: aliqui tamen nostrae ecclesiae
 doctores, praeuia scriptura sacra ita arbitrantur,
 quod clauis, quas creditas sibi talis minister ha-
 bet, vere aperiant, non tantum apertum signi-
 ficent, regnum coelorum. Vti enim qui bapti-
 zat & docet minister, non regenerationem sal-
 tem indicat, & annunciat, sed reuera vt causa
 ministerialis per verbum, & baptismum, regenerat:
 ita etiam, qui absoluit, non saltem remis-
 sionem peccatorum indicat, sed etiam si cetera
 recte se habeant, re ipsa confert, seu organon
 est, per quod Deus remissionem peccatorum
 operatur. Ita enim rationes subducere solent.*
 Quicquid huius sit, ministerialis tamen est ista
 tantum potestas, nihil imperii aut iurisdictionis
 secum coniunctum habens. Namque nec pro-
 lubitu

* conf. Scherzerus in *Breviario Hulfemanniaco extenso*, cap.
 IX, thes. XVIII, p. 533.

lubitu aut claudere aut aperire, soluere ac ligare possunt: sed si peccator remissione peccatorum veniaque indignus sit, aperiatio ac solutio ista effectu caret, & illi parum prodest: quemadmodum rursus ligatio non nocet, si vera poenitentia ac fide remissionem peccatorum a Deo impetrauerit, & citra eius culpam solutio a ministro illi denegetur. Multo autem minus episcopalis iurisdictionis partem constituit, cum omnibus ecclesiae ministris rite constitutis, eadem competat. Quando enim quis ecclesiae minister, hoc est, oeconomus domus Dei *I. Cor. IV. 1.* constituitur, simul illi traduntur clauis ac etiam potestas eis utendi. Vtique omnibus ac singulis apostolorum successoribus, ecclesiae videlicet doctoribus quibuslibet, dictum est: *Quorumcunque remiseritis peccata, &c.*

§. XXXIII. Clavis ligantis exercitium vocari etiam solet *excommunicatio*: quae ut intemptiuus mortalium consiliis subinde peropportunum instrumentum fuit, ita & eo celebrius de ea disputandi argumentum viris doctis praebuit. Mihi nec alia ratio, nec fundamentum aliud excommunicationis esse videtur, quam ipsius clavis ligantis. Illis enim, qui vera poenitentia

emen-

emendare mores, vitamque corrigere nolunt, non possunt non iram Numinis denuntiare verbi diuini ministri. Quo ipso velut ligati, vinculisque peccatorum, & tenebrarum catenis constricti manent, donec admissorum seruo eos poeniteat criminum. Simulque hoc ipso communione spirituali ecclesiae inuisibilis profecto destituntur, cuius, quamdiu peccatis seruire, non fuerunt participes. Cum vero omnino ecclesiae externae interlit, pro membris eius ne habeantur, qui vitiis reuera ab inuisibili discesserunt, iure meritoque externa etiam sacrorum communio, impiis ac impenitentibus, in veteri ecclesia fuit denegata, idque a tota fiebat ecclesia. In quo etsi forte Iudaeorum exemplum secuti sint, quod alibi a nobis demonstratum, nihil tamen quod reprehendi debeat, aut rebus illorum conueniens non fuerit, admiserunt. Nec sane hac ratione spectata excommunicatio, poena proprie sic dicta fuit, aut imperium aliquod vel iurisdictionem praesupposuit: cum nihil aliud fecerint, quam vt se ab illo remouerint, nec sibi cum eo quicquam commercii in rebus ad religionem spectantibus, esse voluerint. Hoc vero positum in potestate minoris collegii ac societatis

O

cietatis est, graues ob rationes aliquem pro fo-
 cio non agnoscere, etiamsi imperium aut iuris-
 dictionem illa societas non habeat. Potuitque
 hoc plane fieri sine omni infamia, cum veras ad-
 huc rerum notiones haberent homines, nec sta-
 tum ciuilem cum re christiana confunderent. Et
 ita etiam patet, quousque ipsa scriptura sacra
 excommunicationem iubeat, in ipsa quippe po-
 testate ligandi fundatam. Nec necesse est ad il-
 lud Pauli, qui Corinthium, incestu pollutum,
Sathanae tradidit, confugere, *I. Cor. V. 5.* Quo-
 minus enim ista traditio de excommunicatione
 intelligi queat, inter alia & illud obstat, quod
 ab ista traditione ipse Paulus discernat excom-
 municationem, & hanc fieri voluerit ab ecclesia
 Corinthiaca, *v. 13. tollite istum sceleratum, de
 medio vestrum*, quod recte quoque obseruauit
 PETRVS MOLINAEVS *. Morbos potius, cor-
 porisque afflictiones, quam excommunicatio-
 nem intelligunt multi ex patribus, CHRYSOSTO-
 MVS, HIERONYMVS, AMBROSIVS, alique, no-
 tante HVGONE GROTIO **, qui haecce dona
 singu-

* de poenitent. & clauib. lib. VIII. cap. XIII. p. 532.

** de imperio summar. potest. circa sacra. cap. XI. §. V.
 p. 116.

singularia, mortis, quod Petrus fecit, ab Anania deceptus, morborumque immissione, castigandi, auctoritatemque hac ratione sibi conciliandi, non satis tamen accurate, ad ea retulit, quae iurisdictionis alicuius habent speciem. Certissimumque omnino putat, tempore, quo terrenae potestates ius puniendi sibi concessum, ad purgandam tuendamque ecclesiam, non exercebant, Deum ipsum, quod terrenis auxiliis deerat, coelesti auxilio suppleuisse. Et hinc factum porro censet, ut apud Corinthios profanato coenae dominicae mysterio, *multi aegrotarent, multi occumberent*. Sed vero, ut Deus ipse modo extraordinario haec per apostolos efficiebat, ita nequitiam inde oritur species poenae humanae aut iurisdictionis. Saltem in exemplum, quae Deus ipse per apostolos, singulari spiritus sancti afflatu percussos, egit, trahi nequeunt. Quicquid huius sit, excommunicatio, cum ista traditione in potestatem satanae, nihil commune habet: eaque simul ut a poena & iurisdictione longissime remota est, ita initio in primitiua ecclesia, innocenter fuit administrata. Multo autem minus solis episcopis fuit propria. Praeterquam enim, quod iam supra ex ipso

Christi seruatoris effato probauimus, ligandi, unde excommunicatio orta, & soluendi potestatem omnibus aequae uerbi diuini ministris conuenire, & excommunicatio insuper certo modo ad totam ecclesiam spectet, ut antea diximus, praxis quoque ueteris ecclesiae hoc satis superque comprobat. HIERONYMI pariter ac CHRYSOSTOMI hoc confirmare possumus auctoritate. Ille enim, *mibi*, inquit, *ante presbyterum sedere non licet: illi si peccauero, licet tradere me satae, in interitum carnis, ut spiritus saluus sit in die domini Iesu.* Et in ueteri quidem lege, quicumque sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus lapidabatur a populo, aut gladio ceruicis subiecta, contemptum expiabat cruore. Nunc uero inobediens spiritali mucrone truncatur: aut eiectus de ecclesia, rabido daemonum ore discerpitur. * Hic autem presbyter adhuc, excommunicandi haud obscure sibi vindicauit potestatem, hunc in modum eos alloquens: *Ego de cetero uobis, ne sacra haec uestibula ingrediamini, uetabo.* ** Deinceps uero cum cuncta in deteriora ruerent, & in ciuilem poenam excommunicatio

* ep. ad Heliodorum.

** hom. XVII, in Matth.

tio degeneravit, & initio clerici, mox vero speciatim episcopi eam sibi propriam fecerunt, procul faceffere iuffis reliquis. Sed de episcoporum iuribus & potestate, non ex corruptae, sed integrae ecclesiae moribus iudicandum,

§. XXXIV. Superest vt de externa seu temporali episcoporum potestate, vel tria addamus verba. Hanc vero licet multi acriter episcopis vindicent, adferantque, hoc tamen praeter ius ac fas fieri, demonstrari facile potest. Semper namque nobis merito obuerfatur vox sanctiffima feruatoris: *Reges gentium dominantur, quiue imperant, gubernatores appellantur, vos autem non sic. Luc. XXII. 25. 26.* Cumque doctoris officio omnis episcoporum potestas circumfcribatur, non sane sibi eam adferere possunt, quae imperantium propria est, nisi res toto coelo diuerfas, docere, & imperare, inter se permiscere velint. Sed nec licet imperantibus ea eripere, quae illis concessit Deus; cum omnium potius officium fit mortalium, parere superioribus potestatibus, cum nulla nisi a Deo sit, pronunciante sententiam Paulo, *Rom. XIII. 1.* Imperantium autem summorum cum tanta iure potestas sit, quantam reipubli-

Temporali Episcoporum Potestate

publicae salus ac conseruatio requirit, haec vero omnino requirat, vt omnes aequae citra ordinis statusque discrimen, seculares pariter ac ecclesiastici, imperantibus pareant, & ab his ipsa quoque sacra dirigantur, vt ordine cuncta & decenter fiant, nec in periculum vlla ratione coniciatur respublica; sequitur profecto, potestatis imperantium eoque proferendos limites esse, vt circa sacrorum quoque administrationem, quae eirepublicae salute & commodo ecclesiae sunt, constituere queant. Contra, qui sacri ordinis viros illorum imperio eximit, aut potestatem qua etiam circa sacra gaudent, arctioribus, quam decet, limitibus circumscribit, in ipsam illam summorum imperantium auctoritatem est iniurius. Episcopis ergo & hic non alia quam parendi gloria relicta est, nec sine crimine imperantium iura labefactant, aut quae ab officio illorum aliena sunt, vsurpant. Sane quae vulgo episcopis tribui solet potestas externa, est pars summi imperii, ab imperantibus, non episcopis administrandi. Sunt qui externam illam episcoporum potestatem iterum duplicem faciunt, cum alia ad *legem*, quam vocant, *diocesanam*, spectet, iurisdictionem inferat alia. Ad
prio-

ad vlt. leg. diocesanae

priorem, visitationem, seu inquisitionem in vitam & doctrinam inferiorum ecclesiae ministrorum, itemque bonorum ecclesiasticorum administrationem referunt. Vtrumque autem haud dubio summorum imperantium est officium. Prius enim imperium in eos, in quorum mores ac doctrinam inquirendum est, supponit. Namque de inquisitione, quae cum potestate corrigendi, emendandi, puniendi, coniuncta est, intelligitur, quae utique non docentium est, sed imperantium. Bona vero ecclesiastica, sunt reuera bona reipublicae, ad certum saltem usum destinata: quorum tamen possessio penes reipublicam est aut imperantem. Ab imperante itaque & illorum administratio recte suscipitur, aut aliis demandatur. Praeterea huc referunt potestatem conuocandi concilia: quam iterum imperantibus potius summis tribuendam esse, non ratio modo dicitur, sed veteris quoque ecclesiae consuetudo testatur. Ab imperantibus enim summis creberrima conuocata esse concilia, postquam illi ad sacra christianorum accesserant, ex ipsis Romanensibus, vir doctus & cordatus EDMUNDVS RICHERIVS, in sua conciliorum generalium historia, demonstrauit luculen-

lenter. Sed mitto cetera, de quibus ex dictis omnino censendum. Jurisdictionem autem, quae altera pars est externae potestatis, imperantium, non autem episcoporum propriam esse, adeo manifestum est, ut nec illi, qui cetera episcopis vindicant, hanc illis tribuere audeant. Vtique, si primitivae ecclesiae consideremus episcopos, illos, cum modestia & patientia maximum adhuc episcoporum ornamentum censeretur, ab omni imperio procul fuisse remotos, res ipsa docet, & vel apostolorum exemplo constat. Fateor equidem, cum imperatoribus principibusque ethnicis adhuc subessent christiani, adque illos haud libenter causas suas deferrent, factum inde esse, ut episcoporum opera dissidiis illorum componendis, aliisque negotiis expediendis, adhiberetur. Praeterea cum sacrorum externa directio ab imperantibus, alienis quippe a doctrina christianorum, negligeretur, haec vero omnino necessaria esset, non poterat aliter ecclesiae consuli, quam ut eadem susciperetur ab episcopis. Hinc sane ingens illorum auctoritas, iusque dirigendi, sacra & quaedam imperii species. Ea vero quam ad tempus illis deferre necessitas iubebat, iterum se abdicare potest-

testate debuissent, postquam imperantes ipsi, christianorum sacris imbuti, iam munere suo fungi, & ecclesiae capeffere habenas poterant. Sed ambitio & imperandi cupiditas aliud suasit, effecitque, vt monitum seruatoris, *vos autem non sic*, obliuioni traderent. Fauebat episcoporum cupiditati supersticio imperantium, amplissimamque imperii partem, impune ab illis vsurpari, permittebat. Quo factum, vt citatis gradibus incrementa sumeret auctoritas episcopalis, & ex doctoribus fierent principes, rerumque domini. Quodue initio precario velut aut ex necessitate habebant, iam asserere sibi palam, verbis & factis; vnde iura ista episcopalia enata sunt, insigni cum imperantium iniuria atque damno coniuncta. Sed omnem rei huius seriem, alii ex instituto enarrant pluribus.

§. XXXV. Iam ergo, cum quae ratio sit potestatis episcopalis constet, ad DODWELLVM iterum accedimus. Fontes potestatis episcopalis altius ille repetit, nescio maiori ne subtilitate, an soliditate. Nexum nimirum visibilibus episcoporum, cum inuisibili, causam fuisse putat,* cur singulorum episcoporum sententia, ius com-

P

muni-

* §. XXXII. p. 148. seqq.

munionis vniuersalis dederit vel abstulerit. Quo ipso varia complectitur, quae separata, rem omnem statim manifestam reddunt. Supponit, singulorum episcoporum sententias ius communionis vniuersalis dedisse, aut abstulisse. Id equidem cupiebant episcopi. Num recte? Non id affirmauerim. Ius communionis dandi, aut auferendi, erat penes ecclesiam. Et qui excommunicatus rite ab ecclesia particulari erat, non poterat non separatus esse ab ecclesia vniuersali. Quae a membro abscinditur pars, simul a toto corpore abscinditur. Iam ergo si non habuerunt episcopi illud ius, nisi in quantum nomine ecclesiae, & ex eius consensu hoc exercebant, frustra de eius fundamento disquiritur: operamque perdit auctor doctissimus, tam operose ex nexu visibilium episcoporum cum invisibili, hoc deriuans. Quae hac occasione de ecclesia catholica disserit, & cur particulares, catholicae dici queant, erudita sunt. Et id quidem recte adserit, catholicam non posse dici ecclesiam, quae non in doctrina consentiat cum ecclesia apostolica. At quod addit, * vt catholica sit ecclesia, necesse esse, vt regimen ab apo-

* S. XXXIV. p. 165.

apostolis relictum hereditaria successione inuio-
latum conseruarit, id cum grano salis accipien-
dum. Infert enim, communiōne ecclesiae ca-
tholicae excidere, qui episcopale regimen sper-
nunt. *Non illi certe, inquit, qui regimen illud
peruertunt, & e monarchico fecerunt aristocrati-
cum. Non illi, inquam, qui non hominibus tan-
tummodo in officio constitutis parere nolebant,
sed & ordinem vniuersum ab apostolis relictum,
penitus etiam sustulerunt.* Enimvero ordinem
a Christo ac apostolis constitutum sancte obser-
uandum esse, fatemur. Ast non alium, quam
generatim docentium seu pastorum, qui & epi-
scopi dicuntur, Christus constituit, vti supra eui-
cimus. Quae inter docentes istos deprehendi-
tur diuersitas, ex accidenti est, & a vario eccle-
siae cuiusdam statu prouenit. In his itaque quae
ex accidenti sunt, si forte ecclesia quaedam ab-
eat ab exemplo veteris ecclesiae, neuiquam dixe-
rim, eam ideo pro catholica non esse habendam.

§. XXXVI. Extat CAECILII CYPRIANI
de vnitae ecclesiae, liber singularis, in quo do-
cet, vt vnam ecclesiam, ita vnum quoque esse epi-
scopum, vnumque episcopatum. *Episcopatus, in-
quit, vnus est, cuius a singulis in solidum pars*

tenetur. Ecclesia quoque una est, quae in multitudinem latius incremento foecunditatis extenditur. * Et alibi: ** a Christo una ecclesia per totum mundum in multa membra diuisa. Item episcopatus vnus, episcoporum multorum concordanti numerositate diffusus. Haec vero rursus doctissimus DODWELLVS $\mu\upsilon\sigma\iota\kappa\omega\tau\acute{\epsilon}\gamma\omega\varsigma$ secundum ratiocinia Platonica explicat, ex visibilium atque inuisibilium $\kappa\omicron\iota\upsilon\omega\upsilon\acute{\iota}\alpha$. Iura inquit, *** harum ecclesiarum omnium una eademque, & cum coelestis ecclesiae iuribus plane eadem, faciunt profecto, ut inuicem eadem essent, quae ita cum vno tertio coaluerint, a quo acceperint, ut ecclesiae etiam ipsae appellari potuerint. Nam archetypis illis ut vnitatem, ita veritatem etiam, tribuebant Platonici: $\text{\& } \alpha\lambda\eta\theta\epsilon\iota\alpha\upsilon$ inter communionis mysticae & archetypae beneficia, recenset etiam Ioannes apostolus. Itaque pro sententia Hellenistarum, non magis nomine ecclesiae habendae erant hae, quas nos in terris vocamus ecclesias, quam pro diuersis solibus habendi essent vnus eiusdemque solis parhelii. Et hinc porro explicat, quo pacto vnicus saltem sit episcopus, cum vnica saltem

* p. m. 73. edit. quae Amstelodami anno MDCC. in sol. prodit.
 ** Epist. LVI. *** §. XXXV. p. 169.

tem sit visibilibus episcoporum operā, vt inuisibilis episcopi vices, pro sua quisque ditione sibi demandatas habeant : eiusque proinde nomine sententias in terris pronuntient, ab ipso in coelo confirmandas. Itaque cum non suo, sed Christi nomine omnia agant, proinde vnicam repraesentare omnes Christi personam. Et ita quoque vnum esse in orbe vniuerso episcopatum, cum vnicus sit, qui vere proprieque dici possit episcopus. Recte quoque dici a CYPRIANO, episcopatus huius partem a singulis teneri in solidum. Tantum enim posse singulos, quantum possunt omnis orbis episcopi, collatis in medium suffragiis. Admittere enim in omnium communionem singulos, atque ex eadem reuicere; quo nihil maius possint vnitae omnium singulorumque sententiae. Ita quidem DODWELLVS, in quibusdam recte, & praeclare satis, philosophatur. Christum enim supremum omnium esse episcopum, reliquos episcopos Christi saltem munere fungi; & quae reliqua sunt eiusdem generis, verissime dicuntur. Sed cur ad haec explicanda ratiocinia Platonica in subfidium vocentur, ego non video. Namque,

hac causa innixos esse, arbitror. Saltem qui a-
 postolis scriptoribusque sacris, Platonica ratio-
 cinia obtruserit, nae! is iniurius fuerit in illorum
 simplicitatem. Potest sane CYPRIANI, sine my-
 steris Platonice capi & explicari sententia. V-
 nam nimirum profitetur nobiscum ecclesiam,
 quia omnes credentes per fidem cum Christo
 ceu capite uniti, & hinc inter se quoque artissi-
 mo vinculo colligati sunt. Accedunt ceterae
 rationes supra a nobis iam expositae. Hanc
 ecclesiae unitatem ut eo fortius demonstraret
 CYPRIANVS, argumentum deprompsit ab unitate
 episcopi, h. e. ut ipse mentem luculenter expli-
 cat, ab episcoporum aequalitate, quae tanta est,
 ut vnus saltem reuera censeatur episcopus.
 Hanc vero unitatem etiam per Petrum reprae-
 sentatam, contendit, cui Christus gregem com-
 miserit, dicendo: *super istam petram aedificabo*
ecclesiam meam, &c. item: *pasce oues meas*, &c.
 Non sane ac si non reliquorum apostolorum e-
 adem fuerit potestas: Christum tamen hoc fe-
 cisse, ut unitatem ecclesiae indicaret. *Super u-*
num, inquit sanctissimus martyr, * *aedificat ec-*
clesiam suam. Et quamuis apostolis omnibus pa-
rem

* l. c. p. 77.

rem potestatem tribuat, & dicat, sicut misit me pater, & ego mitto vos, accipite spiritum sanctum &c. tamen ut unitatem manifestaret, unitatis eiusdem originem ab uno incipientem, sua auctoritate disposuit. Hoc erant utique & ceteri apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio praediti & honoris & potestatis, sed exordium ab unitate profisciscitur, ut ecclesia una monstretur. Clarius alibi mentem explicat CYPRIANVS: * Etsi pastores multi sumus, unum tamen gregem pascimus, & oves uniuersas, quas Christus sanguine suo & passione quaesuit, colligere & fouere debemus. Eundem itaque in sensum & episcopatum unum dixit, cuius a singulis in solidum pars teneatur, ob episcoporum videlicet paritalem. Locutio ista ab vlti forensi desumpta est. Solent enim conuentiones iniri, quibus singuli non pro rata parte, sed in solidum tenentur, & omne id quod praestandum est, in se recipere coguntur. Quod maximam sociorum aequalitatem indicat. Id vero & in episcopatu ita se habere putat CYPRIANVS, indeque maximam aequalitatem omnium episcoporum euincit. Fateor, non accurate satis vbique rationes subdu-

cit

* epist. LXVIII.

cit CYPRIANVS: sed id solenne admodum patri-
bus est, in ratiocinandi arte non aequè semper
exercitatis.

§. XXXVII. Quae nunc porro hinc DOD-
WELLVS pro potestate episcoporum colligit, sua
sponte corruunt. Fundamento enim destructo,
labascere cetera oportet. Factum enim inde pu-
tat, vt episcopi proprium velut collegium con-
stituerint, vniuersae ita ecclesiae fata dispen-
santes. Ita est: contingit doctissimis viris, vt ec-
clesiae rationem ad imperii cuiusdam aut reipu-
blicaè modum exigant, a quo tamen longissime
abest. Hinc aut monarchiam, aut aristocratiam,
in ea quaerunt. Sed cum Christus nec seorsim,
nec coniunctim, episcopos imperitare ecclesiae
voluerit, eosque doctores, non principes con-
stituerit, irritus vanusque est omnis ille, quem
in certâ ecclesiae constituenda forma, suscipiunt,
labor. Ecclesiae rector supremus Christus est,
qui spiritali ratione per verbum, ab episcopis
& doctoribus rite tractandum, ecclesiam dirigit:
externa autem directio ad principes rerumque
dominos pertinet, vt supra demonstraui-
mus. Superuacanea itaque etiam est viri clarissimi ope-
ra, dum probat, vtilissimam fuisse hanc eccle-
siasti-

fiastici regiminis formam, tum vniendis in se ecclesiis, tum ecclesiarum diuersarum concordiae secum inuicem stabiliendae. Quid si vel experientia testetur, ex nimia episcoporum potestate, dissensiones & schismata maxima orta esse? Verum, & vnicum medium, quo vniri ecclesiae possunt, est fides in Christum, per quam cum capite, adeoque & inter se vniuntur ac colligantur. Et haec vnica quoque ratio est, alendi, fouendi, & stabiliendi concordiam. Fidei atque amoris si expertes sint animi, quamcunque excogitaueris regiminis ecclesiastici formam, dissensionum controuersiarumque, nec modus erit, nec finis.

§. XXXVIII. Imparitatem, quae deinceps obtinuit, episcoporum, pactis tribuendam, censet clarissimus DODWELLVS*. Ast si diuina voluntate & constitutione fuerunt pares, non poterunt pactis immutare, quod a Numine constitutum erat. Nec fas est pacisci super iis, quae posita non sunt in nostra potestate. Ast quicquid huius sit, ambitionem & imperandi cupiditatem, vt episcoporum supra presbyteros ἐξουχίῳ, ita & episcoporum imparitatem intro-

Q

duxis-

* S. XL. p. 184.

duxisse, si quis dubitauerit, nae! illum hospitem admodum ex veterum annalibus retulisse animum oportet. Quod si pacta intercesserunt, & haec aliorum extorsit ambitio. Qui enim resistere potentioribus diutius non poterant, vi coacti in suam tandem consentiebant subiectionem. Sed haec *ως εν παρόδω*. Propius ad potestatem episcoporum pertinet, quod porro vir doctus tradit*, episcoporum in sedes vacantes sufficiendorum ius, non ad presbyteria spectasse, sed ad collegium prouincialis episcoporum. Perperam. Namque nec ad presbyteria hoc ius spectauit, nec ad collegium prouinciale episcoporum, sed ad populum. Cum in locum Iudae proditoris, nouus eligendus esset apostolus, a tota hoc fiebat ecclesia, *Actor. I. 15. seqq.* Eundem in modum peracta fuit electio septem diaconorum, *Actor. VI. 2. seqq.* Quae tam manifesta sunt, ut nec Romanenses, quid ad haec respondeant, inueniant. Nonnullos equidem eousque in transuersum egit mens profana, ut ex hoc exemplo, legem generalem, formamque electionis, semper obseruandam, colligendam, negent. Quos, quod mirandum merito, sequitur

* S. XLI. p. 189. seqq.

quitur vir summus, HVGGO GROTIUS *. Ast rectissime obseruat DAVID BLONDELLVS, ea omnia praecepti vim includere, quae ad imitandum proposita sunt, nec nudam legem, sed praxi quodammodo amictam, repraesentare. Sed hanc quoque primitiuæ & purioris ecclesiae fuisse consuetudinem, aliis adhuc iisque luculentissimis historiarum comprobari posset documentis: sed hoc iam abunde actum est ab aliis, speciatim a viro ecclesiasticarum rerum peritissimo, CASPARE ZIEGLERO **.

§. XXXIX. Nimis profecto episcopis suis fauet DODWELLVS. Namque vt plane independentes eos esse ostendat, nullis eos obnoxios fuisse iudiciis, in spiritualibus quae vocat, contendit. ** Ita quippe capio, quae hac de re differit. Namque in ciuilibus eos imperantium summorum iudicio exemptos esse, vix, puto, adseret. Nimis hoc foret impudens. Sed quod ad ea attinet, quae ille quidem subinnuit, repugnat rursus veteris ecclesiae consuetudo, ipsaque episcopalis muneris ratio, ad diuinarum litterarum praescriptum exacta. Enimuero, ec-

Q 2

clesiae

* de imperio summar. potestat. circa sacra, cap. X. n. 3.

** de episcopis lib. II. cap. I, *** XLIII. p. 190. seqq.

clēſiae iudicio obnoxium fuiſſe epiſcopum, con-
 ſtat, & nemini ignotum temere eſſe poteſt. Pe-
 nes eccleſiam namque, & iudicandi & excom-
 municandi quoque fuiſſe poteſtatem, ſupra e-
 uicimus. Si vero reliquos, cur non & epiſco-
 pum? Nonne controuerſia de legibus ceremo-
 nialibus oborta, eccleſiae iudicio in concilio Hie-
 roſolymitano ſe ſubmittebat Paulus apoſtolus?
 Quod vero vir doctiſſimus adſerit, in cauſa ſa-
 crificii, haereſeos, aut ſchiſmatis, non opus fu-
 iſſe deſiſtione: qui enim eiꝰmodi criminibus
 ſe obſtrinxiffent, ſtatim re ipſa excidiſſe aucto-
 ritate & officio epiſcopali, id oppido frigidum
 eſt atque ieiunum. Vtique indignos ſe iſti reipſa
 reddebant epiſcopali munere: ſed ideo non exci-
 debant eodem reipſa, niſi eccleſiae auctoritate
 compulſi eodem ſe abdicarent. Poterant enim
 utique & functiones & auctoritatem, epiſcopis
 conuenientem ſibi vindicare. Vidit proh! do-
 lor, orbis, nimis multos epiſcopos, epiſcopali
 munere fungentes, licet eodem indignos, inge-
 muitque. Nec qui haereſi aut ſchiſmate ſe pol-
 luunt, iſtorum vnquam ſe reos criminum agno-
 ſcunt. Multo ergo minus credent, ſe epiſcopa-
 li munere excidiſſe. Ergo neceſſe eſt, vt aucto-
ritas

ritas ecclesiae accedat, vt causa rite disceptata, vel innocentes pronuncientur, si criminum conuinci nequeant, vel rei criminis & poenae, si fuerint conuicti. Id quod & consuetudo veteris ecclesiae comprobat. Quae vt viro harum rerum peritissimo ignota esse non potuit, ita vt hinc se expediat, ad scholasticas subtilitates se recepit, causae suae hoc ipso prodens imbecillitatem. Quaestione enim proposita, num potuerit episcopus, a collegis exui episcopatu? respondet: *Et nec hic quidem dubitandum erat, quin potuerint collegae eum saltem pro collega non agnoscere, qui se ipsum episcopatu exuerat, per crimina.* Exponit hinc, quibus demum criminibus episcopus se ipsum episcopali dignitate exuat, & tum porro addit: *nam ne hic quidem quaestio fuerit de episcopo: sed de illo, qui olim fuerat, iam vero non sit amplius episcopus. Hic ergo tantummodo de facto quaeritur. De eo ubi constat, non habet reus, qua exuatur, potestatem episcopalem: nec opus erat iudice, qui eum exuat, sed quo sedes illius antea vacua, suppleatur.* Hoc ergo sibi vult, reliquos episcopos, posse cum qui insigni aliquo se obstrinxit crimine, non agnoscere, pro collega: ast non exuere dignitate

episcopali ; posse rursus alium *in sedem vacan-*
tem substitui ; aut depositionem ipso fieri facto,
 non iudicio ecclesiae. Sed haec ut rite diiudi-
 centur, paucis ex ipsis fontibus repetenda est,
 ecclesiae & conciliorum circa episcopos, qui suo
 se indignos reddiderunt munere, potestas. Id
 enim uero constat, posse non tantum quodlibet
 ecclesiae membrum, si indignum christiani no-
 mine se reddiderit, sed & speciatim episcopum
 communionem priuari. Quae excommunicatio,
 etiamsi non habeat indolem atque rationem poe-
 nae ciuilibus: id tamen efficit, ut excommunicatus
 ceu inutile ecclesiae membrum reiiciatur. Id-
 que cum fiat iudicio ecclesiae, constat hoc pa-
 cto tum omnes christianos, tum maxime & e-
 piscopos ecclesiae iudicio obnoxios, nec ea ra-
 tione independentes dici posse. Nec enim, cur
 hic alia ratio episcoporum, quam reliquorum
 christianorum esse debeat, video. Et licet hic
 actus consistat in priuatione, dum impium
 pro membro ecclesiae *non agnoscunt* ; supponit
 tamen simul examen criminis quod illi imputa-
 tur, & discussionem, adeoque *quoddam* velut
iudicium : licet ab indole iudicii ciuilibus, quod
 imperio nititur, toto coelo diuersum. Praeter-
 ea cum

ea cum ita separandus est aut quilibet christia-
 nus, aut speciatim episcopus, actus omnino
 externus accedat necesse est, quo indignus pro-
 nuntietur, vt aut pro christiano, aut episcopo, in
 posterum habeatur. Vnde frustra dicitur, e-
 piscopum enormi delicto seipsum exuere episco-
 pali dignitate, vt tantum alius in eius locum sub-
 stituendus sit. Prouoco ad omnia, quotquot
 huius rei in historia ecclesiastica occurrunt, ex-
 empla. Nunquam aliquis in alterius locum sub-
 stitutus est, nec substitui potest, nisi per solen-
 nem sententiam episcopatu ei, qui deliquit, ab-
 rogato. Aliud autem est, quod & supra monui,
indignum esse munere, aliud eodem priuari. Multi
 indignissimi sunt, qui ipsum tamen munus retinent,
 & quamdiu retinent, non potest dari illis suc-
 cessor. Iam quae est ecclesiae potestas, illa etiam
 quodammodo conciliis, quae ecclesiam exhi-
 bent & repraesentant, competit. Absit, vt iu-
 risdictionem, aut imperium, aut legislatariam
 facultatem, aut potestatem puniendi, conciliis
 tribuamus. Non est maior concilii auctoritas,
 quam ipsius ecclesiae. Ecclesia autem non est
 eiusmodi status, qui imperio quodam gaudeat.
 Quare nec conciliis eiusmodi quid competit.

Nihilo-

Nihilofecius, cum vera ratio conciliorum in eo consistat, vt plures sanctitatis & doctrinae opinione clari eo facilius diiudicent, quod pauciorum aut vnus iudicium fugere poterat, siue de doctrina orta sit controuersia, siue vitae cuiusdam integritas atque innocentia in suspicionem sit adducta; patet, tum reliquos omnes, tum maxime & episcopos non posse hocce iudicium subterfugere, quod ad ecclesiae conseruationem, comparatum, ad res dubias explicandas maxime accommodatum, & primitiuae ecclesiae consuetudine confirmatum fuit. Est tamen, ne quae diuersa sunt, inter se misceantur, probe tenendum, quod inter concilii & ecclesiae potestatem, intercedit, discrimen; nec negligendae, quae hic accedunt partes summorum imperantium, postquam & illi membra ecclesiae christianae constituunt. Namque concilii non alia est potestas aut auctoritas, quam collatis sententiis exquirere, quid verum falsumque sit, siue de doctrina, siue de vita episcopi, orta sit contentio. Decretum concilii tum vero demum admittendum, si iustis & praegnantibus suffultum fuerit rationibus: ceteroquin ab his si discedas, iuxta coniecturarum leges, tanto maioris minorisue erit
pon-

ponderis, quanto plures aut pauciores adfuerunt doctrinae & integritatis laude illustres. Ast ecclesiae demum, si accurate rem metiaris, competit executio. Vt enim facultas constituendi pastores & episcopos est penes ecclesiam, ita penes eandem non potest non esse facultas eos iterum repudiandi, & munere isto exuendi. Quod si vero adhuc civilis quaedam coercitio necessaria sit, tum demum magistratus imploranda opera: cui nec directio in reliquis, qua concilia, qua ipsam ecclesiam, deneganda. Et ex his demum quae de synodorum, tum *generalium*, tum *specialium*, auctoritate in episcopos, auctor differit, * diiudicari possunt.

§. XL. Vt vero ostendat vir doctus, quantum momentum in ecclesiis trahat potestas episcoporum, denuo ad ratiocinia Platonica redit**, serioque inculcat, non esse cur a Deo quis mysticae unitatis beneficia expectet homo, si conditiones mysticae unitatis consequendae a Deo positas, ipse repudiauerit: Deo autem placuisse, ut unitatem mysticam, visibilis imitaretur, quae quidem, quoad caput mysticum, con-

R

sistat

* §. XLIII. p. 195. seqq. ** §. XLIV. p. 201. seqq.

fistat in regimine monarchico, seu episcopali, ecclesiae; & quae alia sunt eiusdem commatis, supra iam allata. Quae tamen rectora edoctos vix mouebunt. Valdeque vereor, vt seculum nostrum haec ratiocinia Platonica capiat. Immo non dubito fore qui existiment, lubrico admodum fundamento iura episcopalia niti, quod Platonici saltem superstructa sint ratiociniis. Scriptura quoque istas plane ignorat ambages. Namque per eam ad salutem sufficit, credere in Christum; quod qui faciunt, cum eo ceu capite corporis mystici, omnibusque corporis huius membris, per fidem vniuntur; simulque participes fiunt, omnium vnionis huius mysticae beneficiorum. *Ephes. I. 22. 23. Iob. XV. 1. 2.* Esto, in regimine episcopali, quandam vnionis huius mysticae imaginem conspici, inde tamen nexus eiusmodi necessarius inter regimen episcopale, & vnionem mysticam cum Christo, vt huius particeps fieri nequeat, qui & illius non fit particeps, neutiquam sequitur. Sed istud quidem patet iam ex iis, quae supra ea de re sunt disceptata. Quam egregie autem fallitur vir doctus, dum episcopatu vbique restituto, priscam fidem, pietatem, & tantum non aurea in ecclesia re-

fia reditura secula, sibi persuadet! Tam proni ad quidiuis credendum sunt mortales, cum causae suae nimis fauent! Mihi sic videtur, vt fides pietasque a tractatione verbi diuini conueniente cumprimis pendent, huius vero non vnum sed plurima sint obstacula, tum demum laetius vtriusque incrementum sperandum esse, si obstacula ista ita remoueantur, vt & diligentius ad diuinarum litterarum praescriptum vbique proponatur, & animi submissione ac obsequio maiori, ab audientibus admittatur. Regiminis ecclesiastici qualiscunque sit ratio, si fide animi non sint purgati, nec sobrie munere suo fungantur doctores, non potest non ab iis quae humano consilio constituta sunt, plus incommodi, quam utilitatis, in rem christianam redundare.

§. XLI. Ast magnum reformationi impedimentum attulit, felicissimumque eius cursum velut sufflaminauit, episcopalis dignitatis abrogatio. Ita quidem DODWELLVS censet. Multos enim admodum fuisse putat, etiam ex aduersa parte, quibus necessaria visa fuerit reformatio, modo iusta fuisset reformantium auctoritas. Quod ita capio, ab episcopis, quales Romana ecclesia fingit, instituendam fuisse reforma-

tionem. Quorsum & illud pertinet, quod de vocatione ad reformandum addit; ordinaria scilicet cum destituti fuerint, confugiendum fuisse primis reformato-ribus ad extraordinariam, idque non sine periculo. *Intelligebant enim, inquit, viri prudentissimi, quantam sceleratis portam aperturus esset praetextus ille quidlibet auctendi, siquidem sine extraordinariae vocationis extraordinariis argumentis admitteretur.* Multa alia hinc subiungit incommoda & pericula, per episcoporum abrogationem inducta, quibus ab ecclesia protestantium auersi sint, qui talia prospexerint. Nec illud praetermittit, episcopos vel ideo abalienatos fuisse a reformatione ecclesiae, quod intelligerent, in Romana ecclesia se abundare auctoritate, honore, diuitiis; quamprimum ad protestantium cœtum se contulissent, his omnibus sibi carendum, in squalore, contemptu, paupertate ducendam vitam esse. Idque vel Germaniae exemplo comprobari posse. *Ecclesiasticos autem, quorum tutissima, in reformandis ecclesiae scandalis fuisset auctoritas, hac ipsa violatione potestatis episcopalis a se alienabant, & hostes sibi infensissimos effecerant. Tot nempe principes in Germania seculari pariter atque*
sacra

sacra dignitate potentissimos. Hi enim si ad reformatos sese contulissent, sedibus exuebantur, ut expertus est Hermannus Coloniensis archiepiscopus, honore etiam electorali conspicuus. Nec quidquam habebant, quo fieret tantae contumeliae compensatio, ignobiles ipsi apud Reformatos, & in ordinem vulgarium ministrorum redigendi. Haec vero cum speciatim & nostram ecclesiam feriant, haud abs re fuerit, rem omnem explicare paulo accuratius.

§. XLII. Cum ecclesiae reformationem institueret, vir sine controuersia maximus, MARTINVS LVTHERVS, inter reliquos abusus etiam ei occurrebat, ordinis sacri, limites in diuinis litteris praescriptos, multum supergressa, potestas episcopalis. Ipse quidem illi, quam episcopi tunc vsurpabant, potestati, initio dare aliquid videbatur, dum pontificis & cleri iudicio se submittebat: * rebus omnibus tamen accurate consideratis, de illorum officio & potestate statuebat ita, prout statuere diuinae iubebant litterae. Nec tamen ideo ipsum ordinem iusta ratione, ad diuinarum litterarum praescriptum tempera-

R 3 tum

* Vid. Seckendorff. *hisor. Lutheranismi lib. II. §. XL.*
p. 115.

tum, sublatum cupiebat LV THERVS eiusque focii. Immo posse eundem ceu ab ecclesia iam pridem introductum & approbatum tolerari, profitebantur, modo ad iustos reuocaretur limites, agerent etiam episcopi, quae officii illorum ratio postulabat. Nonnulli equidem protestantium theologi, duce PHILIPPO MELANCHTONE, mitioris ingenii viro, in comitiis Augustanis anno M D XXX. celebratis, ita ea super re, mentem declararunt suam: *Episcopis etiam iurisdic-
tio cleri restitui posse videtur, ut & sacerdotes
ordinent, & quoad ceremonias ecclesiasticas gu-
bernent, sed eatenus tantum, quatenus nostram
doctrinam non oppugnent ac prosequantur, nec
impia onera alicui imponant. Ea enim constitu-
tio qua episcopi sacerdotibus traditi sunt inspec-
tores, & superattendentes, multas habuit easque
iustas causas, cum iis sacerdotes carere non pos-
sint. Ad hoc politici principes gubernationi ec-
clesiasticae diu praeesse & vacare non possunt,
cum & viribus suis maior illa sit, & ingentes re-
quirat sumptus. E diuerso vero episcopis tot ac tan-
ti redditus ordinati & attributi hanc ob causam
sunt,*

* conf. Seckendorff. l. c. lib. II, §. LXVII. p. 176. add.
& §. LXVIII. p. 179.

sunt, ut eiusmodi sustineant personas, & talia officia gerant.* At eos quidem pacis studio, plus quam decebat, Romanensibus indulgisse, palam est: quanquam tolerantiam potius, quam approbationem, haec illorum verba prodere videantur. Quidquid huius sit, apertius sententia nostrae ecclesiae exhibetur in ipsa Augustana confessione, in qua non alia quam quae doctoris est, potestas, episcopo tribuitur: * sic autem sentiunt, (vox est confessorum) potestatem clauium seu potestatem episcoporum iuxta euangelium, potestatem esse seu mandatum Dei, praedicandi euangelii, remittendi & retinendi peccata, & administrandi sacramenta. Quae latius ibidem edisserunt, sedulo inculcantes, non esse commiscendas potestates ecclesiasticam atque civilem. Idque repetunt, & pluribus etiam confirmant maiores nostri, tum in apologia Augustanae confessionis, ** tum in articulis Smalcaldicis. *** Et ita est, non potest, per indolem officiumque doctoris euangelici episcopis alia tribui potestas, nec alia in veteri gauisi sunt ecclesia. Interim, ut in veteri ecclesia quidam ex presbyteris sensim eminere coeperunt,

* abus. VII. p. 37. ** art. XIV. p. 294. seqq.

*** p. 351. seqq.

runt, quibus tandem in reliquos eiusdem vrbis & dieoeseos inspectio quaedam commissa fuit: ita hoc exemplum eousque imitati sunt in constituendis ecclesiis, primi reformatores, vt nonnullos nomine tituloque *superintendentium*, vel *praepositorum*, praesse aliis voluerint; episcopalem ita ordinem, vt supra dixi, ad veteris ecclesiae exemplum compositum, reuera retinentes. Neque prorsus *episcoporum* etiam nomen repudiarunt, quippe quod Suecia adhuc retinet: quanquam *superintendentes* latine dici, quos Graeci episcopos vocant, iam suo tempore obserauerit AVGVSTINVS.*

§. XLIII. Faceſſat itaque exprobratio DODWELLI in nos directa: ** *episcoporum cum potestate aboleuistis plerumque nomen, &c. etiam cum retinuistis nomen, quod latine tantundem valeret, superintendentium.* Non enim prorsus aboleuimus potestatem episcopalem, sed ad iustos limites reuocauimus, idque ad praescriptum diuinarum litterarum, & exemplum veteris ecclesiae. Nec alia erat ratio emendandi tandem ac corrigendi ecclesiam, quam vt initio ab ordine docentium facta, hi tales esse iu-

beren-

* *de Cinit. Dei, lib. XIX. cap. XIX, ** p. 204.*

berentur, quales esse debebant. Cumque ii ipsi, qui eo tempore episcoporum nomine tituloque superbiebant, huic suo deessent muneri, ab aliis, ipso munere, licet non nomine episcopis, res tanti momenti perficiendae erant, consilium diuinitus captum, adprobante euentu. Quibus *instam defuisse auctoritatem*, illi demum existimabunt, qui ex seculi potius moribus, quam diuinis litteris episcopum metiuntur. Fuerunt enim plerique illorum qui emendandi & reformandi ecclesiam munus, in se susceperunt, verbi diuini ministri, & doctores, rite constituti, vocati, creati; quibus facultas docendi veritatem, propagandi, defendendi, reuocandi errantes, corripiendi refragantes, per ipsam Numinis sanctionem compete-
tebat. Sane nec *ordinaria*, nec *extraordinaria* illis defuit vocatio, vt aut vtramque, aut alter-
vtram, in nostris reformato-ribus frustra requirant Romanenses: quorum fabulis quod tantopere sibi illudi passus sit doctissimus DODWEL-
LVS, maximopere miror. Namque qui ab ec-
clesia doctor rite vocatus constitutusque est, hoc ipso est episcopus, iuxta apostolicam episcopi definitionem, & omnia ea agere potest, quae episcopum decent. Extraordinariam vero vo-

S

catio

cationem, status ipse ecclesiae tantopere corruptus, offerebat & imperabat omnibus, quibus vires a Deo concessae erant subueniendi perditis orbis christiani rebus, vt extraordinariis non opus fuerit argumentis. Nec est, vt quis metuat hac ratione sceleratis praetextum quidlibet audendi, suppeditari, cum & doctrinae veritas, & vitae sanctitas, & alia criteria verum doctorem, singulari Numinis instinctu concitatum, ab impostore probe discernant.

§. XLIV. Quod vero existimat, plures ad ecclesiam protestantium accessuros fuisse, si cum potestate dignitatem episcopalem & diuitias retinere potuissent, in eo iam alios sibi praeceuntes habet. Namque & ISAACVS CASAVBONVS, hac de re ita pronuntiat: *amplius dico, nec dico temere, si in nostra Gallia ea reformatio esset instituta, quae formam veteris ecclesiae non adeo immutasset, multa hominum millia nostris partibus fuisse accessura, quae nunc a doctrina ecclesiarum nostrarum sunt alienissima.* Hoc ego cum nostris ministris in Gallia saepe dicerem, paucos inueni, qui ἀπολογία suam aequis ac moderatis consiliis non anteferrent. * Et res quidem ipsa dubio

* epist. 10CLV. ad Grotium. p. 831.

dubio caret, cum papale iugum non possit non multis displicere, vt illud cum libertate, qua ecclesiae protestantium gaudent, libenter permutare vellent, modo retinere honores & diuitias possent. Quo ipso tamen isti satis demonstrant, non se duci sincero religionis atque pietatis studio, nec tam religionem, quam quod commodum est in religione, sibi curae cordique esse, honores autem & diuitias pluris esse, quam amorem Numinis. Romanenses contra cum non alio, saltem validiori vinculo, quam honoribus & diuitiis, continere suos in obsequio queant, mirum profecto non est, quod omnes pro his conseruandis, ingenii sui viriumque nervos intendant. Id vero & Germania nostra experta est. Namque cum anno M D L V. in Augustanis comitiis pax religionis sanciretur, non alia demum conditione consentire in eam voluerunt Romanenses, quam, vt munere & bonis sacris excideret episcopus, qui ad protestantium sacra transiturus esset, illaesa tamen existimatione. Cui clausulae, quae *reseruari ecclesiastici* nomine venit, etsi acriter contradixerint Protestantes, praevalet tamen auctoritas

Caesa-

S 2

Caesaris. * Antea vero cum Hermannus Colo-
niensis, emendare ecclesiam, eamque ab errori-
bus Romanensium repurgare in suo archiepisco-
patus institueret, per eadem imperii papalis ratio-
nes seruari non potuit, pontifice quidem &
clero vniuerso, cum imperatore, ad eum oppri-
mendum conspirante. Facile enim profecto in-
telligunt Romanenses, breui tempore ad incitas
reductum iri imperium papale, si retinere digni-
tates & opes iis fas esset, qui imperio Pontificis
se subtrahunt. Hic vero, qui DODWELLIANA
ratiocinia sequuntur, multi scilicet ex illorum
ordine, qui de sacris non secus ac civilibus re-
bus censent, valde conqueuntur, maximum
hinc adferri rebus protestantium detrimentum,
nihil illis funestius accidere potuisse, quam istam
pacis religiosae clausulam, qua episcopi deter-
reantur ab amplectendis nostrae ecclesiae sacris,
nec efficaciori remedio aisti doctrinae purioris
cursum, & impediri felicioris reformationis suc-
cessus potuisse. Ast libere dicam, quid sentio.

Isti

* vid. *Recessus imper. Augustae anno M. D. LXXI factus*,
§. XIII. fol. 498. add. Pufendorff. *hisor. Suecic. lib. I.*
§. XIV. Strauchii *dissert. iuris publ. XIV.* Schilterus *de*
liberi. eccles. Germ. Lib. VII. cap. XI. §. II.

Isti quidem viri, qui ita existimant, quantumvis sint eruditi, & rebus protestantium optime cupiant, non tamen intelligunt, indolem regni diuini, ecclesiae, ac religionis christianae. Non est ea ecclesiae felicitas, vt longe lateque veluti imperet, auctoritate, potentia, opibus, floreat; vt praesules habeat dignitate conspicuos, & splendore quodam externo omnium veluti in se conuertat oculos. Immo haec ipsa ecclesia, quae his omnibus abundat, miserrima plerumque est; hominum in ea animis seculi vitio, geniique infernalis fraudibus ita corruptis, vt plerique diabolo atque mundo, non Christo feruiant, ad illius regnum, non ad huius ecclesiam referendi sint. Sub afflictione & calamitatibus demum fides & charitas efflorescunt: & vtriusque vbi vberimus proventus est, ibi laetissima est ecclesiae facies. Principes itaque, & episcopi, seculi deliciis irretiti, quibus diuitiae plures sunt, quam agnitio veritatis, dedecori potius erunt verae ecclesiae, quam ornamento: nocentur potius exemplo, aliosque ad vitia secum abripiant, tantum abest, vt multum profint. Facile ecclesia vera imperatoribus, regibus, principibus, episcopis, seculi mancipiis, caret. Nam

que semper & vbiq̄e illud apostoli obtinet: *non multi quidem sapientes, quod ad carnem attinet, non multi nobiles: sed mundi stolidissima, Deus elegit, &c. I. Cor. I. 26. 27.* Ast, latius ita propagari ecclesia, veritasque diffundi potuisset. Immo propagatur, diffunditurque veritas vel ringentibus regibus, principibusque. Nec vim diuini verbi impediunt mortales, quicumque demum sint. Viris piis doctisque, spiritu diuino repletis ad hoc opus est, non episcopis, non principibus, non magnae auctoritatis nominibus. Neque est vt ab humano praesidio securitatem sibi polliceatur vera Christi ecclesia, quae odio mundi est exposita, nec aliud quid sperare potest. Deus vero ipse est qui ecclesiam defendit, conseruat, tutatur; cuius illa vnice praesidio secura est, salua, incolumis. Quare reformationem veram, diuinae menti conuenientem, ad ecclesiae salutem vnice comparatam, episcoporum abalienatio parum remoratur aut remorari potest: aliisque longe mediis, aliis consiliis, quam quae hominum sapientia suppeditat, hic opus est.

§. XLV. Romano pontifici cum episcopis non semper bene conuenisse, constat. Hi enim

enim ab illo sua labefactata iura, subinde con-
 questi sunt. Nec mediocriter ab episcopis sibi
 metuebat in concilio Tridentino Romanus prae-
 sul, ne postliminio, quae sua essent, sibi vindicarent. * Namque haud raro inter ipsos ini-
 iustos bonorum possessores contentio oritur,
 vno inique parta ad se rapiente, quae aequo
 iure ad omnes spectare, reliqui vellent. Quic-
 quid huius sit: iuribus episcoporum primaeuis
 aduersissimum esse Romani pontificis primatum,
 contendit, eundemque acriter impugnat DOD-
 WELLS. Transigat hac super re cum episco-
 pis pontifex. Ad nos istae lites non pertinent:
 qui & pontificis primatum, & episcoporum
 scripturae limites excedentem potestatem, aequo
 reiicimus. Vellem ne imperantium summorum
 iura paulo immoderatus vellicasset vir doctus.
Principibus, inquit, ** *ius nullum est in episco-
 porum spiritualia*. Recte: modo *spiritualia*,
 vt decet, capiantur. Docere veritatem, serudi-
 re alios ad salutem, exemplum praeire pietatis,
 administrare sacramenta, annunciare iis, quos
 admis-

* vid. Paulus Sarpus . *bist. Concil. Trid. lib. VII. p. 1049.*

** vid. §. L. p. 219. seqq.

admissorum poenitet, peccatorum veniam, haec sunt spiritualia episcoporum. In his nihil princeps, quod litteris diuinis aduerfetur, praescribere potest. Ast aliter *episcoporum spiritualia* intelligit DODWELLVS. Loquitur enim de potestate quadam episcoporum in subditos, de certis regionibus, iam olim episcopis subiectis. *Et quidem, inquit, de facto certum est his ipsis primaeuis seculis, quibus obsequium in magistratus inculpatisimum erat, potestatem tamen in subditos sibi christianos exercuisse episcopos, magistratibus quantumlibet inuitis atque refragantibus. Certum praeterea est, districtus fuisse urbium, cum suburbanis regionibus, qui eosdem episcopos agnoscebant, &c.* Contendit vero vltterius, haec iura eiusmodi esse, quorum magistratus nullo modo possit esse particeps, quibus etiam ita emineat episcopus, vt praeferri hac ratione magistratui episcopus possit, vt primis quoque seculis *sacerdotium imperio anteposuerit auctor vetustissimus testamentorum patriarcharum.* Et hac ratione independentes esse episcopos, nec posse hac potestate spirituali, vlla ratione a magistratu politico priuari. Ex quibus id manifestum est, virum doctissimum, *irisdictionem* episcoporum, seu potestatem tem-

temporalem, venditare pro spirituali, adeoque res longe diuersissimas inter se permiscere. Iam vero ut de potestate vere spirituali, quam antea definiti, nulla l's est: ita de temporali supra * iam probatum est, eam episcopis non competere. Esto, eos in primis seculis, cum magistratus erga christianos officium suum non faceret, necessitate urgente, potestatem eiusmodi usurpasse; eandemque coniuente Constantino, aliisque imperatoribus, deinceps quodammodo retinuisse; ex eo non sequitur, iure eos hanc potestatem & hodie sibi adserere. Non habent a Deo episcopi hanc potestatem: sed inuitis magistratibus eam sibi sumunt. Restituant ergo illam magistratui, cui a Deo est concessa. Imperare enim, quocumque modo fiat, magistratus est; episcopi, docere. Habet vero ideo & sacerdotium suum pretium. Sed rerum humanarum ea est conditio, ut primus imperantium locus esse debeat. Nec enim aliter ratio imperii constat. Christi regnum non est huius mundi. Hinc & eius ministri dignitates & honores huius mundi non quaerunt: multo minus

T impe-

* §. XXXIV.

imperantibus aut aequiparari, aut praeferrri cupiunt. Si quae autem etiam hic tribuenda sacerdotio dignitas, illa vnice ex vtilitate & comodo, quod inde ad omnes redundat, aestimanda; non ex honore externo, aut imperii vel potestatis amplitudine. Sed reliqua, quae hic auctor cumulat, ex supra dictis diiudicari possunt.

§. XLVI. Restant adhuc nonnulla non praetermittenda in auctore doctissimo sine censura, nec indigna disquisitione eruditorum. Sed instituti limites considerans, contrahenda tandem vela esse, facile intelligo. Quare, ne quid tamen huic commentationi desit, vnico ea complecti fasce, & paucis delibare iuuabit. *Principibus*, inquit, * non est quod admodum fidant, seu reformati, seu etiam pontificii. Durum hoc & asperum, in rerum dominos, videri poterat efatum. Sed meminisse iuuabit, viuere auctorem in Anglia, tum aliis bonis maximis, tum libertate triumphante. Nec in eo illum reprehendendum magnopere existimo. Paucos enim esse principum, qui sua rite vt potestate didicerint,

* §. LI. p. 225. seqq.

rint, experientia magistra constat. Quare si quis ex illis sua, qua circa sacra pollet potestate abuti velit; maximum hinc in ecclesiam redundare incommodum, neutiquam diffiteor. Huic equidem videtur medela adferri posse, si minor principum, maior contra episcoporum, in ecclesiae rebus administrandis sit potestas. Nec enim temere id sibi sumunt episcopi, quod iusque fasque sibi esse putant imperantes. Ast nondum haec eius momenti sunt, ut a mea me dimouere sententia queant. Non sunt facienda mala, ut eueniant inde bona. Adeoque nec principibus rerumque dominis eripienda, ea, quibus pollent, iura sunt, ut ecclesiae saluti consulatur. Tyrannidem praeterea principum si effugiat ecclesia, facile incidet in tyrannidem episcoporum, si horum ultra quam decet, augeatur potestas. Romani praesulis exemplo longe funestissimo edocti sumus, quanti orbi christiano constiterit, leges diuinitus praescriptas, migrare episcopos. Incommoda vero quae a prauis principum hac potestate abutentium moribus, & inconsultis metuenda sunt consiliis, patienti ferre decet animo. Semper etiam cogitandum, regnum Christi non esse huius mundi. Esto:

affligatur ecclesia, vexentur probi omnes, experiantur crudelitatem tyrannorum; sub cruce viget fides, crescit, augetur, confirmatur. Nunquam laetior ecclesiae fuit facies, quam cum praesidiis humanis omnibus prorsus esset destituta. Deo itaque ecclesiae tutela committenda; ille seruabit ecclesiam, & pericula quaecumque ab ea depellet, quantumuis insaniant furore, qui eam deletam, & pessundatam prorsus vellent. Si vero maxima orbis vniuersi pars, superstitione pertinacissima imbuta, omnibusque humanae potentia subsidiis suffulta, nihilo secius tandem hominibus omni eruditionis & sapientiae adparatu, omnibus potentiae & auctoritatis adminiculis, destitutis, victas dedit manus, quod Deus illis adesset, sermonibusque illorum vim diuinam iungeret, quis dubitet, Deum eadem ratione, si velit, per vim diuini verbi flectere ad saniora quorumlibet mentes, & inter fluctus vehementissimos, conseruare ecclesiam posse?

§. XLVII. Constet ergo principibus sua auctoritas. Cura seruandi ecclesiam, vel inuitis principibus & episcopis, Deo reliquatur. Non erit tum ratio metuendi, ne intreat aut dissoluetur ecclesia, si imperantibus facultas *officio spiri-*
ritua-

rituali episcopos exuendi concedatur. Ast quale officium spirituale intelligat, iam ex supra dictis patet. Docendi officium temperare quodammodo & dirigere, ast neuiquam conferre princeps potest. Hoc Deus & ecclesia confert. Sed in iis, quae proprie ad principem spectant, si vtatur recte, aut abutatur etiam hac potestate, non statim inde metuenda ecclesiae dissolutio. Lubrico autem in his omnibus auctorem fundamento niti, vel ex hoc eius effato satis superque patet: *ecclesiae bona spiritualia omnia Deus non sectae christianae, sed corpori illius politico coniunxit, non scilicet fidei christianorum, sed societati.* Luculenter enim hoc ipso indicat, se ecclesiae vnitatem in externa saltem coniunctione quaerere, quae tamen potius in coniunctione interna per fidem, cum Christo ceu capite, quaerenda est. Bona quoque spiritualia, vere talia, Deus non ecclesiae, ceu corpori politico, sed ceu corpori mystico & spirituali contulit. Externae autem seu visibili ecclesiae, competit ceu societati vel collegio particulari, in qualibet republica, facultas ea constituendi, quae ad societatem hanc conseruandam sunt necessaria; hoc est, certum docendi & di-

scendi ordinem; minime autem ad eam necessaria est talis episcoporum potestas, qualem illis tribuit auctor. Vnde nec ecclesiae visibilis, multo minus inuisibilis, quae κατ' ἐξοχήν ecclesia est, dissolutio metuenda, si vel maxime episcopalis, quam vir doctissimus supponit, potestas, abrogetur.

§. XLVIII. Hoc tamen verissimum est, quod doctissimus DODWELLVS contendit, principes religioni vim inferentes, minime rebus suis consulere. Rectissime & elegantissime hac de re verba facit. *Vtunque tamen, inquit, si rationem placide accipere vellent, ne quidem propriis commodis inferuunt principes vim sacris inferentes, vel subditorum, multa autem minus suis. A fide data, & iurisiurandi religione pendet omne illud, si quid habeant principes, in hoc mundo firmum. Qui autem subditos coegerint, ad fallendam, quam Deo ipsi dederant, fidem: qua quaeso fronte expectabunt, ut fides sibi ipsis data, sanctior habeatur? Id quod pluribus edisserit. Vtique ita est, qui fidem Deo datam violare docet aut cogit, non est, quod credat, fidem erga principes integram & incorruptam fore. Hac vero labefactata, ipsa publica*

blicae securitatis fundamenta concuti atque con-
 uelli, necesse est. Nec tamen ideo ut commo-
 dis principum consulatur, aut eripienda illis sunt,
 quae suo sibi iure vindicant, aut arctioribus li-
 mitibus illorum circumscribenda est potestas.
 Optime ita mortalium cupiditatibus suppedita-
 retur *πρόφασις* bonis omnibus iuribusque spoli-
 andi alios, quod hi forte iis non recte uti di-
 didissent, aut ad perniciem plane suam abuti
 possent. Cuiusmodi quid, ni fallor, Hispani
 commenti sunt, cum in Americanos imperium
 sibi adfererent. Rectius enim aiebant, se illorum
 consulere posse commodis, quam ipsi suis A-
 mericani. Esto ergo: noceant sibi maximo-
 pere principes iure suo circa sacra abutendo:
 quid itaque factu opus? Restituendi in pristinam
 dignitatem episcopi, ne sibi suisque com-
 modis rerum domini noceant? Hoc enim ue-
 ro esset facere malum, ut inde aliquid eueniat
 boni; turbare ordinem a Deo praescriptum,
 ne potestate sua abuterentur principes, & ad
 cuitanda minora, maioribus rempublicam ex-
 ponere periculis. Nec magnopere credo, bo-
 num reformationi, publicum, promoueretur,
 ut au-

vt auctor putat *, si vel maxime, quae olim
 vsurparunt iura, episcopi, illis redderentur.
 Restaurari, fateor, ita ecclesiastica disciplina posse
 videtur, vt acriori censura coerceantur, qui res
 velut nouas moliuntur, & a recepta doctrina, ec-
 clesiaeque institutis discedunt. Itane vero iu-
 gum, quod vix a ceruicibus nostris depulimus,
 iterum lubentes recipiemus? Namque maxi-
 mopere vereor, ne loco vnus, plurium tum
 tyrannorum subiiciamur imperio. Non est
 spernenda ecclesiae disciplina, sed laudanda ma-
 ximopere, si tyrannis, si coactio absit. Men-
 tes tamen non mutabit. Hoc solius Dei opus
 est. Nec deerit ratio callidis & improbis, ex-
 cutiendi hocce iugum ecclesiasticum, si suis hoc
 obstare ausibus intellexerint. Hoc veteris ec-
 clesiae testantur annales; nisi inficiari forte velis,
 fuisse prioribus seculis haereticos, qui ecclesiae
 misere turbauerint tranquillitatem. Quare ex-
 emplo, & doctrina improbos & reluctantes re-
 ducere in viam laborent veri doctores; disci-
 plina, pro forma cuiusque ecclesiae, recepta, ex-
 erceatur, sancte & moderate, vt amoris potius
 quam

* §. LIV. p. 240. seqq.

quam imperii spiciem prae se ferant, qui ecclesi-
 ae praesunt; & tum demum spes erit fore, ut
 res protestantium mirifice efflorescant, immo
 ut ad veteris ecclesiae faciem, nostra demum
 componatur.

§. XLIX. Concordiam cum dissentienti-
 bus omnibus, speciatim & Romanensibus,
 optant cordationes merito atque in votis habent.
 Prudentiores vident, fore ut intra vota res tota
 subsistat. Nec multum profecto huc faciet epi-
 scoporum in pristina iura restitutio, ut vir qui-
 dem doctissimus sibi persuadet. Sint sane mo-
 destiores quidem ex Romanensibus, quibus haec
 ecclesiastici regiminis forma haud displiceat:
 non magis impune hanc suam sententiam profi-
 tebuntur, quam Hermannus elector Colonien-
 sis professus suam est, cum sacra protestantium
 permutare vellet, cum sacris Romanensium.
 Omnes alios potius, credo, tolerabit Romanus
 pontifex, quaecumque demum profiteantur do-
 gmata, quam illos, qui eius primatum impu-
 gnant, aut se obsequio Romanae sedis subtrahunt.
 Ingenium humanum prorsus ignoret, necesse est,
 qui sibi persuaserit impune hoc laturos mode-
 stiores, quicumque illi demum sint, aut ausuros
 V. etiam

etiam hoc in capite ad Protestantium coetum accedere, si imminetia sibi pericula intellexerint. Quod si vero demum quidam sint, qui episcoporum paritatem primatui Romani pontificis praeferant, num ideo in reliquis statim capitibus consentient cum Protestantibus? Aut num minoris forte momenti sunt, quae de iustificatione, bonis operibus, aliisque doctrinae coelestis capitibus, inter utrosque agitantur? Sane, scio minoris haec omnia erunt momenti apud eos, qui ex commodo, non ex doctrinae veritate, religionem christianam metiuntur. Ast aliter pronuntiabunt, qui commodis utriusque partis faceßere iussis, ipsam doctrinae veritatem in religione praecipue spectabunt. Hi ergo, si dimissio pontificis primatu, circa episcopatum conueniant, dissentiant autem in ceteris, longe maioris, si rem ipsam spectes, momenti capitibus, num inde partium quaedam speranda concordia?

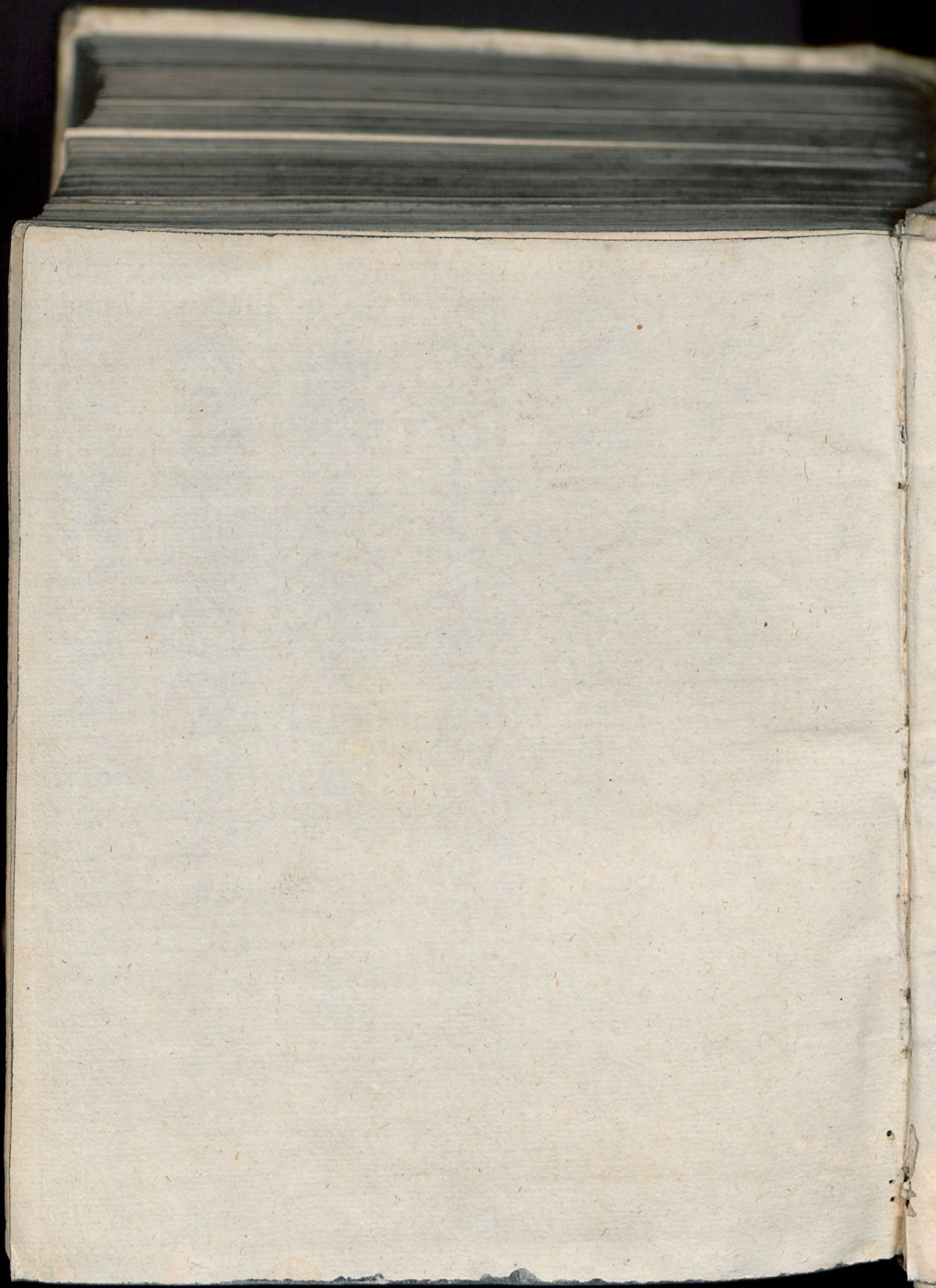
§. L. Tandem, ne quid ad commendandum episcopatum, eiusque restitutionem quoad pristina iura, pratermississe videatur, doctissimus DODWELLVS, concludit, officia in episcopos primaeva tanti momenti esse, vt *bodiernis etiam*
cate-

chesibus inferenda sint. Huc faciet, inquit, si officia per praedictae ecclesiae, dogmata, rectoribus ecclesiasticis debita, opportune, importune, in libris, in colloquiis, in concionibus, urgeantur atque inculcentur. Praecipue vero, ut in catechesibus quaedam inferantur, huc spectantia, hactenus neglecta, maxime apud Reformatos. Id quidem si ita capiatur, erudiendos omnes esse, etiam ex plebe, quae doctorum erga auditores, & horum erga illos sint officia, recte se habet. Nec tamen, in nostris saltem ecclesiis, hoc catecheticae institutionis caput, negligitur. Immo, qui quartum decalogi praeceptum explicant, sub parentum nomine doctores etiam pariter ac praeceptores comprehendunt, ut auditores filiorum titulo illis veniant. Iam quae efficacior ratio, quemque hic sui admonendi officii esse potest, quam si auditores quae filiorum, doctores quae parentum partes & officia sunt, observare iubeantur? Idem vero etiam in Reformatae ecclesiae catecheticis institutionibus passim fieri, constat. Ast longe aliud quid sibi vult auctor clarissimus. Ea enim quae ipse animo praecepit episcoporum iura, & subiectorum erga episcopos officia, etsi maxime a diuinarum litterarum

praescripto abeuntia, catechesibus inserta cupit. Qua in re ex nostratibus neminem, paucos ex Reformatae ecclesiae doctoribus, ab Anglia si discesseris, secum consentientes habebit. Cum enim causam ipsam, quam defendendam suscepit, nondum euicerit, multo minus aliis persuadebit, tanti hanc rem momenti esse, in qua caput salutis nostrae versetur, quae uero adeo catecheticis inferi debeat institutionibus. Est uero haec communis plerisque, qui nimio se dant in alterutram partem affectu, scriptoribus imbecillitas, ut omnia quae ad causae, pro qua militant, grauitatem, necessitatemque demonstrandam pertinent, conquirant undique. Nihil itaque frequentius, quam inter capita fidei, a quibus salus hominum pender, ea referre, quae si generatim a prudentioribus aut adprobantur, aut tolerantur, iam nimis praeclare de iis sentiunt. Hoc uero illorum condonandum est affectui. Et in optimo DODWELLO hoc ferendum arbitror, quod amor erga Angliae praesules, maximos utique doctissimosque viros, si illorum doctrinam atque virtutes spectes, & in statum episcopalem, illi extorsit. Nos uero ut horum praestantissimis in rem publicam,

§ (157) §
blicam, ecclesiasticam, & litterariam meritis
nihil detractum cupimus, exponendo ingenue
ea, quae verbo diuino, & moribus ecclesiae ve-
teris, consentientia deprehendimus; ita & ipsius
DODWELLI eruditionem, eo, quo decet ani-
mi cultu veneramur: & lubentes profitemur,
nec doctiorem, nec accuratiorem, episcopos de-
fensorem, nancisci potuisse. Simul vero confidi-
mus fore, vt non aegre ferat, nec in malam in-
terpretetur partem, quae, veritatis amore du-
cti, disputauimus, quaeue protulimus in me-
dium dubia. Maximopere enim omnium re-
fert, vt diuina Numinis voluntas pateat,
praesertim vero, vt quae regiminis ecclesiastici
iuxta diuinarum litterarum praescriptum sit ra-
tio, constet omnibus, ne repudiemus temere
aut diuinitus, aut ab ecclesia salubriter consti-
tuta, aut iugum, sine necessitate recipientes,
libertatis faciamus iacturam, simulque iniuri-
simus in summorum imperantium auctorida-
tem, quam sanctam nobis merito esse,
cum recta ratione, diuinae nos condocent
litterae.

S. D. G.

AB: 191024

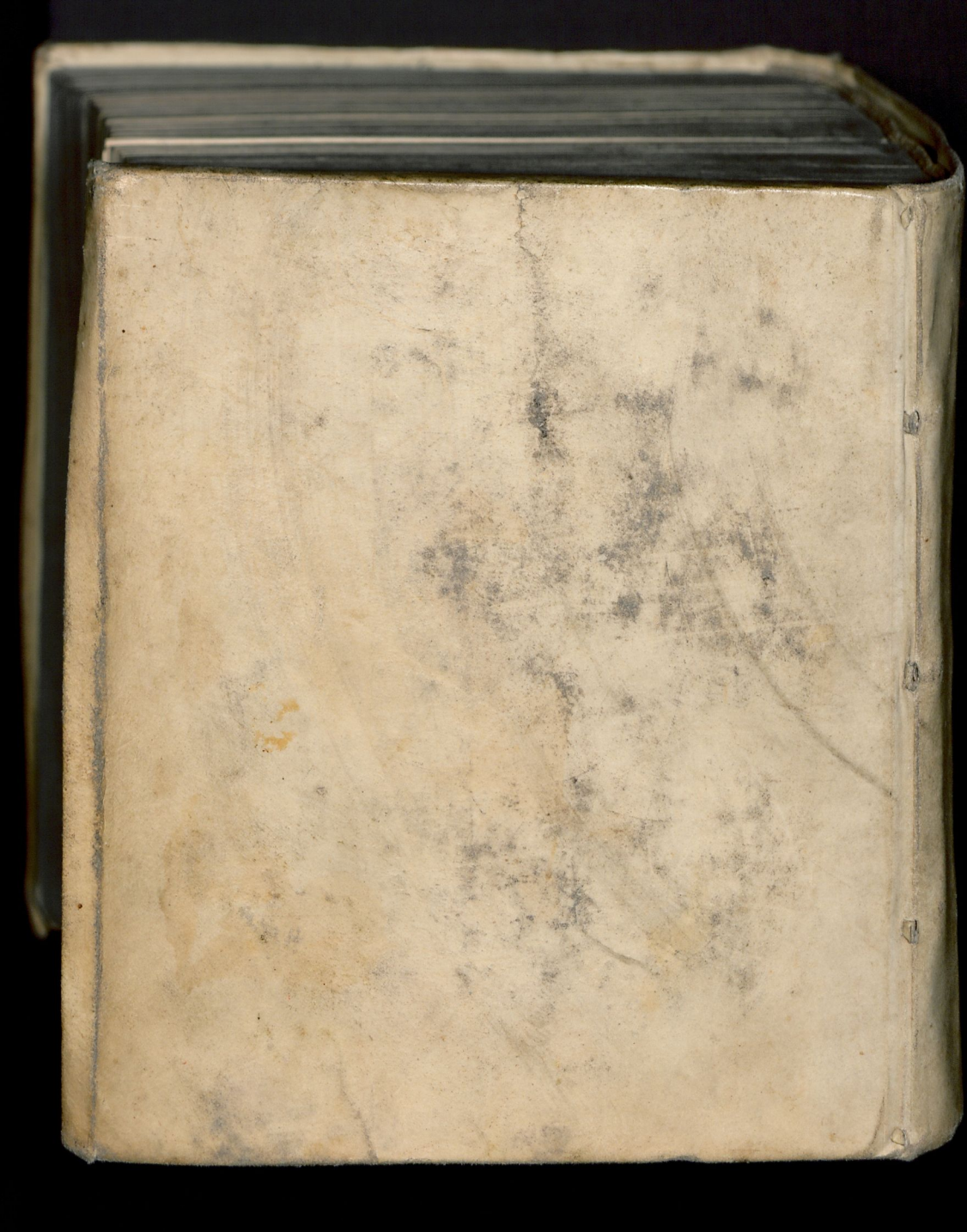
ULB Halle 3
002 412 144

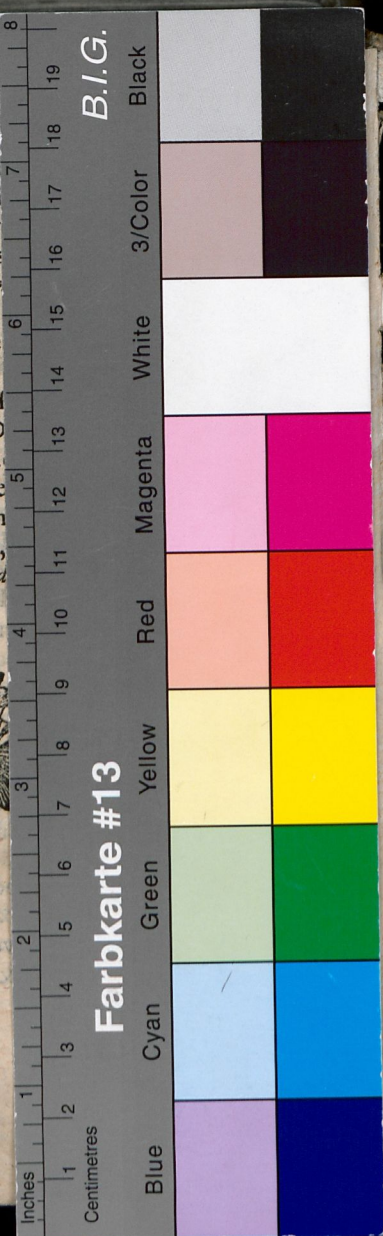

sb

VD77

26 47

D. B. V.
DISSERTATIO THEOLOGICA
DE
**ORIGINE ET POTESTATE
EPISCOPORUM**

SENTENTIAM SINGVLAREM
VIRI CLARISSIMI.
HENRICI DODVVELLI
EXPENDENS

RECTORE ACADEMIAE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. WILHELMO HENRICO

DVCE SAXONIAE, IVLIACI, CLIVIAE, AC MONTIVM,
ANGARIAE, WESTPHALIAEQVE, RELIQA,
AD DIEM DECEMBR. MDCCV.
PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTENT
P R A E S E S

IO. FRANCISCVS BVDDEVS

SS. THEOL. D. ET P. P.
RESPONDENS

M. IO. DAVID BAIERVS.
IENENSIS.

I E N A E
Typis MVLLERIANIS.